

Κεφάλαιο 1ο

Επεξεργαστής Κειμένου

Ηλεκτρονική Γραφή

Χρή τό λέγειν τε νοεῖν τ'
ἔόν ἔμμεναι.
Παρμενίδης

Υπάρχει αυτό που λέγεται
καί νοεῖται

Επεξεργαστής Κειμένου

Αν δει κανείς διαχρονικά την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, σε αλληλεξάρτηση βέβαια και με τις εξελίξεις στους άλλους βασικούς ιστορικούς και κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες κάθε κοινωνίας, θα διαπιστώσει ότι οι εξελίξεις στα εργαλεία παραγωγής, φύλαξης και διάδοσης του γραπτού λόγου υπήρξαν ορόσημα και μοχλός πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου ότι ως κριτήριο αρχής της ιστορικής περιόδου των λαών θεωρείται η ύπαρξη ή μη της γραφής. Μετά την ανακάλυψη της γραφής, η μεταφορά, διάσωση και αναπαραγωγή γραπτών κειμένων υπήρξε πάντοτε μια κοπιαστική και γεμάτη προβλήματα διαδικασία, λόγω της φύσης των χρησιμοποιούμενων υλικών και τεχνικών μέσων. Χωρίς την ανακάλυψη της τυπογραφίας, δεν θα ήταν ίσως τόσο εύκολη η εξάπλωση των μορφωτικών αγαθών σε μεγαλύτερες πληθυσμιακές μάζες ή σε διαφορετικές χώρες του δυτικού πολιτισμού πέραν των κλειστών κύκλων (συνήθως των κρατικών, των εκκλησιαστικών και των ελάχιστων λογίων) που είχαν τη δυνατότητα και την ευθύνη της επιλογής και αναπαραγωγής των γραπτών κειμένων, καθώς και της διάσωσής τους στις δικές τους βιβλιοθήκες.

Σήμερα οι συγγραφικές και εκδοτικές διευκολύνσεις των Νέων Τεχνολογιών θεωρείται ότι θα προκαλέσουν σημαντικές εξελίξεις παρόμοιες με εκείνες της ανακάλυψης της τυπογραφίας.

Οι δυνατότητες που παρέχονται από τα ηλεκτρονικά μέσα και τα εργαλεία του υπολογιστή, όπως είναι, για παράδειγμα, ο Επεξεργαστής Κειμένου, συχνά αντιπαράβλλονται με τα πιο παραδοσιακά μέσα και υλικά, που στην ουσία είναι μέσα έκφρασης, επεξεργασίας και επικοινωνιακής ανταλλαγής - μέσω της γραπτής αναπαράστασης - πληροφοριών, σημασιών, σκέψεων, ιδεών και νοημάτων. Τα υλικά που χρησιμοποιούμε, έχει διαπιστωθεί γενικότερα, ότι επηρεάζουν και τον τρόπο με τον οποίο εκφραζόμαστε και εργαζόμαστε με το γραπτό λόγο και το πώς το γράψιμο θα θέλαμε να λειτουργήσει για μας. Το μολύβι (ή μάλλον η παλιότερη πένα με μελάνι) και το χαρτί υπήρξαν πράγματι πολύ διευκολυντικά μέσα γραφής εδώ και αιώνες, δεν ήταν όμως έτσι από πάντα, αφού προηγουμένως επικρατούσε η χρήση άλλων, περισσότερο δύσχρηστων υλικών. Η έντυπη μορφή του γραπτού λόγου με την επανάσταση της τυπογραφί-

ας, απέκτησε περισσότερα πλεονεκτήματα και κύρος, χωρίς βέβαια να καταργήσει τη χρήση του εξελιγμένου μολυβιού στην καθημερινή εργασία, ιδιαίτερα στο σχολείο.

Σήμερα όμως υπάρχει ακόμη μια διάχυτη άποψη στην κοινή γνώμη πως με το μολύβι και το χαρτί έχει κανείς μια πιο ζωντανή σχέση με το γράψιμο, παρά με ένα πληκτρολόγιο και με μια οθόνη, επειδή υπάρχει η εντύπωση στους μη έχοντες σχετική εμπειρία ότι αυτή η διαδικασία γραφής διασπά την προσοχή του γράφοντος. Όμως οι διευκολυντικές δυνατότητες του Επεξεργαστή Κειμένου, από λειτουργική/χρηστική, αισθητική και ποιοτική άποψη, καθώς και η δυνατότητά του, ως μέσου υποστήριξης στη διαδικασία ανασχεδιασμού των ιδεών, του περιεχομένου και της μορφής των κειμένων, έχει πλέον αναγνωριστεί ευρέως.

Γράφοντας με τον Επεξεργαστή Κειμένου ακόμη και τα παιδιά, όπως συμβαίνει και με τους ενήλικες, αποκτούν συγχρόνως την αίσθηση του μόνιμου (αφού το κείμενό τους είναι σε έντυπη μορφή, φυλάσσεται, αναπαράγεται, πολλαπλασιάζεται και διαδίδεται πιο εύκολα) αλλά και του προσωρινού, αφού το κείμενό τους μπορεί να βελτιώνεται όσες φορές το θελήσουν, χωρίς μουντζούρες. Καθώς τα παιδιά γνωρίζουν ότι με το χαρτί υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί στη χρήση του ως επιφάνειας και της αξιοποίησής του με τη βοήθεια του μολυβιού, γρήγορα καταλαβαίνουν το πλεονέκτημα του νέου μέσου ως προς το ότι μπορούν να κάνουν πολύ περισσότερες μεταβολές στην επιφάνεια εργασίας τους, που αν τις έκαναν πάνω στο χαρτί τους, αυτό θα είχε γεμίσει ασφυκτικά με μουντζούρες και σημειώσεις ή «διαλυθεί» κάτω από τη γόμα. Ακόμα κι αν τροφοδοτηθούν με περισσότερο χαρτί και άλλα υλικά, είναι πιθανόν να χάσουν τη συνέχεια στο πρότυπο των ιδεών, που έχουν ήδη αναπτύξει. Με τις ηλεκτρονικές επιφάνειες, αντίθετα, που δεν φθείρονται ποτέ, η οποιαδήποτε καταγραφή, έκθεση, επεξεργασία, επιμέλεια και αναθεώρηση μπορεί να γίνει ανά πάσα στιγμή, χωρίς ενοχλητικές παρενέργειες από την προσπάθεια αποκατάστασης της εμφάνισης του κειμένου.

Εκτός όμως από ορισμένα πλεονεκτήματα τεχνικής φύσεως, όπως η καθαρή μορφή, η τάξη και το ευανάγνωστο του κειμένου, υπάρχουν και άλλες διευκολύνσεις¹ για την πρόοδο όλων των μαθητών

¹ βλ. σχετικά Α' τόμο αυτής της έκδοσης. Για τη δυνατότητα παραγωγής μιας νέας καινοτόμου μορφής κειμένου, της πολυμεσικής ή υπερ-μεσικής, βλ. ενδεικτικά παραδείγματα πιο κάτω, στο κεφ. 5 της παρουσίας του ανοιχτού λογισμικού «Multimedia Builder».

στη γραφή, την ανάγνωση και την επικοινωνία, ιδιαίτερα για τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Επίσης, η σπατάλη χρόνου και ενέργειας των μαθητών για συνεχείς αντιγραφές μέρους ή ολόκληρου του κειμένου τους (ή αποσπασμάτων ξένου κειμένου που θα ήθελαν να ενσωματώσουν στο δικό τους), προκειμένου αυτό να είναι ευανάγνωστο, μπορεί να αποφευχθεί και οι προσπάθειες μπορούν να στραφούν σε περισσότερο ουσιαστικές διαστάσεις της παραγωγής και βελτίωσης της δομής, του περιεχομένου και του νοήματος κατά τη διαδικασία του γραψίματος.

Από την άποψη αυτή, το γράψιμο μπορεί να γίνει μια διαδικασία περισσότερο πρόσφορη για τη διερεύνηση, την επέκταση και την ανανέωση των ιδεών. Είναι, εξάλλου, άδικο για τα παιδιά να εμφανίζεται πάντα η σύνταξη κειμένου ως μία διαδικασία «μια κι έξω» και όχι ως μια διαδικασία σταδιακή και ανακαλυπτική, κάτι στο οποίο ο Επεξεργαστής Κειμένου μπορεί να συμβάλει, αλλάζοντας έτσι και την αντίληψη που έχουν για τον εαυτό τους ως συγγραφείς κειμένου και ως μαθητές. Ο μαθητής σιγά-σιγά συνειδητοποιεί ότι το γραπτό του είναι μια μεταβλητή οντότητα με την οποία πειραματίζεται και έτσι αναπτύσσεται ως σκεπτόμενο και εξελισσόμενο άτομο κατά τη διαδικασία της μάθησης. Η έμφαση τώρα είναι δυνατόν, αν το θελήσουμε βέβαια, να δοθεί περισσότερο σε ανοιχτές ενδεχόμενες αυτο-βελτίωσης και λιγότερο σε κλειστές και τετελεσμένες διαδικασίες αξιολόγησής του. Εκείνο πάντως που χρειάζεται να τονιστεί, είναι ότι ο υπολογιστής δεν αντιμάχεται, ούτε καταργεί κατ' ανάγκη τα άλλα μέσα. Όλα τα μέσα έχουν τα πλεονεκτήματα και τη θέση τους και ο υπολογιστής, με τα γνωστικά εργαλεία και τις άλλες δυνατότητες που παρέχει, είναι ένα από αυτά.

Μια άλλη, νέα διάσταση, που προσφέρει ο Επεξεργαστής Κειμένου, είναι η συνεργατική γραφή. Τόσο στις αρχικές δραστηριότητες που παρατίθενται σ' αυτό το κεφάλαιο, όσο και στις πιο σύνθετες, που ακολουθούν, παρέχεται στα παιδιά η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων, καθώς οι ιδέες του ενός υπόκεινται στον έλεγχο της γνώμης του άλλου, δίνονται ευκαιρίες συζήτησης, ενθάρρυνσης για περαιτέρω ανταλλαγή ιδεών, διεύρυνσης και «γονιμοποίησης» της σκέψης μέσω της κοινωνικής μάθησης.²

² Για τον τρόπο και τη διαδικασία της συνεργατικής γραφής βλ. Α' τόμο, αλλά και παρακάτω σχετική δραστηριότητα

Συχνά ακούγεται, ιδιαίτερα από τα ΜΜΕ, ότι τα επίπεδα αλφαριθμητισμού στα παιδιά έχουν πέσει. Το λεξιλόγιό τους γίνεται περισσότερο φτωχό. Και είναι πλέον γενικά παραδεκτό ότι ο υποαλφαριθμητισμός αποτελεί αρνητικό χαρακτηριστικό μιας κοινωνίας και ότι υποαλφαριθμητισμένος πληθυσμός βρίσκεται σε μειονεκτική κοινωνική θέση. Λέγεται επίσης συχνά στην εποχή μας ότι τα παιδιά βομβαρδίζονται με έτοιμες εικόνες κατά τρόπο πολύ πιο ευχάριστο, ο οποίος όμως δεν αφήνει περιθώρια παρέμβασης των δικών τους εικονικών αναπαραστάσεων, καθώς και της αναλυτικής και κριτικής σκέψης, όπως γινόταν παλαιότερα με την ανάγνωση των βιβλίων ως μέσων μάθησης και ψυχαγωγίας. Αυτό - ως ένα βαθμό - είναι ίσως σωστό, όμως δεν θα έπρεπε να σπεύσει κανείς σε γενικεύσιμα συμπεράσματα, διότι αφ' ενός μεν στις παλαιότερες εποχές το ποσοστό των εναλφάβητων, των εκπαιδευμένων και φίλων της ανάγνωσης και γραφής στο γενικότερο πληθυσμό δεν ήταν υψηλότερο, αφετέρου δε οι απαιτήσεις σήμερα είναι αρκετά διαφορετικές, όμως καθόλου κατώτερες από ό,τι παλιότερα.

Η κατάλληλη αξιοποίηση του υπολογιστή και των δικτύων σε όλα τα μαθήματα όχι μόνον δεν θα υποβαθμίσει την ανάγνωση και γραφή γραπτών κειμένων, αλλά μπορεί να την ενισχύσει τόσο με τη παροχή μεγαλύτερης πρόσβασης σε σχεδόν απεριόριστο όγκο κειμένων, καθώς και με τη δυνατότητα ηλεκτρονικής διαχείρισής τους, όσο και με τη εκμετάλλευση των εκδοτικών τους διευκολύνσεων, με τις οποίες τώρα μπορούμε να μεταχειριστούμε περισσότερο το μαθητή ως συγγραφέα και παραγωγό μαθησιακού υλικού, γεγονός που έχει θετικές επιπτώσεις και στην παιδαγωγική και χειραφετική διάσταση της αλλαγής του ρόλου του ως μαθητευόμενου.

Οι εξελίξεις εντούτοις και οι απαιτήσεις στη σημερινή εποχή είναι τέτοιες, που το σχολείο χρειάζεται να αλλάξει πολλούς από τους στόχους του και τους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η μάθηση όλων των μαθητών. Έτσι, σήμερα χρειάζεται, περισσότερο ίσως από κάθε άλλη εποχή, να αντισταθμισθούν οι οποιεσδήποτε παρενέργειες που προέρχονται από ορισμένα αρνητικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας με την ενδυνάμωση της αυτόνομης μάθησης, της κριτικής σκέψης, της αυτο-συνειδησίας και άλλων γνωστικών, βουλευτικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Ο υπολογιστής ως μέσον μπορεί να συμβάλει σ' αυτό, υπό τον όρον ότι χρησιμοποιείται κατά τρόπο λελογισμένο, παιδαγωγικό, δημιουργικό και συνε-

γατικό, αφού έχει αναδειχθεί σε ένα δυναμικό εκπαιδευτικό εργαλείο, που μπορεί να προγραμματιστεί έτσι, ώστε να παρέχει άμεση ανάδραση στο χρήστη, να προκαλεί την ενεργό εμπλοκή του στη μαθησιακή διαδικασία σε μεγαλύτερο βαθμό, από άλλα μέσα, να του παρέχει πολλαπλούς τρόπους αναπαράστασης της γνώσης, να τον βοηθά να οργανώνει τις προσπάθειές του έχοντας περισσότερο έλεγχο στη μαθησιακή διαδικασία και να αυτοδιορθώνεται, ακολουθώντας τους προσωπικούς του ρυθμούς μάθησης και βιώνοντας, με όλους αυτούς τους τρόπους, περισσότερες εμπειρίες επιτυχίας. Είναι δε γνωστό ότι η έλλειψη σεβασμού στη διαφορετικότητα των ρυθμών, αλλά και στον τρόπο μάθησης των μαθητών, καθώς και η αποθάρρυνση λόγω της περιθωριοποίησής τους και της αποστέρησής τους από ευκαιρίες αυτοδιόρθωσης και επιτυχίας στη σχολική εργασία, που επικρατεί στο παραδοσιακό σχολείο, είναι μερικές από τις πολλές αιτίες της σχολικής υστέρησης και αποτυχίας, που συνήθως δεν χρεώνεται στο σχολείο, αλλά στους μαθητές, με τις ποικίλες ιδεολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές προεκτάσεις αυτής της υπόθεσης.

Η γλώσσα όμως και η παράλληλη αλληλεπίδρασή της με τη σκέψη και το συναίσθημα δεν αναπτύσσονται μόνον μέσα από το μάθημα της Γραμματικής, του Συντακτικού και της Γλώσσας, αλλά και μέσα από όλα τα μαθήματα. Σημαντικό ρόλο παίζουν επίσης τα κίνητρα, καθώς και το ευνοϊκό ψυχολογικό κλίμα και το πλούσιο σε αλληλεπιδράσεις περιβάλλον των μικρών ομάδων (πάντα με την κατάλληλη διαμεσολάβηση του δασκάλου ή και άλλων, έμπειρων ενηλίκων), εφόσον βέβαια οι γλωσσικοί μαθησιακοί στόχοι δένουν λειτουργικά με τις ανάγκες των ίδιων των μαθητών μέσα σε ένα αυθεντικό πλαίσιο εργασίας.

Οι επόμενες δραστηριότητες, όπως και όλες οι άλλες αυτού του βιβλίου, είναι ενδεικτικές και δεν εξαντλούν την ύλη κάποιου μαθήματος. (Προϋποθέτουν βέβαια την ύπαρξη πολύ βασικών δεξιοτήτων χρήσης του υπολογιστή, π.χ., άνοιγμα και κλείσιμο, σώσιμο αρχείων κτλ.). Ακολουθούν επίσης τη γενικότερη φιλοσοφία αυτής της έκδοσης, που υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη του τεχνολογικού αλφαριθμητισμού στο δημοτικό σχολείο ενδείκνυται να γίνεται ως επί το πλείστον κατά τρόπο έμμεσο, παράλληλα με την επιδίωξη των μαθησιακών στόχων του αναλυτικού προγράμματος, αλλά και των στόχων που με τη δική του πρωτοβουλία και φαντασία ο δάσκαλος επινοεί για την ικανοποίηση των αναγκών των μαθητών.

Στις πρώτες δραστηριότητες, τα παιδιά μαθαίνουν τη χρήση του Επεξεργαστή Κειμένου μέσω της εξάσκησης τους στη γραμματική και το συντακτικό. Και το αντίστροφο όμως μπορεί να συμβεί, το να μαθαίνουν δηλαδή δεξιότητες ορθογραφίας και συντακτικού μέσα από γλωσσικές ασκήσεις και παράλληλα να ασκούνται στη χρήση του Επεξεργαστή Κειμένου. Εναπόκειται στην κρίση του δασκάλου για το πώς θα το προσεγγίσει μαζί με τα παιδιά και πού θα δώσει την έμφαση. Έχει γενικά παρατηρηθεί ότι οι ασκήσεις γραμματικής και συντακτικού είναι συνήθως για τα παιδιά μια ανιαρή ασχολία, εκτός αν επινοηθούν τρόποι παιγνιώδεις και λειτουργικοί για την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και του δασκάλου. Το πλαίσιο της μάθησης σε ομάδες με τη χρήση του υπολογιστή παρέχει το πλεονέκτημα της δημιουργίας συνθηκών αυθόρμητης και αποκεντρωμένης μάθησης, καθώς και της μάθησης που προέρχεται από την επικοινωνία με τους συνομηλίκους, η οποία ασφαλώς δεν υποκαθιστά την αξία της επικοινωνίας με το δάσκαλο, αλλά τη συμπληρώνει, αφού διευρύνει τις πηγές και το πλαίσιο της μάθησης. Μερικές φορές, ορισμένοι μαθητές είναι δυνατόν να εντυπωσιαστούν, να προσέξουν και να θυμούνται καλύτερα π.χ., την εφαρμογή ενός γραμματικού κανόνα, όταν αυτή προέρχεται από τη γνώση ενός συνομηλίκου μέσα σε μια μικρή ομάδα, ενώ αυτό μπορεί να μη συμβεί, όταν πηγή μάθησης είναι ο δάσκαλος ή άλλος συμμαθητής μέσα σ' όλη την τάξη.

Στη συνέχεια, ακολουθούν δραστηριότητες, που είναι ενδεικτικές μιας περισσότερο λειτουργικής και οργανικής χρήσης του υπολογιστή μέσα σε διάφορα μαθήματα, κατά την οποία επιχειρείται η αξιοποίηση των ποικίλων τεχνολογικών και γνωστικών διευκολύνσεων του υπολογιστή για την προώθηση της μαθησιακής διαδικασίας σε ανώτερα επίπεδα σκέψης. (Οργάνωση των εννοιών, κριτική σκέψη, δημιουργική έκφραση, παραγωγή νοημάτων και ιδεών, ανάπτυξη μεταγνωστικών, επικοινωνιακών, κοινωνικών και προσωπικών δεξιοτήτων κ.ά.). Στην περίπτωση αυτή ο υπολογιστής λειτουργεί ως μέσο και εργαλείο για την αναβάθμιση της μαθησιακής διαδικασίας σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές, στρατηγικές και μεθόδους, οι οποίες δεν υπάρχουν πάντοτε έτοιμες για να τις αντιγράψει ο δάσκαλος, αλλά χρειάζεται να επινοήσει το πλαίσιο της εφαρμογής τους. Ο υπολογιστής παρέχει ως προς αυτό πολλές ευκαιρίες και νομιμοποιημένες αφορμές για πειραματισμό και καινοτομίες, αλλά και για ανταλλαγή ιδεών μεταξύ των συναδέλφων, εφόσον αυτοί συνδεθούν

Γράψε σωστά*

1η
Δραστηριότητα

Στόχος της δραστηριότητας: Η εξοικείωση των παιδιών με τις λειτουργίες του κειμενογράφου (διαγραφή, εισαγωγή γραμμάτων και χρήση μικρών και κεφαλαίων γραμμάτων κ.ά.), μέσω της διόρθωσης μικρών κειμένων.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Πολλοί από τους κειμενογράφους διαθέτουν πρόγραμμα για «ορθογραφικό έλεγχο». Ο υπολογιστής υποδεικνύει στην οθόνη με υπογράμμιση κόκκινου χρώματος τις λέξεις που έχουν κάποιο ορθογραφικό λάθος ή τις λέξεις που δεν υπάρχουν στο λεξιλόγιο που διαθέτει το πρόγραμμα του υπολογιστή. Η διόρθωση λαθών στην οθόνη είναι απλή διαδικασία και, αντίθετα με τη διόρθωση στο χαρτί με μολύβι, δεν αφήνει ίχνος, κάτι το οποίο συνήθως αγχώνει τα παιδιά. Με την παρακάτω δραστηριότητα τα παιδιά έχουν άμεση οπτική επαφή με τα λάθη τους και έχουν τη δυνατότητα να τα διορθώσουν αξιοποιώντας τις βασικές λειτουργίες του κειμενογράφου. Η όλη διαδικασία μπορεί επίσης να λειτουργήσει και ως ερέθισμα για να αναπτυχθεί η ορθογραφική ικανότητα των παιδιών, η ικανότητά τους στη σωστή χρήση των σημείων στίξης και η ικανότητά τους στην εφαρμογή των ορθογραφικών και συντακτικών κανόνων. Προσφέροντας στα παιδιά ένα κείμενο μέσα στο οποίο έχουν παραλειφθεί σκόπιμα γεγονότα ή σημαντικές πληροφορίες, τους παρέχουμε ευκαιρίες ενεργού αυτο-διόρθωσης ή αυτοελέγχου μέσα από την αναζήτηση σε διάφορες πηγές, την εύρεση και τη συμπλήρωση μέσα από συζήτηση, την κατάλληλη πληροφορία ή γνώση έχοντας ως πεδίο εφαρμογών οποιοδήποτε γνωστικό τομέα ή δραστηριότητα του αναλυτικού προγράμματος.

Μεθόδευση: Απαραίτητη προϋπόθεση της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι η προετοιμασία από μέρους του δασκάλου κάποιων σκόπιμα λανθασμένων κειμένων όπως κείμενα ανορθόγραφα, με πραγματολογικά λάθη, χωρίς σημεία στίξης κ.ά. Τα αποθηκεύουμε κατόπιν στο δίσκο του υπολογιστή για να μπορούμε να τα ανακτούμε οποιαδήποτε στιγμή με ευκολία και για να τα βελτιώνουμε και να τα χρησιμοποιούμε σε άλλες περιστάσεις.

Αρχικά κάνουμε μια εισαγωγή σ' ολόκληρη την τάξη ή στις ομάδες. Αρχίζουμε με μια σύντομη αναδρομή σχετικά με τις βασικές λειτουργίες των πλή-

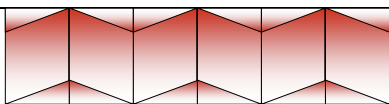
κτρων που τα παιδιά θα κληθούν να χρησιμοποιήσουν, π.χ., τα πλήκτρα των κεφαλαίων, τη χρήση του δρομέα κ.ά. Φέρουμε το κείμενο στην οθόνη, έτσι ώστε όλα τα παιδιά να έχουν πρόσβαση στον υπολογιστή για να ασχοληθούν με τη διόρθωσή του. Εάν κριθεί σκόπιμο, μπορεί να οριστεί συγκεκριμένη χρονική διάρκεια για την εργασία, έτσι ώστε να μεγιστοποιηθεί η πρόκληση στο πλαίσιο των ομάδων ή απλώς να ανταλλάξουν οι ομάδες για έλεγχο τα κείμενά τους εκτυπωμένα και, αν υπάρξουν διορθώσεις, να δικαιολογηθούν γραπτά ή προφορικά, αφού γίνει η συνένωση των ομάδων. Είναι δυνατόν επίσης να αναθέσουμε στις ομάδες να συζητήσουν στις ομάδες να το δώσουν στο δάσκαλο, για να το ελέγξει και να το βάλει στο φάκελο εργασίας κάθε ομάδας.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Ετοιμάζουμε μια σειρά εσφαλμένων κειμένων, τα οποία να ανταποκρίνονται στην αντιληπτική ικανότητα και στο επίπεδο των παιδιών και να παρέχουν αυξανόμενη δυσκολία/πρόκληση, έτσι ώστε να εξασφαλίσουμε πρόσβαση και ευκαιρίες επιτυχίας για όλο το φάσμα των δυνατοτήτων των μαθητών. Ενισχύουμε τα παιδιά που έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση. Ένα παιδί που είναι πιο ενημερωμένο μπορεί να βοηθήσει τους συμμαθητές του, προσέχοντας όμως να μην τους «κάνει τον έξυπνο», κάτι το οποίο μπορούν να το κρίνουν οι συμμαθητές του. Τα κείμενα αυτά ενδεικτικά μπορεί να περιέχουν:

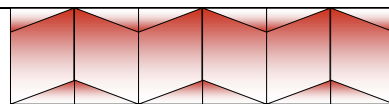
- απλά ορθογραφικά λάθη
- παραλείψεις σημείων στίξης
- αλλαγή μικρών γραμμάτων σε κεφαλαία και το αντίθετο
- συμπλήρωση σωστών γραμμάτων π.χ. δύο «σσ», χρήση τελικού σίγμα κ.ά.
- πραγματολογικά λάθη
- ιστορικά λάθη ή λάθη περιεχομένου

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Αυτή η δραστηριότητα μας δίνει τη δυνατότητα να εκτιμήσουμε την ικανότητα των παιδιών στη χρήση κάποιων διευκολύνσεων που παρέχει ο κειμενογράφος και γενικότερα το πώς διερευνούν και εισάγουν πληροφορίες ή διορθωμένες εκδοχές. Επίσης θα υπάρξουν και ευκαιρίες για να αξιολογήσουμε το βαθμό δεξιοτήτων της τάξης στην ορθογραφία, αφού εντοπίσουμε τα πεδία όπου εμφανίζονται τα περισσότερα λάθη, και να σχεδιάσουμε νέες δραστηριότητες.

* Ορισμένες από τις δραστηριότητες αυτής της ενότητας κατασκευάστηκαν σε συνεργασία με τη υποψήφια Δρα κ. Γ.Μούκα

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΤΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Διορθώνω κείμενα

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Παρακάτω υπάρχει ένας κατάλογος φαγητών τελείως ανορθόγραφος.

- Μπορείς να εντοπίσεις τα λάθη και να πληκτρολογήσεις τις διορθώσεις;
- (Έτσι θα εξαφανιστεί και η κόκκινη υπογράμμιση από τις λέξεις στην οθόνη)

Κατάλογος φαγητών

Μακαρόνια
Κρέας ψιτό
βραστό
Μπιφτέκοι
Κοτόπουλλο
Παστίσιο
Γιουβέστι
Κοκκορέτσοι
θαλασινά
Πίτες με σπιτικό φύλο
Γλυκά παραγωγής μας

- Συζητήστε στην ομάδα και με το δάσκαλό σας τη δικαιολόγηση των διορθώσεών σας.
- Αν έχετε απορίες, ψάξτε στο λεξικό ή στο βιβλίο της γραμματικής σας.

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι η εξοικείωση των παιδιών με τη γραμμοσκίαση των λέξεων ενός κειμένου, που είναι το πρώτο βήμα για την εκτέλεση οποιασδήποτε μορφοποίησης των λέξεων ή του κειμένου που επιθυμεί ένας αρχάριος (π.χ., χρωματικό τονισμό, υπογράμμιση, αλλαγή τύπου γραμμάτων, αποκοπή, αντιγραφή κειμένου κ.ά), προκειμένου να ενισχύσει την εκφραστική δύναμη του κειμένου ανάλογα με τις επικοινωνιακές του ανάγκες.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Η γραμμοσκίαση λέξεων ή κειμένων δεν είναι εύκολη διαδικασία. Απαιτεί δεξιότητες στη χρήση του ποντικιού, την οποία μερικοί μαθητές ήδη κατέχουν, ενώ άλλοι πρώτη φορά δοκιμάζουν. Για το λόγο αυτό χρειάζεται αρκετή υπομονή και ενθάρρυνση των μαθητών που δεν έχουν αναπτύξει τις δεξιότητες αυτές, ώστε να εξασκηθούν μέσα από διάφορες ασκήσεις και να αποκτήσουν εμπειρία και εξοικείωση με τη συγκεκριμένη λειτουργία. Υπάρχουν βέβαια διάφοροι εναλλακτικοί τρόποι γραμμοσκίασης, αλλά εμείς αρχίζουμε με την απλούστερη για τους μαθητές, δηλαδή με τον κατάλληλο χειρισμό του ποντικιού.

Μεθόδευση: Υπάρχουν διάφορες ασκήσεις, όπως γραμμοσκίαση των ρημάτων, επιθέτων ή ουσιαστικών και ο χρωματισμός λέξεων με διάφορα χρώματα, ανάλογα και με τη μάθηση που επιδιώκουμε σε μια γνωστική ενότητα.

Η ίδια άσκηση, με άλλο βαθμό δυσκολίας, από τεχνολογική άποψη, μπορεί να ζητάει από τα παιδιά να κάνουν χρήση των έντονων, των υπογραμμισμένων και των πλάγιων γραμμάτων. Αφού τα παιδιά τελειώσουν την άσκηση, καλό θα είναι να την αποθηκεύσουν, να την εκτυπώσουν και να την ανταλλάξουν με μια άλλη ομάδα για ανταλλαγή ιδεών ή για έλεγχο. Με αυτό τον τρόπο εξοικειώνονται και με τη διαδικασία της αποθήκευσης και της εκτύπωσης.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Υπάρχουν πολλά είδη δραστηριοτήτων που μπορεί να γίνουν με τη διαδικασία της άσκησης αυτής όπως:

- Να γραφούν με πλάγια γραφή τα επίθετα ενός κειμένου
- Να γραφούν με έντονη γραφή τα θηλυκά
- Να υπογραμμιστούν τα ουσιαστικά
- Να χρωματιστούν οι ομοιοκαταληξίες ενός ποιήματος
- Να χρωματιστούν λέξεις-κλειδί σε μία παράγραφο της Ιστορίας
- κ.ά.

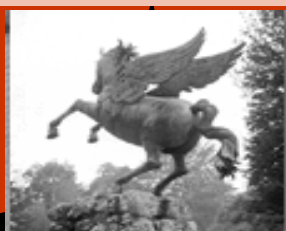
Εκτίμηση της δραστηριότητας: Με τέτοιου είδους ασκήσεις τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να επαναφέρουν στη μνήμη τους και να συζητήσουν διάφορα γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα. Μπορούν ακόμη να ασκηθούν στον εντοπισμό λέξεων σε παραγράφους ενός κειμένου (ενός διηγήματος, μιας ενότητας στο μάθημα της Ιστορίας, ενός ορισμού στα φυσικομαθηματικά γνωστικά αντικείμενα κ.ά), που αποτελούν έννοιες-κλειδί στην κατανόηση του νοήματος, κάτι που δεν είναι πάντα εύκολο για την ηλικία τους, αλλά ως άσκηση πολύ χρήσιμο, φθάνει να μην υπάρχει η αυστηρή προσέγγιση του σωστού-λάθους εκ μέρους του δασκάλου και να τους δίνεται η δυνατότητα, αφενός μεν να υποστηρίξουν το σκεπτικό τους, αφετέρου δε να ακούσουν και το σκεπτικό των άλλων στο πλαίσιο μικρής ομάδας μαθητών. Επίσης, η ανταλλαγή των κειμένων μεταξύ των

Δίνω χρώμα στο κείμενο

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Επεξεργαστής Κειμένου

- Γράψε με έντονη γραφή το όνομα Πήγασος, όπου το συναντάς στο παρακάτω κείμενο.
- Χρωμάτισε με κόκκινο χρώμα όλα τα ρήματα των προτάσεων του κειμένου
- Υπογράμμισε το υποκείμενο του ρήματος κάθε πρότασης
- Γράψε όλα τα επίθετα του κειμένου με πλάγια γραφή

Ο Πήγασος ήταν το όμορφο φτερωτό άλογο της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας. Είχε πατέρα του το θεό Ποσειδώνα και μητέρα του τη φοβερή Μέδουσα Γοργώ. Την ώρα που ο ήρωας Περσέας έκοψε το λαιμό της Μέδουσας για να πάρει το κεφάλι της, εκεί κοντά στην πηγή του Ωκεανού, ξεπήδησε μέσα από το αίμα της ο Πήγασος. Πήρε τότε γρήγορα στην πλάτη του τον Περσέα και φτεροκοπώντας δυνατά, τον έσωσε από την καταδίωξη των αδελφών της Μέδουσας. Έτσι μας λέει ο σοφός Ποιητής Ησίοδος πως γεννήθηκε ο Πήγασος.

Άλλοι μύθοι λένε πως το πανέμορφο φτερωτό άλογο γεννήθηκε από το χώμα της Αττικής, ακριβώς στο σημείο που το χτύπησε με την τρίαινά του ο Ποσειδώνας, όταν τσακώθηκε με την Αθηνά για την κυριαρχία της Αθήνας. Εκεί, λοιπόν, ξεπήδησε μια πηγή με νερό και μέσα από την πηγή πέταξε το φτερωτό άτι. Γι' αυτό πήρε το όνομα Πήγασος, επειδή βγήκε από πηγή.

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι η συνέχιση της εξοικείωσης των παιδιών με τη γραμμοσκίαση λέξεων σε ένα κείμενο και η εκμάθηση της μεταφοράς αυτών των λέξεων σε άλλο σημείο του κειμένου.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Η γραμμοσκίαση (μαρκάρισμα) λέξεων ή οποιουδήποτε μέρους ενός κειμένου, όπως προαναφέρθηκε είναι μια δεξιότητα, που αποκτάται με συνεχή εξάσκηση, μέχρις ότου κατορθώσουν όλα τα παιδιά να την εφαρμόζουν με άνεση και χωρίς εκνευρισμούς. Αυτό επιτυγχάνεται με την παράλληλη εκμάθηση και των υπόλοιπων δυνατοτήτων του κειμενογράφου, όπως αυτές που περιλαμβάνει αυτή εδώ η δραστηριότητα, τη δυνατότητα, δηλαδή, αντιγραφής ή αποκοπής λέξεων και τη μεταφορά τους σε συγκεκριμένες επιλεγμένες θέσεις.

Μεθόδευση: Φέρουμε ένα κείμενο στην οθόνη, το οποίο ανταποκρίνεται στα διάφορα γνωστικά επίπεδα των μαθητών της τάξης ή κάθε ομάδας χωριστά, έχοντας παραλείψει μία λέξη (π.χ., ένα επίθετο ή κάποιο άλλο μέρος του λόγου, μία ουσιαστικής σημασίας πληροφορία σε μια φράση κτλ) και έχοντας φροντίσει να αφήσουμε κενά διαστήματα που δείχνουν πού ακριβώς πρέπει να τοποθετήσουν τα παιδιά την επιλεγμένη λέξη και στη συνέχεια το αποθηκεύουμε στο δίσκο για μελλοντική χρήση.

Τα κείμενα μπορούν να αναφέρονται σε οποιοδήποτε μάθημα του αναλυτικού προγράμματος, όπως Γεωγραφία, Ιστορία, Φυσική, Χημεία, Μαθηματικά κ.ά. Πριν ξεκινήσουν τη δραστηριότητα αυτή τα παιδιά, κάνουμε μια παρουσίαση για το πώς μπορούν να εισάγουν και να διαγράφουν μέρος ενός κειμένου στον υπολογιστή, δείχνοντας το αντίστοιχο παράδειγμα στον πίνακα, ώστε να δώσουμε ένα πρότυπο εργασίας.

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι τα παιδιά, καθώς συμπληρώνουν μία λέξη (π.χ. το κατάλληλο ουσιαστικό ή επίθετο που λείπει από τον κατάλογο των φράσεων που τους δίνουμε), να εξοικειωθούν με τις δυνατότητες του προγράμματος, ειδικότερα με τη γραμμοσκίαση και την εισαγωγή λέξεων, αρχικά, και ενός μεγαλύτερου μέ-

ρους του κειμένου, αργότερα. Για να φαίνεται η λέξη που εισήγαγαν, μπορούν να τη χρωματίζουν και έτσι να θυμούνται να εφαρμόζουν αυτά που έμαθαν σε επόμενες δραστηριότητες ή να παρατηρούν τις αλλαγές του κειμένου, να συγκρίνουν τα αποτελέσματα του ατομικού και του συλλογικού πλαισίου εργασίας συζητώντας παράλληλα και μεταγνωστικά θέματα.

Τα παιδιά που τα καταφέρνουν καλύτερα μπορούν να βοηθήσουν εκείνα που προχωρούν πιο αργά, αφού τους υπενθυμίσουμε τους όρους της συνεργατικής μάθησης (βλ. Α' τόμο σχετικό κεφάλαιο), για τον τρόπο που η βοήθεια αυτή πρέπει να γίνεται.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Τα παιδιά μπορούν να εργαστούν σε δραστηριότητες του τύπου:

- συμπλήρωσε τα ουσιαστικά, τα επίθετα ή τις μετοχές που λείπουν
- συμπλήρωσε το σωστό τύπο του ρήματος
- βάλε τη σωστή κατάληξη στη σωστή θέση
- συμπλήρωσε το κείμενο με τις κατάλληλες λέξεις. Έπειτα χρωμάτισε τις λέξεις που τοποθέτησες

Μπορούμε επίσης, αντί της συμπλήρωσης κενών σε μία φράση, να κατασκευάσουμε και άλλου τύπου δραστηριότητες, όπως ακροστιχίδες, αντιστοιχίσεις εννοιών, γεγονότων, σταυρόλεξα χρονολογικούς πίνακες κ.τ.λ. και να βάλουμε σε χωριστό πίνακα τις λέξεις που θέλουμε να ταιριάζουν, ώστε να τις πάρουν οι μαθητές από εκεί που βρίσκονται και να τις μεταφέρουν στην κενή θέση που τους ταιριάζει.

Παράδειγμα δραστηριότητας: «Η λέξη που λείπει»

Στις παρακάτω δραστηριότητες* υπάρχουν ορισμένες φράσεις με κενά λέξεων. Αυτό που ζητούμε από τα παιδιά είναι να «κόψουν» την κατάλληλη λέξη από ένα πίνακα των κενών λέξεων και να την

(*) Οι δραστηριότητες αυτές σε ηλεκτρονική μορφή για το μαθητή υπάρχουν στο συνοδευτικό CD ή στη διεύθυνση: www.raptis-telis.gr

μεταφέρουν δίπλα από τις επεξηγηματικές τελείες της αντίστοιχης φράσης.

Α' Δραστηριότητα

- ♦ Το φαγητό της Μαρίας είναι πολύ.....
- ♦ Κρατούσε στο χέρι μιατσάντα.
- ♦ Ο Ελύτης είναιποιητής.
- ♦ Φόρεσε τοπουλόβερ, γιατί κάνει κρύο.
- ♦ Είσαι πολύ ντυμένος κλόουν.
- ♦ Το νερό της πηγής ήταν
- ♦ Ηκοπέλα πέρασε το δρόμο.
- ♦ Στον ουρανό δέσποζε έναςήλιος.

αστείος, λαμπερός, όμορφη, δερμάτινη, μάλλινο, δροσερό, σπουδαίος, νόστιμο, σκληρό, μαλακό

- ♦ Ξάπλωσε στο μαξιλάρι.
- ♦ Έσπασε τοκαρύδι με τα δόντια.

Ο πίνακας των λέξεων που λείπουν είναι:

Συζήτησε στην ομάδα σου

- Τι μέρος του λόγου είναι οι λέξεις που συμπλήρωσες;
- Σε ποιο ουσιαστικό αναφέρονται;
- Πώς ονομάζουμε στο συντακτικό τις λέξεις που προσδιορίζουν ουσιαστικά και φανερώνουν μια μόνιμη ιδιότητά τους;

Εναλλακτική Δραστηριότητα

Η παρακάτω άσκηση είναι επίσης ένα παράδειγμα παρόμοιας δραστηριότητας για το μάθημα της Ιστορίας, που βασίζεται σε αποσπάσματα κειμένου από το βιβλίο του δασκάλου της ΣΤ' Δημοτικού. (Θα μπορούσε όμως να επιλέξει κανείς κείμενο από άλλες, αυθεντικές ιστορικές ή λογοτεχνικές πηγές). Γράφουμε σε μια σελίδα το εξής κείμενο για τα παιδιά:

«Στο παρακάτω κείμενο υπάρχουν κενά. Οι λέξεις που λείπουν βρίσκονται μέσα στον πίνακα. Καθώς διαβάζεις το κείμενο, συμπλήρωσε το κάθε κενό επιλέγοντας μία από τη λέξεις που, κατά τη γνώμη σου, ταιριάζουν με το νόημα του κειμένου»

Τριπολιτσάς, ιδιοφυΐα, Πελοπόννησος, Τούρκος, αντίκτυπος, σχέδιο, κλοιό, Ανδρούτσος, Βαλτέτσι, Αλαμάνα, Στερεοελλαδίτες.

Αποσπάσματα:

« Από το σημείο αυτό αρχίζει να διαφαίνεται η στρατιωτικήτου Θ. Κολοκοτρώνη. Η απόφασή του για την πολιορκία της με όλες τις δυνάμεις είχε στρατηγική σπουδαιότητα. Αν έπεφτε η Τριπολιτσά, οστο εσωτερικό και το εξωτερικό θα ήταν μεγάλος. Ηουσιαστικά θα είχε απελευθερωθεί». «Ο..... αρχιστράτηγος, Χουρσίτ, που βρισκόταν στα Γιάννενα, ανήσυχος για την επανάσταση, εκπόνησε κι αυτός το δικό του.....». «Η πρώτη στρατιά, αν και έφθασε έγκαιρα, στην προσπάθειά της να διασπάσει τον που είχε στηθεί γύρω από την Τριπολιτσά, ηττήθηκε στο». «Αλλά και η άλλη τουρκική στρατιά δεν είχε καλύτερη τύχη. Το βάρος της απόκρουσης έπεσε στους οπλαρχηγούς. Ο Διάκος στην, αφού πολέμησε ηρωικά, πιάστηκε αιχμάλωτος κι ύστερα σουβλίστηκε. Εκδίκηση πήρε λίγες μέρες αργότερα ο στο Χάνι της Γραβιάς».

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Αυτή η δραστηριότητα μας δίνει τη δυνατότητα να εκτιμήσουμε το βαθμό εξοικείωσης των παιδιών με τη χρήση του υπολογιστή και ειδικότερα στο να μεταφέρουν και να εισάγουν λέξεις ή να διορθώνουν ένα κείμενο, αλλά και τις δεξιότητές τους στη χρήση γραμματικών και συντακτικών γλωσσικών τύπων και την άνεση με την οποία συσχετίζουν ορισμένες έννοιες. Μπορούμε επίσης να εντοπίσουμε τις τυχόν παρανοήσεις τους πάνω στο θέμα του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου και μας δίνεται η αφορμή να ξανασυζητήσουμε πάνω στα παραδείγματα της άσκησης, τα ζητήματα που έχουν ιδιαίτερη εκπαιδευτική αξία.

Η συμπλήρωση βέβαια λέξεων που λείπουν από ένα έτοιμο και προκατασκευασμένο κείμενο δεν απαιτεί νοητικές διεργασίες υψηλού επιπέδου, απλώς διευκολύνει την ανάκληση πληροφοριών και γνώσεων. Όταν όμως πρόκειται για ένα κείμενο, που δεν το έχουν ξαναδιαβάσει τα παιδιά και είναι προσεκτικά επιλεγμένο, ώστε να προσανατολίσει την προσοχή τους σε ορισμένα γεγονότα, πρόσωπα ή ιδέες, που χρειάζονται κάποιο βαθμό σκέψης, ή έχει από μόνο του εύστοχες κρίσεις και λογοτεχνική αξία, προχωρούσε με ένα παραπέρα βήμα, από την απλή απομνημόνευση πληροφοριών στην υποβοήθηση του χτισίματος της γνώσης.

Στόχος της δραστηριότητας: Ο στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι παρόμοιος με αυτόν της προηγούμενης, δηλαδή η εξοικείωση των παιδιών τόσο με τη διαδικασία της αποκοπής και της αντιγραφής, όσο και με τη διαδικασία της επικόλλησης ενός κομματιού από ένα κείμενο σε μια άλλη καθορισμένη θέση.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Όπως τονίστηκε ήδη στην εισαγωγή αυτού του κεφαλαίου, η δυναμική και η ευελιξία του κειμενογράφου είναι κάτι που μας επιτρέπει τη μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία χειρισμού των λέξεων. Με τη χρήση των δυνατοτήτων της διαγραφής και της εισαγωγής, η επεξεργασία ενός κειμένου στον υπολογιστή, αντίθετα με το γράψιμο στο χέρι, γίνεται σαφώς πιο εύκολη και τακτική. Η επεξεργασία του κειμένου - ανάλογα με τις ανάγκες μας - είτε για τη συμπλήρωσή του, είτε για την αναθεώρηση και την σύννοσή του, είναι πολύ εύκολη με τον κειμενογράφο, ο οποίος προσφέρει επίσης και τη δυνατότητα αμέτρησης διορθώσεων.

Μεθόδευση: Προτού ξεκινήσει η δραστηριότητα, είναι καλό να προηγηθεί μια συζήτηση με τα παιδιά, που θα αναφέρεται σε ορισμένες μεθόδους και τεχνικές για να πετύχουμε ένα σύντομο κείμενο, που να είναι όχι μόνον καθαρό και ευανάγνωστο, αλλά και σαφές και συνοπτικό, με συνοχή και εξέλιξη στη σκέψη μας. Προς το παρόν, μπορούμε να κάνουμε μια σύντομη αναφορά στο ρόλο των παραγράφων και τη σημασία τους για την ανάπτυξη των σκέψεών μας σε γραπτή μορφή. Ενδεικτικά γράφουμε στην οθόνη ένα κείμενο, του οποίου οι παράγραφοι δεν βρίσκονται σε λογική σειρά ή φαίνονται ασύνδετοι μεταξύ τους. Σημειωτέον ότι είναι καλό τα παιδιά να έχουν και από ένα τυπωμένο αντίγραφο του κειμένου, γιατί είναι προτιμότερο να διαβάζει κανείς ένα κείμενο στο χαρτί, παρά στην οθόνη. Με τη συμμετοχή των μαθητών κάνουμε ορισμένες αλλαγές στο κείμενο, για να κατανοήσουν τι περίπου επιδιώκουμε με τις διευκολύνσεις του Επεξεργαστή Κειμένου και τους προι-δεάζουμε για τα πλεονεκτήματά του και την οικονομία ενέργειας που επιτυγχάνουμε με τη χρήση του.

Εξηγούμε στη συνέχεια στα παιδιά ότι πολλές φορές, όταν γράφουμε ένα κείμενο συχνά κρίνουμε

ότι χρειάζεται να το ανασυντάξουμε και, για να «δένει» καλύτερα ο λόγος μας, αλλάζουμε τη σειρά των παραγράφων, των λέξεων και των νοημάτων, ανανεώνοντας και ανακατασκευάζοντας τις σκέψεις μας. Τονίζουμε ότι αυτό είναι απόλυτα φυσιολογικό, γιατί η γραπτή έκφραση δεν είναι μια διαδικασία «μια και έξω» και μπορούμε να την επεξεργαστούμε περισσότερο από ό,τι στον αυθόρμητο, προφορικό λόγο.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Όλες οι δραστηριότητες αυτού του τύπου χρειάζονται μια προεργασία από το δάσκαλο, σύμφωνα με τους μαθησιακούς στόχους που επιδιώκει. Τέτοιες δραστηριότητες, που προϋποθέτουν και τα κατάλληλα προσχεδιασμένα κείμενα, μπορεί να είναι:

- Άλλαξε τη σειρά των προτάσεων σε ένα κείμενο, με τέτοιο τρόπο, ώστε να μη διαταραχθεί, αλλά να βελτιωθεί η νοηματική του συνέχεια.
- Γράψε τις παρακάτω λέξεις ή προτάσεις σε μία από τις κατηγορίες του πίνακα, που ακολουθεί (π.χ., : τα ζώα και τα φυτά ή τα στερεά, τα υγρά και τα αέρια ή τα παράγωγα των παρακάτω λέξεων αλλά και άλλες κατηγοριοποιήσεις που βοηθούν στη γνωστική ανάπτυξη των μαθητών σε οποιοδήποτε γνωστικό αντικείμενο.
- Βάλε στη σωστή χρονική σειρά τα γεγονότα που περιγράφονται στις ανακατεμένες παραγράφους του κειμένου, που μόλις διάβασες. Κατόπιν, διάλεξε κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις και επικόλλησέ τις στην αρχή μιας παραγράφου, ώστε όλες μαζί οι παράγραφοι να «δένουν» περισσότερο μεταξύ τους. Οι λέξεις είναι: «μόλις», «μετά από», «επίσης», «έτσι», «οπότε», «καθώς», «από τα παραπάνω φαίνεται...» κτλ.
- Σκέψου ποια από τις παρακάτω παραγράφους ταιριάζει καλύτερα για α) εισαγωγή σε ένα θέμα β) διατύπωση μιας γενικότερης άποψης πάνω στο θέμα γ) δικαιολόγηση της γενικής αυτής άποψης με έναν αριθμό επιχειρημάτων και άλλων απόψεων, που έχουν σχέση με διαφόρους τομείς της ζωής δ) παράθεση και μιας αντίθετης άποψης, που περιορίζει την απόλυτη ισχύ όσων υποστηρίχθηκαν προηγουμένως δ) «κλείσιμο» του κειμένου, με σύντομη ανακε-

φαλαίωση και διατύπωση ερωτημάτων, που, συνδέονται με το θέμα και παραμένουν ακόμη ανοιχτά για παραπέρα συζήτηση.

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Με αυτού του είδους τις ασκήσεις τα παιδιά, στην προσπάθεια τους να κατανοήσουν τις ιδέες του συγγραφέα, μαθαίνουν το προσεκτικό διάβασμα ενός κειμένου

και ασχολούνται με την επίλυση γνωστικών ή νοηματικών προβλημάτων, ή εισάγονται σε μοντέλα οργάνωσης των νοημάτων ενός κειμένου. Συγχρόνως, εξοικειώνονται με τις λειτουργίες και τις ευκολίες που παρέχει το λογισμικό του κειμενογράφου.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Τροποποίησε το κείμενο

Επεξεργαστής Κειμένου

Τοποθέτησε τις παρακάτω παραγράφους με κάποια λογική σειρά, ώστε στο κείμενο που θα συνθέσεις να υπάρχει νόημα.

Είναι δυνατόν να υπάρχουν διαφορετικές εννοιολογικές διατάξεις, χωρίς να αλλοιώνεται το κεντρικό νόημα του κειμένου.

Πολλές φορές αναρωτιέμαι που άραγε να βρίσκονται κρυμμένα τα σύνορα ανάμεσα στον άνθρωπο και στο ζώο που η καρδιά του δεν ξέρει καμιά μελλούμενη γλώσσα.

Μέσ' από ποιον πρωτόγονο παράδεισο, σε ποια μακρινή αυγή της δημιουργίας, περνούσε το απλοϊκό δρομάκι όπου ανταμώνονται οι καρδιές τους;

Τα πολυπατημένα αχνάρια που άφηναν εκεί τόσο καιρό τα βήματά τους, δεν έχουν ακόμη σβηστεί, μ' όλο που η συγγένειά τους έχει από καιρό λησμονηθεί.

Ωστόσο κάποτε, στο άκουσμα κάποιας δίχως λόγια μουσικής, ξυπνάει μεριάς η θαμνή θύμηση, και το ζώο κοιτάζει του ανθρώπου το πρόσωπο με τρυφερή εμπιστοσύνη, και ο άνθρωπος σκύβει και το βλέπει και το βλέπει στα μάτια με γλυκιά στοργή.

Είναι σάμπως ν' ανταμώνονται οι δυο φίλοι που φορούν μάσκες, και κάτω από τις μάσκες τους ν' αναγνωρίζουν αόριστα ο ένας τον άλλον. Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ

Οι παράγραφοι του παραπάνω κειμένου είναι με τη σωστή λογική σειρά. Ο δάσκαλος θα πρέπει να δώσει το κείμενο με ανακατεμένες τις παραγράφους

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι τα παιδιά να εξοικειωθούν, μέσω του κειμενογράφου, με τη λειτουργία της διαγραφής και της εισαγωγής λέξεων σ' ένα κείμενο, ενόσω το γράψιμό τους βρίσκεται σε διαδικασία εξέλιξης.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Ο κειμενογράφος εξασφαλίζει πολλές ευκολίες για την επεξεργασία και την αναδιατύπωσή ενός κειμένου. Οι βασικές λειτουργίες του υπολογιστή, τις οποίες θα χρειαστούν γι' αυτήν την δραστηριότητα τα παιδιά, είναι η μετακίνηση από γραμμή σε γραμμή κατά βούληση, η εισαγωγή και διαγραφή κειμένου, η αποθήκευση και η εκτύπωση.

Μεθοδολογία: Ετοιμάζουμε και αποθηκεύουμε στο δίσκο πολλά διαφορετικά κείμενα σχετικά κατάλληλα για το επίπεδο των παιδιών. Τα κείμενα αυτά μπορούν να προέρχονται από οποιοδήποτε γνωστικό αντικείμενο του αναλυτικού προγράμματος και προσπαθούμε η συγκεκριμένη δραστηριότητα, παράλληλα με τους παιδαγωγικούς της στόχους, να στηρίζει συγχρόνως την εξέλιξη της επιδεξιότητας των παιδιών στη χρήση του υπολογιστή.

Αξίζει να τονίσουμε στα παιδιά πόσο σημαντική είναι η σαφήνεια, η συντομία και η περιεκτικότητα ενός κειμένου, ιδιαίτερα σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως είναι η αγγελία, η πρόσκληση, ένα άρθρο με περιορισμένο αριθμό λέξεων, μια περίληψη κτλ. Δείχνουμε στα παιδιά θεματολογικά όμοια κείμενα γραμμένα από διαφορετικά πρόσωπα, ή κάποια κείμενα που να περιέχουν σαφέστατα παραδείγματα επαναλήψεων και πλεονασμών, ή ακόμα ένα αρχικό κείμενο μαζί με τη διορθωμένη εκδοχή του ίδιου κειμένου, όπου ο αριθμός των λέξεων έχει μειωθεί και τους ζητούμε να επισημάνουν τις διαφορές των δύο κειμένων.

Μπορούμε επίσης να δώσουμε στα παιδιά ένα κομμάτι κειμένου ορισμένης έκτασης, το οποίο πρέπει στη συνέχεια να το επεξεργαστούν, με βάση κάποιο συγκεκριμένο αριθμό λέξεων. Η έκταση, ο αριθμός και το είδος των λέξεων εξαρτάται από τη γλωσσική ικανότητα των παιδιών. Τα παιδιά θα εργαστούν στην οθόνη και δεν θα αντιγράψουν απλά τη συντομευμένη εκδοχή τους που την έχουν γράψει προηγουμένως στο χαρτί. Βεβαιωνόμαστε ότι τα παιδιά έχουν λάβει υπόψη τον όρο σχετικά

με τον περιορισμό του αριθμού των λέξεων που πρέπει να γράψουν. Εάν δεν καταφέρουν να τελειώσουν την δραστηριότητά τους, μπορούν να αποθηκεύσουν το κείμενο και να επανέλθουν σ' αυτό την επόμενη μέρα.

Το κείμενο της δραστηριότητας αυτής είναι απόσπασμα από λογοτεχνικό βιβλίο. Με τις προσθαφαιρέσεις των λέξεων που θα κάνουν τα παιδιά, ίσως δουν τις διαφορές ως προς την οικονομία λέξεων ή την ανάπτυξη του κειμένου. Αντίθετα όμως από αυτά που τους είπαμε στην αρχή, αξίζει να διαπιστώσουν ότι το μικρό αυτό παράδειγμα δεν θα μπορούσε ίσως να ήταν καλύτερο, παρά μόνον έτσι όπως το έγραψε ο συγγραφέας, ζητώντας τους να κάνουν και μόνοι τους τις συγκρίσεις.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Όπως έχει επανειλημμένα τονιστεί, οι δραστηριότητες πρέπει να συμβαδίζουν με την αντιληπτική ικανότητα των παιδιών. Ενδεικτικά προτείνουμε:

- Εμπλουτισμό κειμένου με επίθετα.
- Να γραφεί με καθορισμένο αριθμό λέξεων το νόημα του κειμένου.
- Να μεγαλώσουν προτάσεις χωρίς να αλλοιωθεί το νόημά τους.
- Αποκωδικοποίηση του βασικού κρυμμένου μηνύματος του κειμένου.
- Να αλλάξει το τέλος μιας ιστορίας.
- Να γραφούν αγγελίες, που να είναι όσο γίνεται πιο σύντομες και σαφείς και συγχρόνως, περιεκτικές και να γίνει διαγωνισμός ανάμεσα στις ομάδες για το ποιες από αυτές τήρησαν καλύτερα αυτούς τους όρους.

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα θα μας δώσει τη δυνατότητα να αξιολογήσουμε την γραπτή έκφραση των παιδιών και ειδικότερα τη σύνταξη, τη γραμματική, την ορθογραφία, τη νοηματική ακρίβεια και τη χρήση των σημείων στίξης. Επίσης θα έχουμε τη δυνατότητα να κρίνουμε με πόση αυτοπεποίθηση, τα παιδιά, χειρίζονται τον Επεξεργαστή Κειμένου για να διορθώσουν και να επεξεργαστούν το κείμενο μέσα από τη χρήση της διαγραφής, της εισαγωγής και της αντικατάστασης λέξεων, στο πλαίσιο μιας αυθεντικής δραστηριότητας (π.χ., γράμμα στο δήμαρχο, πρόσκληση γονέων στη σχολική εορτή ή

άλλη εκδήλωση, αφιέρωση σε βιβλίο που δωρίζουν
στη μητέρα τους, σε φίλο/φίλη κ.ά)

Αναδιατύπωση κειμένου

Επεξεργαστής Κειμένου

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Μπορείς να ξαναγράψεις το παρακάτω κείμενο με τους εξής τρόπους, χωρίς να αλλάξει το νόημά του:

- ♦ Με περισσότερες λέξεις (π.χ. προσθέτοντας επίθετα, μετοχές, συνδέσμους, νέα σημεία στίξης ή αναπτύσσοντας περισσότερο κάποια σημεία μιας περιγραφής κ.ά) .
- ♦ Με λιγότερες λέξεις (π.χ. αφαιρώντας επίθετα, επιρρήματα, επαναλήψεις.)

Επεξεργαστής Κειμένου

Ο ξανθός Ιππότης

Άξαφνα, με μian απότομη κίνηση, έβαλε τα λουλούδια, τα κόκκινα τριαντάφυλλα, στα χέρια του κοριτσιού, έκανε απότομη στροφή, κατέβηκε τη σκάλα γρήγορα-γρήγορα, βγήκε έξω. Από ψηλά, στο τρίτο πάτωμα, ακουγότανε το ακορντεόν να παίζει ένα χαρούμενο σκοπό, τράβηξε μες στη σκοτεινή νύχτα, τα χέρια του ήτανε άδεια τώρα, το στήθος του άδειο τώρα.

Αντώνης Σαμαράκης

- ♦ Απαγγείλετε στην ομάδα σας το κείμενο με τις αλλαγές που κάνατε, καθώς και το πρωτότυπο κείμενο του Σαμαράκη.
- ♦ Συζητήστε πώς κατάφερε ο συγγραφέας να μας δώσει μια αφήγηση ζωντανή και συναρπαστική γράφοντας αυτό το κομμάτι με το δικό του, ασυνήθιστο τρόπο.

Μορφοποίηση κειμένου

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να εξοικειωθούν τα παιδιά με τις λειτουργίες της μορφοποίησης του κειμένου, όπως η στοίχιση στο κέντρο (κεντράρισμα) και η ευθυγράμμιση του περιθωρίου. Επίσης, να αρχίσουν να εξασκούνται περισσότερο στην αποθήκευση και την εκτύπωση του κειμένου.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Ένα σωστά γραμμένο κείμενο, για να είναι δυνατό να αναγνωρίζεται από άλλους, θα πρέπει πέραν της σωστής κατανοητής συντακτικής διατύπωσης και της ορθογραφίας, να παρουσιάζει αισθητική εμφάνιση σύμφωνα με ορισμένες - και συχνά τυποποιημένες - προδιαγραφές, δηλαδή να είναι σωστά μορφοποιημένο ως προς τις παραγράφους του που θα έχουν συνοχή μεταξύ τους και θα σχηματίζουν μια ενιαία και εξελισσόμενη δομή με τα κενά διαστήματα και τους τίτλους, την αλλαγή των παραγράφων κτλ. Για παράδειγμα, διαφορετικά μορφοποιούμε ένα πεζό από ένα ποίημα, μια επιστολή από μια αφίσα. Είναι γενικά παραδεκτό απ' όσους ασχολούνται επαγγελματικά με την τυπογραφία, ότι το μάτι μπορεί να απορροφήσει ένα κείμενο αρκετά πιο εύκολα όταν ακολουθεί κάποιους γραφίστικους και αισθητικούς κανόνες. Μπορούμε να συνδυάζουμε τη δραστηριότητα αυτή με τη διδασκαλία της σχετικής ενότητας στο μάθημα της Γλώσσας, κατά την οποία οι μαθητές καλούνται να αντιληφθούν τη διαφοροποίηση της γλώσσας, της δομής και της διαφοροποιημένης εμφάνισης των διαφόρων τύπων κειμένων.

Τα παιδιά χρησιμοποιούν τις δυνατότητες του υπολογιστή για να πειραματιστούν ελεύθερα με τις ευκολίες που παρέχει ο κειμενογράφος, προτού εκτυπώσουν την τελική τους εκδοχή. Στόχος της δραστηριότητας είναι η διαμόρφωση ενός κειμένου μέσα σε ένα ξεχωριστό πλαίσιο. Τα παιδιά πετυχαίνουν έντονη οπτική επαφή με τη δουλειά τους κάτι που εμπλουτίζει και καλυτερεύει τη γραπτή τους έκφραση, τόσο στην οθόνη όσο και στο χαρτί. Για να ενισχύσουμε μάλιστα την επικοινωνία και αλληλο-ενίσχυση μεταξύ των ομάδων, ζητούμε από αυτές να δημιουργήσουν ένα καλλιτεχνικής φύσεως κείμενο με το ίδιο θέμα, για παράδειγμα, μία αφίσα και κατόπιν να ανταλλάξουν τις εκτυπώσεις τους, για να ψάξουν να βρουν σε κάθε μία από κά-

ποια ωραία ιδέα. Στη συνέχεια, τους ζητούμε να κάνουν μια σύνθεση, στην οποία να υιοθετούνται ορισμένες ιδέες των άλλων, κατά τρόπο που να ταιριάζει με τις δικές τους.

Μεθόδευση: Παρουσιάζουμε στα παιδιά παραδείγματα κειμένων, τα οποία έχουν μορφοποιηθεί με ένα ελκυστικό τρόπο, έτσι ώστε να λειτουργήσει ως ερέθισμα για την παραγωγή ιδεών. Τονίζουμε ότι ο υπολογιστής παρέχει κάποιες απλές τεχνικές, όπως το κεντράρισμα και η ευθυγράμμιση περιθωρίου, κάτι το οποίο εξασφαλίζει αισθητική σ' ένα κείμενο και ταυτόχρονα το κάνει οπτικά ευχάριστο, πράγμα, που δεν καταργεί βέβαια την αξία του χειρόγραφου, όμως με τον υπολογιστή εξασφαλίζουμε μεγαλύτερη οικονομία χρόνου και ακρίβεια, χωρίς μετρήσεις και λανθασμένες απόπειρες, εξ αιτίας των οποίων αχρηστεύεται και το καλό μέρος του κειμένου.

Εάν κρίνουμε σκόπιμο, δείχνουμε στα παιδιά περισσότερα παραδείγματα μορφοποιημένων κειμένων με ελκυστικό τρόπο. Τους υπενθυμίζουμε τη χρήση των σωστών πλήκτρων της μορφοποίησης και την τεχνική της αποθήκευσης και της εκτύπωσης. Τους τονίζουμε και πάλι ότι είναι βασικό για την εξάσκησή τους να γράφουν στην οθόνη απ' ευθείας και να πειραματίζονται ελεύθερα πάνω σ' αυτήν, χρησιμοποιώντας την ευελιξία που τους προσφέρει ο κειμενογράφος παρά να έλθουν στον υπολογιστή με έτοιμες ιδέες. Είναι επίσης καλό να εξηγήσουμε στα παιδιά γιατί πρέπει να επιλέγουν το μέγεθος της γραμματοσειράς από την αρχή και όχι κατά τη διάρκεια της μορφοποίησης, καθώς το τελευταίο θα διαταράξει τη διάταξη της σελίδας. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονιστεί ότι είναι σημαντικό να δημιουργούνται πραγματικές και αληθοφανείς αφορμές στα παιδιά για να γράψουν. Με αυτό τον τρόπο τα βοηθάμε να κάνουν χρήση του υπολογιστή για πραγματικούς σκοπούς. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να επινοήσουμε ορισμένες ιδέες, ώστε το γράψιμό τους να δένει οργανικά με τις ανάγκες τους. Αυτό μπορεί να γίνει, με παιδιά από άλλο σχολείο, με πρώην μαθητές, με μια τοπική επιχείρηση και άλλα. Η αλληλογραφία με μαθητές του εξωτερικού προσφέρει εξαιρετικές ευκαιρίες πολυπλευρου αναλυτικού προγράμματος και η πρόσβαση στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο επεκτείνει αυτές τις δυνατότητες. Όταν τα κείμενα αποθηκευτούν

και εκτυπωθούν, μπορούν να σχεδιαστούν, να κοπούν και να επικολληθούν κάπου αλλού, να τονιστεί με χρώμα το σχήμα τους, να φυλαχτούν ώστε να γίνουν ορισμένες βελτιώσεις, όταν οι μαθητές μάθουν περισσότερα πράγματα, π.χ., να ζωγραφίζουν, να σαρώσουν εικόνες κ.ά. .

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Δίνονται παρακάτω κάποιες ενδεικτικές ιδέες ως αφορμή για μορφοποίηση κειμένου:

- να γραφεί μια επιστολή σε μία εφημερίδα.
- να γραφεί ένα γράμμα παραπόνων σε κάποιο κανάλι τηλεόρασης.
- να γραφεί ένα γράμμα ευχαριστήριου.
- να γραφεί μία αφιέρωση για κάθε μέλος της ομάδας τους και να μπουν όλες, μαζί με τις

φωτογραφίες τους, στο λεύκωμα ή το ημερολόγιο της τάξης.

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Αυτή η δραστηριότητα θα σας βοηθήσει να κάνετε εκτιμήσεις για την γλωσσική ικανότητα, την γραπτή έκφραση, την ορθογραφία και το λογοτεχνικό ύφος των παιδιών. Επίσης θα έχετε τη δυνατότητα να αξιολογήσετε τη γλωσσική επάρκεια μέσω του περιεχομένου, της ποικιλίας και του ενδιαφέροντος των κειμένων, καθώς επίσης με πόση αυτοπεποίθηση τα παιδιά καταφέρνουν να αποδώσουν τις κατάλληλες πληροφορίες μέσω μιας συγκεκριμένης δομής. Θα αξιολογήσετε με πόση άνεση τα παιδιά κάνουν χρήση της Πληροφορικής για δημιουργία, επεξεργασία και μορφοποίηση κειμένου για συγκεκριμένους σκοπούς και για να μεταβιβάσουν πληροφορίες μέσα σε αυτό.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

- ◆ Παρατήρησε προσεκτικά το παρακάτω παράδειγμα.
- ◆ Γράψε έπειτα μέσα στο πλαίσιο ένα δικό σου παιδικό τραγουδάκι.
- ◆ -Προσπάθησε να θυμηθείς κάτι σχετικό με σύννεφα-ουρανό κλπ..

ΑΝ

ΑΝ ΟΛΑ

ΑΝ ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΠΙΑΝΑΝ

ΠΙΑΝΑΝ ΓΕΡΑ ΤΑ ΧΕΡΙΑ

ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΑΓΟΡΙΑ

ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΘΑ ΓΙΝΟΤΑΝΕ ΠΟΛΥ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟΣ ΚΑΙ

ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗ ΓΗ ΜΑΣ

ΘΑ ΑΓΚΑΛΙΑΖΕ ΘΑΡΡΩ.

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι η προετοιμασία και η έκδοση ενός περιοδικού ή μιας εφημερίδας για επικοινωνιακούς σκοπούς. Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα τα παιδιά θα έχουν την δυνατότητα να ξαναγράψουν ένα άρθρο μιας εφημερίδας, μια άλλη ιστορία ή ένα κείμενο, για ένα συγκεκριμένο κοινό, όπως μικρότερα παιδιά, γονείς κλπ.

Τα παιδιά θα ακολουθήσουν την πρακτική των δημοσιογράφων, οι οποίοι προσαρμόζουν υπάρχουσες ειδήσεις και κείμενα στο ιδιαίτερο ύφος της εφημερίδας τους και του αναγνωστικού τους κοινού.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Το λογισμικό του κειμενογράφου εξασφαλίζει πολλές ευκολίες για την επεξεργασία και την αναδιατύπωση ενός κειμένου. Εύκολα ένα κείμενο στην οθόνη μπορεί να ξαναγραφτεί με διαφορετική σειρά, να εμπλουτιστεί ή να συντομευτεί. Οι λειτουργίες της διαγραφής, της αντιγραφής, της αποκοπής, της επικόλλησης και της εισαγωγής προσφέρουν πολλές δυνατότητες στο γραπτό λόγο.

Μεθοδολογία: Δείχνουμε στα παιδιά παραδείγματα για το πώς ένα θέμα παρουσιάζεται με διαφορετικούς τρόπους σε περιοδικά ή εφημερίδες και συζητούμε τις ομοιότητες και τις διαφορές στο ύφος, στο λεξιλόγιο, στην οπτική και ούτω καθ' εξής. Τους ζητούμε να παρατηρήσουν ιδιαίτερα το διαφορετικό ύφος γραφής. Εάν θεωρήσουμε σκόπιμο, κάνουμε μια ανοιχτή συζήτηση με τα παιδιά για το τι είναι σημαντικό σε μια είδηση και τι μηνύματα μεταφέρει. Κάτι τέτοιο θα βοηθήσει τα παιδιά να κάνουν συγκρίσεις και να διατυπώσουν κρίσεις και απόψεις. Εξηγούμε στα παιδιά τη δουλειά που πρέπει να κάνουν, τα αφήνουμε να επιλέξουν τη δική τους ιστορία από κανονικές εφημερίδες ή περιοδικά και τους ζητούμε να ξαναγράψουν την ιστορία που επέλεξαν, με τέτοιο τρόπο που να αρμόζει να διαβαστεί από μικρά παιδιά. Μπορούμε σ' αυτήν εδώ τη δραστηριότητα να αφήσουμε τα παιδιά να εργαστούν στην αρχή με χαρτί και μολύβι, κάτι που θα τα βοηθήσει να κρατήσουν σημειώσεις και να συλλάβουν συνολικά κάποιες ιδέες, αλλά και να εκτιμήσουν τις ευκολίες που παρέχει η χρήση του υπολογιστή στην επεξεργασία κειμένου.

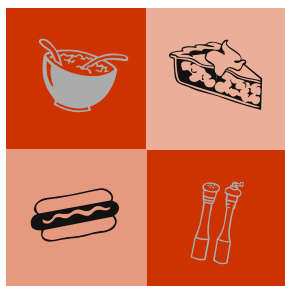
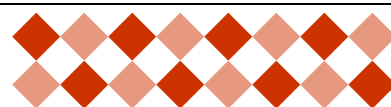
Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Ενδεικτικά προτείνουμε κάποιες δραστηριότητες, οι οποίες πρέπει να εφαρμοστούν ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των μαθητών, τη γλωσσική τους ικανότητα και τις δυνατότητές τους στη γραπτή έκφραση.

- Ζητούμε από τα παιδιά να γράψουν μόνο τα σημαντικότερα σημεία μιας είδησης.
- Ζητούμε να ξαναγράψουν ένα κείμενο και να το κάνουν διασκεδαστικό.
- Ζητούμε ένα τυπικό γράμμα να το ξαναγράψουν σε πιο φιλικό ύφος.
- Ζητούμε από τα παιδιά να ξαναγράψουν ένα κείμενο για ένα ιδιαίτερο κοινό π.χ. έναν άλλο λαό, ένα λιγότερο εκπαιδευμένο άτομο, στη γλώσσα της νεολαίας, του λογοτέχνη, του πολιτικού κ.τ.λ.

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα μας δίνει τη δυνατότητα να εκτιμήσουμε πόσο καλά τα παιδιά εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες που τους παρέχει ο κειμενογράφος, για να μεταβιβάσουν πληροφορία σε μορφή κειμένου και να ξαναγράψουν ένα κείμενο για ειδικό σκοπό. Δίνονται επίσης ευκαιρίες να αξιολογήσουμε τη γλωσσική ικανότητα των παιδιών στη γραπτή έκφραση, τη σαφήνεια και την καθαρότητα του λόγου τους, την ορθογραφία τους, τη σύνταξή τους και τη χρήση των σημείων στίξης, την κατανόηση της διαφορετικότητας του ύφους ενός κειμένου κτλ. Όταν ο υπερτονισμός ορισμένων χαρακτηριστικών ενός τύπου κειμένου, π.χ., οι υπερβολές και οι υποσχέσεις των πολιτικών, η σοβαρότητα και η τυπικότητα ενός επίσημου εγγράφου, η χρήση ιδιωματικής γλώσσας μιας υπο-κοουλτούρας σε χώρο επίσημο κτλ, διασκεδάζει τα παιδιά και τα βοηθάει να κάνουν κάποιες διαφοροποιήσεις, αρκεί βέβαια να φροντίσουμε να επισημανθεί και ο κίνδυνος της δημιουργίας στερεοτύπων.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Επεξεργαστής Κειμένου

Φτιάξε Ειδήσεις

Εφημερίδα
Ο Βάτραχος

- Παρακάτω υπάρχει μια είδηση που χρειάζεται να ξαναγραφτεί πιο απλά, χωρίς να αλλάξεις το νόημά της, έτσι ώστε να γίνει κατανοητό από μικρότερους μαθητές.
- Σκέψου προσεκτικά το κοινό στο οποίο θα απευθυνθείς.

Ανησυχητικά είναι τα στοιχεία που προκύπτουν από τις εκθέσεις ειδικών οι οποίες θα παρουσιαστούν στο Παγκόσμιο Φόρουμ για το Νερό.

Τα νούμερα μιλάνε από μόνα τους: ένας στους πέντε κατοίκους του πλανήτη, δεν έχει πρόσβαση σε πόσιμο νερό και ένας στους δύο, δεν έχει σύνδεση με αποχετευτικό δίκτυο. Αποτέλεσμα: 3,4 εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν κάθε χρόνο από ασθένειες που συνδέονται με το νερό, οι μισοί από τους οποίους είναι παιδιά.

Συγχρόνως οι μισές λίμνες και τα ποτάμια της Ευρώπης και της Β. Αμερικής αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρύπανσης. Στις αναπτυσσόμενες χώρες πολλοί υδρόβιοι οργανισμοί, είτε έχουν εξαφανιστεί είτε απειλούνται με εξαφάνιση.

Δεδομένης της κατάστασης οι επιστήμονες εκτιμούν ότι είναι δυνατό να προκληθεί μια «παγκόσμια κρίση νερού» από τρία συνεχόμενα χρόνια ξηρασίας, πλημμύρες σε κάποιες περιοχές του πλανήτη ή μια σειρά επιδημιών που οφείλονται στο νερό.

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι τα παιδιά να εξοικειωθούν με τη χρήση του κειμενογράφου για γραπτή επικοινωνία με άλλους ανθρώπους, μέσω της προσωπικής τους περιγραφής. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο βοηθάει την ολοκλήρωση της επικοινωνίας με ένα άγνωστο πρόσωπο. Παρόλο ότι η πρόσβαση στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο δεν είναι πάντοτε εφικτή, δημιουργεί πολλές δυνατότητες, φθάνει το σχολείο να έχει σύνδεση με το διαδίκτυο (Internet). Εάν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο δεν είναι διαθέσιμο, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αυτές τις προσωπικές περιγραφές δημιουργικά μέσα στη τάξη κατά τρόπο παιγνιώδη.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα θα βοηθήσει τα παιδιά να ανταλλάξουν προσωπικές περιγραφές και να καταφέρουν να κάνουν τη διαδικασία πιο προσωπική με τη χρήση του κειμενογράφου και μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Τα παιδιά μπορούν να ανταλλάξουν πληροφορίες σχετικά με τα μαθήματα του σχολείου, για τα παιχνίδια που παίζουν, τα βιβλία που διαβάζουν, την πόλη τους ή και τη χώρα τους, τα ενδιαφέροντά τους και τις ασχολίες τους. Τα παιδιά συχνά γράφουν με περισσότερη ευχέρεια, όταν περιγράφουν τον εαυτό τους ή φίλους τους παρά για άλλα θέματα. Ας μην ξεχνάμε ότι η ανταλλαγή πληροφοριών μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο προσφέρει εξαιρετικά οφέλη στη γνωστική διαδικασία.

Μεθόδευση: Η συγγραφή προσωπικών περιγραφών είναι χρήσιμη εργασία για τα παιδιά, καθώς τους προσφέρει την ευκαιρία να εκτιμήσουν και να γνωρίσουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των ανθρώπων μέσα από μια θετική προσέγγιση. Με αυτό τον τρόπο καλλιεργούν την αίσθηση της διαφορετικότητας του ανθρώπινου είδους και το σεβασμό στην ατομικότητα και ιδιαιτερότητα του άλλου. Συζητούμε με τα παιδιά για το είδος των πληροφοριών, οι οποίες θα είναι χρήσιμες και συνάμα ενδιαφέρουσες για κάποιον που δεν τον γνωρίζουμε. Εάν έχουμε τη διευκόλυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ξεκινούμε μια κατάλληλη σύνδεση, όπως με ένα άλλο σχολείο σε διαφορετικό μέρος της χώρας ή του εξωτερικού, για να μπορέσουν τα παιδιά να μεταβιβάσουν τις περιγραφές.

Με αυτόν τον τρόπο πολλές προσωπικές περιγραφές θα σταλούν σε κάποιον που ζει μακριά, ελπίζοντας ότι κάτι τέτοιο θα προκαλέσει τις αντίστοιχες απαντήσεις και θα βοηθήσει τα παιδιά να ταιριάξουν με φίλους εξ' αποστάσεως. Εάν η ευκολία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δεν είναι διαθέσιμη, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εκτυπώσουν την ολοκληρωμένη τους δουλειά και αν θέλουν να ζωγραφίσουν κάτι που αγαπούν, έτσι ώστε οι περιγραφές να χρησιμοποιηθούν για άλλες δημιουργικές δραστηριότητες (λεύκωμα, κείμενα, παιχνίδια με κάρτες, όπου μαντεύουν τα παιδιά ποιος έγραψε το κείμενο κτλ).

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Αυτή η εργασία μπορεί να εξασφαλίσει μια γραπτή άσκηση χειρισμού πληροφοριών. Δραστηριότητες που προτείνονται είναι οι εξής:

- Περιγραφή ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αντικειμένων, παιχνιδιών
- Περιγραφή δασκάλων και παιχνίδι αναγνώρισης
- Περιγραφή, του ίδιου ιστορικού προσώπου από όλους τους μαθητές και συγκρίσεις ακρίβειας
- Γραπτές προσωπογραφίες ατομικές και φίλων
- Παρουσίαση ενός αγαπημένου τους οικιακού ζώου
- Δραστηριότητες πιο σύνθετες όπως αυτές που αναφέρονται στο 3^ο Κεφάλαιο.

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Αυτή η δραστηριότητα μας δίνει τη δυνατότητα να κάνουμε ένα δια-πολιτισμικό μάθημα και να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά στις πολιτισμικές διαφορές και ομοιότητες. Επίσης, υπάρχουν ευκαιρίες να εκτιμήσουμε τη γλωσσική ικανότητα των παιδιών στη γραπτή έκφραση, την οργάνωση, τη φαντασία και τη σαφήνεια μέσα από τις γραπτές περιγραφές και να γνωρίσουμε πλευρές της προσωπικότητάς τους, που μας είναι άγνωστες. Δίνονται επίσης δυνατότητες να αξιολογήσουμε τις γλωσσικές τους δεξιότητες, όσον αφορά την ορθογραφία και τη συντακτική δομή της γραφής τους. Στον τομέα της πληροφορικής θα έχουμε την ευκαιρία να αξιολογήσουμε με πόση αυτοπεποίθηση τα παιδιά κάνουν

χρήση των δυνατοτήτων του κειμενογράφου, του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και πώς χειρίζονται

πληροφορίες για να συνθέτουν και να αναδιατυπώνουν κείμενο.

Ταξινόμηση και κατηγοριοποίηση

Επεξεργαστής Κειμένου

Μαθαίνω να κατηγοριοποιώ

Γράψε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ζώων που αναγράφονται στον πίνακα

Επεξεργαστής Κειμένου

ΖΩΟ	ΓΕΝΟΣ	ΤΙ ΤΡΩΕΙ	ΠΟΥ ΖΕΙ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
Άλογο				
Τίγρης				
Σκύλος				
Κότα				
Αρκούδα				
Ελάφι				
Ελέφαντας				
Νυχτερίδα				
Βάτραχος				

Στόχος της δραστηριότητας: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα εξασφαλίζει ευκαιρίες σχεδιασμού και μορφοποίησης κειμένου για ένα ευρύ κοινό, μέσα από το πλαίσιο των γραφικών ενός εκδοτικού επιτραπέζιου προγράμματος.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Σ' αυτή τη δουλειά τα παιδιά θα έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν το δικό τους μαθητικό ενημερωτικό φυλλάδιο ή τη δική τους πρόσκληση στον υπολογιστή, με άριστη ποιότητα και επαγγελματισμό, κάτι που σίγουρα θα αυξήσει τον εντυπωσιασμό των γονέων. Ως υποδείγματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν προσκλήσεις, σχολικά ενημερωτικά φυλλάδια και προγράμματα εκδηλώσεων, τα οποία έχουν τυπωθεί επαγγελματικά. Τονίζουμε στα παιδιά ότι η όσο το δυνατόν πιο ευχάριστη πρόσβαση στην πληροφορία και η αποτελεσματική πληροφόρηση του κόσμου σ' αυτό ακριβώς που θέλει να γνωρίζει, αποτελεί μέρος της διαδικασίας του κόσμου της εργασίας, καθώς στην αγορά οι ποιοτικές και οι ευχάριστες παρουσιάσεις γίνονται όλο και περισσότερο αναγκαίες, σημαντικές και αποδοτικές.

Μεθόδευση: Δίνουμε στα παιδιά να παρατηρήσουν και να εξετάσουν προσεκτικά επαγγελματικά διαφημιστικά, τυπωμένες προσκλήσεις και ενημερωτικά φυλλάδια. Εξηγούμε ότι πρόκειται να δημιουργήσουν το δικό τους ενημερωτικό φυλλάδιο ή τη σχολική πρόσκληση, σύμφωνα με τη δική τους άποψη, που θα απευθύνονται σε γονείς και μαθητές και θα τους ενημερώνουν ή θα τους προσκαλούν για τις δραστηριότητες του σχολείου π.χ. εκδηλώσεις μουσικής, θεάτρου, εκθέσεις, δραστηριότητες με υπολογιστές, γιορτή κ.ά. Συζητούμε μαζί τους το σκοπό των σχολικών ενημερωτικών φυλλαδίων και των προσκλήσεων, την οργάνωση, τη σελιδοποίηση, το στυλ και το περιεχόμενό τους και τονίζουμε την αναγκαιότητα της πραγματικής πληροφόρησης με κριτήρια την οικονομία, την πληρότητα, τη σαφήνεια και την αισθητική παρουσίαση και φαντασία. Αποφασίζουμε συλλογικά για το περιεχόμενο, τον αριθμό των σελίδων, το εξώφυλλο, τις εικόνες και το μέγεθος. Αναθέτουμε στα παιδιά, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές τους, να διαπραγματευτούν και να εργαστούν σε διαφορετικές ενότητες του ίδιου θέματος, κατά ζευγάρια. Κάνουμε ένα

σχέδιο των εργασιών και ζητούμε από τα παιδιά να κάνουν σύντομες καταχωρήσεις, ανάλογα με τη θεματολογία τους. Αν το κρίνουμε σκόπιμο, κάνουμε μια επίδειξη στα παιδιά για το πώς να τοποθετούν γραφικά μέσα στη σελίδα και πώς να τοποθετήσουν το κείμενο μέσα σε πλαίσιο γραφικών. Εάν είναι διαθέσιμη ή εφαρμογή επιτραπέζιας τυπογραφίας, ενθαρρύνουμε τα παιδιά για μια παρουσίαση υψηλών προδιαγραφών. Όταν τα παιδιά θεωρήσουν πως είναι ικανοποιημένα με τις δικές τους καταχωρήσεις, τους ζητούμε να τις εκτυπώσουν έτσι ώστε να τις συγκρίνουν. Τα γραφικά ή οι σχεδιασμένες στο χέρι εικόνες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για εικονογράφηση των εξώφυλλων και των εσωτερικών σελίδων του ενημερωτικού φυλλαδίου.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Τα παιδιά μπορούν να εργαστούν σε μια από τις παρακάτω ιδέες:

- Ενημερωτικά φυλλάδια εμπλουτισμένα με γραφικά, για τις σχολικές δραστηριότητες
- Προσκλήσεις για θεατρική παράσταση εμπλουτισμένες με εικόνες από σαρωτή
- Κανονισμοί του σχολείου με εικονογράφηση
- Εξώφυλλο αναμνηστικού "ALBUM" σχολικών φωτογραφιών

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Αυτή η δραστηριότητα μας δίνει την δυνατότητα να συζητήσουμε με τα παιδιά πάνω σε θέματα της σύγχρονης αγοράς, της ενημέρωσης και διαφήμισης, της προβολής προϊόντων κτλ. και να αναφέρουμε τα οφέλη και τις παγίδες του ανταγωνισμού. Οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν επίσης ευκαιρία καλλιέργειας της συλλογικής εργασίας και παραπέρα γλωσσικής ανάπτυξης. Επίσης, μπορούμε να αξιολογήσουμε την ικανότητα των παιδιών να συνδυάζουν ταιριαστά κείμενο και γραφικά, να χρησιμοποιούν τις κατάλληλες γραμματοσειρές και να μορφοποιούν σε σχέση με το κοινό που απευθύνονται, καθώς επίσης να αναθεωρούν ένα κείμενο και να εργάζονται με άνεση αξιοποιώντας όλες τις ευκολίες που τους παρέχει η χρήση του υπολογιστή.

Επεξεργαστής Κειμένου

Πρόσκληση

Παρατήρησε προσεκτικά την παρακάτω πρόσκληση για μια σχολική γιορτή.

ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΚΑΙ ΩΡΑ 5.30 Μ.Μ
ΘΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙ
ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΞΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ
ΧΡΟΝΙΑΣ

- ΘΑ ΑΠΑΓΓΕΛΘΟΥΝ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΧΟΡΩΔΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
- ΘΑ ΤΡΑΓΟΥΔΗΣΕΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
- ΜΑΘΗΤΕΣ ΘΑ ΧΟΡΕΨΟΥΝ ΤΟ-ΠΙΚΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΧΟΡΟΥΣ

Προσπάθησε τώρα να κάνεις κάτι ανάλογο με το παράδειγμα ή να διαφοροποιήσεις την πρόσκληση σύμφωνα με τις προτιμήσεις σου.

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι, τα παιδιά να εξοικειωθούν με τις ευκολίες που παρέχει ο Επεξεργαστής Κειμένου και με την εισαγωγή έτοιμων εικόνων από τα “clip art” του προγράμματος για τον εμπλουτισμό της δουλειάς τους

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Στο εμπόριο κυκλοφορούν πακέτα λογισμικού, τα οποία περιέχουν πρότυπα για τη δημιουργία της αφίσας. Το θετικό που προσφέρουν τα συγκεκριμένα πακέτα λογισμικού είναι ότι καθοδηγούν τα παιδιά βήμα προς βήμα, κάτι που τους επιτρέπει τη γρήγορη και σίγουρη ολοκλήρωση του έργου τους. Απ’ την άλλη πλευρά όμως, μειονεκτούν ως προς τη δημιουργικότητα της διαδικασίας, την οποία στερούν από τον αυθορμητισμό και την επινοητικότητα του παιδιού. Ο υπολογιστής είναι ένα αποδοτικό και ευέλικτο εργαλείο για το σχεδιασμό και την παραγωγή μιας αφίσας. Ο σχεδιασμός στην οθόνη επιτρέπει στις ιδέες μας να δοκιμάζονται απεριόριστα, οι μορφοποιήσεις να διαφοροποιούνται, να τονίζονται ιδιαίτερα κάποιες λέξεις και να προστίθεται εικονογράφηση για εμπλουτισμό και στόλισμα. Μια σειρά αλλαγών μπορούν να πραγματοποιηθούν σε εργασίες, ώσπου να εξασφαλιστεί στην εκτύπωση το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, τόσο σε αισθητικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο της πληροφόρησης και της γλωσσικής έκφρασης.

Μεθόδευση: Συγκεντρώνουμε μια συλλογή από διαφορετικές αφίσες και διαφημιστικά φυλλάδια, έτσι ώστε να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών για εργασία. Κατόπιν, κάνουμε μια συζήτηση με τα παιδιά για τη χρηστική και καλαισθητική αξία μιας αφίσας και το είδος της πληροφορίας, την οποία αυτή μεταβιβάζει. Υπενθυμίζουμε στα παιδιά πώς να χειρίζονται μια ποικιλία από γραμματοσειρές, ποιες υποστηρίζουν οι συγκεκριμένες γλώσσες και πώς να παραλλάσσουν το μέγεθος των στοιχείων και τα χρώματα. Κάνουμε μια επίδειξη του πώς εισάγονται έτοιμες εικόνες των προγραμμάτων του υπολογιστή μέσω της διαδικασίας των εικονιδίων “clip art”. Ζητούμε από τα παιδιά να κατασκευάσουν αφίσες ή διαφημιστικά φυλλάδια με αφορμή μια σχολική εκδήλωση ή κάποιο

άλλο πραγματικό γεγονός, το οποίο θα χρειαστεί υποστήριξη διαφήμισης ή καλαίσθητης πληροφόρησης. Τα παιδιά λειτουργούν καλύτερα, όταν εργάζονται για μια πραγματική κατάσταση και όχι για ένα φανταστικό πλαίσιο. Αφού συζητήσουμε το σκοπό που εξυπηρετεί μια αφίσα και τι είναι αυτό που την κάνει αποτελεσματική, επισημαίνουμε το πόσο σημαντική είναι η αναγκαιότητα της αποσαφήνισης του σκοπού, του ύφους, του περιεχομένου και του κοινού στο οποίο απευθυνόμαστε. Παρουσιάζουμε στα παιδιά πολλά παραδείγματα και τα ενθαρρύνουμε να παρατηρήσουν μια αφίσα κριτικά. Αν μάλιστα θέλουμε να συνδυάσουμε τη δραστηριότητα με το μάθημα της αισθητικής παιδείας, τους ζητούμε να εφαρμόσουν και κάποια από τα τεχνικά στοιχεία που έμαθαν στο μάθημα αυτό ή τους εισάγουμε σε κάποια από αυτά κατά τη διαδικασία τους σχεδιασμού της αφίσας τους. Θέτουμε προβληματισμούς για το είδος της αφίσας που λειτουργεί πιο αποτελεσματικά στο να μεταβιβάζει το μήνυμά της. Τα παιδιά ίσως αρχίσουν να κατανοούν ότι συχνά το απλό είναι και το πιο αποτελεσματικό. Τονίζουμε τη σημασία που έχει να αφήσουν κάποια κενά διαστήματα, έτσι ώστε να επιτρέπουν στο μάτι να ξεκουράζεται και να μη φορτώνουν τη δουλειά τους με πολλές εικόνες. Συζητούμε επίσης τις σημαντικές πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνουν οι αφίσες όπως ημερομηνία, χρόνο, τόπο, τιμές κτλ, και ενθαρρύνουμε τα παιδιά να σκεφτούν προσεκτικά σε ποιους απευθύνεται η αφίσα. Τα παιδιά μπορούν να στολίσουν την εργασία τους με clip art, αλλά προσεκτικά και με φαντασία

Χωρίζουμε δυο ομάδες εργασίας, οι οποίες θα λειτουργήσουν ως πειραματικές ομάδες για σύγκριση. Η πρώτη ομάδα θα εργαστεί για την παραγωγή μιας αφίσας στον υπολογιστή, ενώ η άλλη θα εργαστεί με παραδοσιακό τρόπο και συμβατικά υλικά. Μοιράζουμε τις ομάδες σε μικρότερες υποομάδες και τους ζητούμε να καθορίσουν αρμοδιότητες για κάθε υπο-ομάδα. Οι αρμοδιότητες καλό είναι να αντιστοιχούν στις ατομικές ικανότητες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών, όπως τη γλωσσική τους ικανότητα και τις δεξιότητές τους στο σχεδιασμό και τη σελιδοποίηση. Παρουσιάζουμε το θέμα της εργασίας και αφήνουμε τα παιδιά να λειτουργήσουν ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς στη δημι-

ουργικότητά τους. Μπορούμε όμως, καθώς επισκεπτόμαστε τις ομάδες, να τους ρωτούμε τι έχουν στο μυαλό τους να κάνουν και τους ενισχύουμε την αυτοπεποίθηση. Όταν οι εργασίες των παιδιών ολοκληρωθούν, οργανώνουμε μια συνεδρία με ολόκληρη την τάξη για να παρουσιαστούν και να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα από τα ίδια τα παιδιά με τη συμμετοχή του δασκάλου. Αυτό θα τους επιτρέψει επίσης μια σύγκριση μεταξύ της χρήσης των υπολογιστικών και των παραδοσιακών εργαλείων και τεχνικών και να συζητήσουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα και των δύο διαδικασιών.

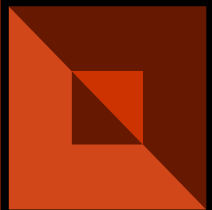
Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Πολλές φορές η φαντασία των παιδιών θα δώσει συνέχεια στις δραστηριότητες και στις ιδέες. Κάποιες επιπλέον ιδέες μπορεί να είναι:

- Ενημερωτικό φυλλάδιο για την επίσκεψη σε αρχαιολογικό χώρο, εμπλουτισμένο με εικόνες από σαρωτή.

- Παραγωγή αφίσας για τους ολυμπιακούς αγώνες του 2004
- Διαφημιστικό φυλλάδιο για τη σχολική εκδρομή.
- Συνδυασμός με την αντίστοιχη ενότητα της αισθητικής αγωγής (βλ. πιο κάτω)

Εκτίμηση: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα θα μας δώσει την ευκαιρία να κάνουμε συζητήσεις με τα παιδιά για το ρόλο της διαφήμισης, του “marketing”, του μέσου και του μηνύματος και για τους εναλλακτικούς τρόπους πληροφόρησης. Επίσης, θα εκτιμήσουμε την ικανότητα των παιδιών να συνδυάζουν κείμενο με κατάλληλα γραφικά, θα ενημερωθούμε για τις καλλιτεχνικές ανησυχίες τους, θα τους εισαγάγουμε σε ορισμένα κριτήρια της αισθητικής αγωγής και θα ελέγξουμε την ικανότητά τους να χειρίζονται το λόγο ουσιαστικά και με σαφήνεια.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

	Φτιάχνω Αφίσες	Επεξεργαστής Κειμένου

☺ Χρησιμοποίησε διάφορα μεγέθη γραμμάτων, κάνε εναλλαγή χρωμάτων και τόνισε κάποιες σημαντικές λέξεις.

☺ Στόλισε την διπλανή αφίσα με μια έτοιμη εικόνα ClipArt.

☺ Γράψε ένα μικρό κείμενάκι που να ενημερώνει για μια σχολική εκδήλωση.

Η δική μου

αφίσα

Μαθητικά εξώφυλλα

11η
Δραστηριότητα

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να φέρει το παιδί σε επαφή με κάποιο συγκεκριμένο είδος δουλειάς, η οποία γίνεται για ειδικό σκοπό και απαιτεί την εξοικείωσή του με την εναλλαγή γραμματοσειρών, τη διαφοροποίηση του μεγέθους των γραμμάτων, την εναλλαγή μικρών γραμμάτων σε κεφαλαία, τη σκίαση, και την εισαγωγή εικόνων και γραφικών.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Ζητώντας από τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τον υπολογιστή για να σχεδιάσουν εξώφυλλα για βιβλία, για τετράδια, για «Λευκώματα», για συλλογές και θήκες για κασέτες και CD, τους δίνεται μια ευκαιρία να συνδέσουν τα εργαλεία της Πληροφορικής με τη φαντασία τους για την παραγωγή συγκεκριμένου προϊόντος. Τα αποτελέσματα θα είναι θεαματικά, και προσιτά στα παιδιά. Ο υπολογιστής στην τάξη σας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή ποιοτικής δουλειάς. Η χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρει ο υπολογιστής και πολλά προγράμματα είναι δυνατή σήμερα σε πολλά σχολεία και κάτι που ήταν έξω από κάθε φαντασία μέχρι σχετικά πρόσφατα σιγά-σιγά γίνεται μια πραγματικότητα.

Μεθόδευση: Αφού δείξουμε στα παιδιά μια συλλογή από εξώφυλλα βιβλίων, τετραδίων και θήκες από κασέτες ή CD, τους ζητούμε να σκεφτούν ένα συγκεκριμένο θέμα και προϊόν. Συζητούμε μαζί τους όλα όσα είναι σχετικά με το εξώφυλλο, π.χ., το συγκεκριμένο κοινό στο οποίο απευθύνεται, τον τίτλο του και το πόσο σαφής και ξεκάθαρος αυτός είναι, τη σπουδαιότητα της συμβολής του σχεδίου, το συγγραφέα, τις εικόνες, τα γραφικά και το ρόλο τους, την τιμή, τον εκδότη και τα περιεχόμενα ενθαρρύνοντάς τα να κάνουν τους δικούς τους σχολιασμούς. Εξηγούμε στα παιδιά τι πρόκειται να κάνουν και τα αφήνουμε να σκεφτούν και να επινοήσουν ιδέες. Αρχικά μπορεί να χρησιμοποιήσουν χαρτί και μολύβι, για να σχεδιάσουν χοντρικά τις ιδέες τους και, όταν αισθανθούν έτοιμα, να συνεχίσουν στον υπολογιστή κατά ζεύγη. Υπενθυμίζουμε

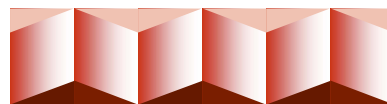
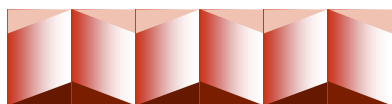
στα παιδιά κάποιες τεχνικές, όπως την εναλλαγή γραμματοσειρών, τονίζοντάς τους συγχρόνως πως προτιμότερο είναι να επικεντρωθούν στη σαφήνεια της ετικέτας και στην ακρίβεια του περιεχομένου παρά στην προσπάθεια να κάνουν πράγματα πολύ εξεζητημένα. Εάν τα παιδιά έχουν πρόσβαση σ' ένα σαρωτή (scanner) μπορούν να ενσωματώσουν στη δουλειά τους εικόνες. Επίσης, μπορούν να κάνουν χρήση των διαθέσιμων "clip arts" ή να κάνουν χρήση κάποιου πακέτου γραφικών.

Όσο θα περνάει ο χρόνος τα παιδιά θα ανακαλύπτουν τις δυνατότητες που διάφορα προγράμματα εκπαιδευτικού λογισμικού. Η συγκεκριμένη εργασία μπορεί να υποστηριχτεί και από το λογισμικό του κειμενογράφου σε συνεργασία με το σχεδιαστικό λογισμικό.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Υπάρχουν πακέτα εφαρμογών που προσφέρουν εξεζητημένες δυνατότητες για τη χρήση των γραμματοσειρών και της εικόνας, έτσι μπορούμε να δώσουμε στα παιδιά επιπλέον ευκαιρίες διερεύνησης. Κάποιες επιπλέον ιδέες για δημιουργία είναι:

- Εξώφυλλα με συγκεκριμένα μηνύματα, όπως οικολογικά, αντιρατσιστικά κ.ά.
- Εξώφυλλο για το λεύκωμα αποφοίτησης.
- Σήματα της τάξης.

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Θα έχουμε τη δυνατότητα να συζητήσουμε με τα παιδιά για τις καλλιτεχνικές τεχνοτροπίες και τα ρεύματα, καθώς επίσης και για την τεχνολογική επανάσταση και τις αλλαγές που αυτή επέφερε στον κόσμο του σχεδιασμού και της εκτύπωσης. Θα εκτιμήσουμε την ικανότητα των παιδιών στο να βρίσκουν εικόνες γραφικών και να τις εισαγάγουν στην κατάλληλη θέση μέσα στο σχέδιό τους έτσι, ώστε να βρίσκεται σε ισορροπία το κείμενο με την εικόνα. Δίνονται επίσης οι ευκαιρίες να εκτιμήσουμε, από καλλιτεχνική άποψη, αν τα παιδιά επέλεγον κατάλληλες πηγές και αν πειραματίζονται με τις δυνατότητες που τους παρέχει ή χρήση του υπολογιστή.

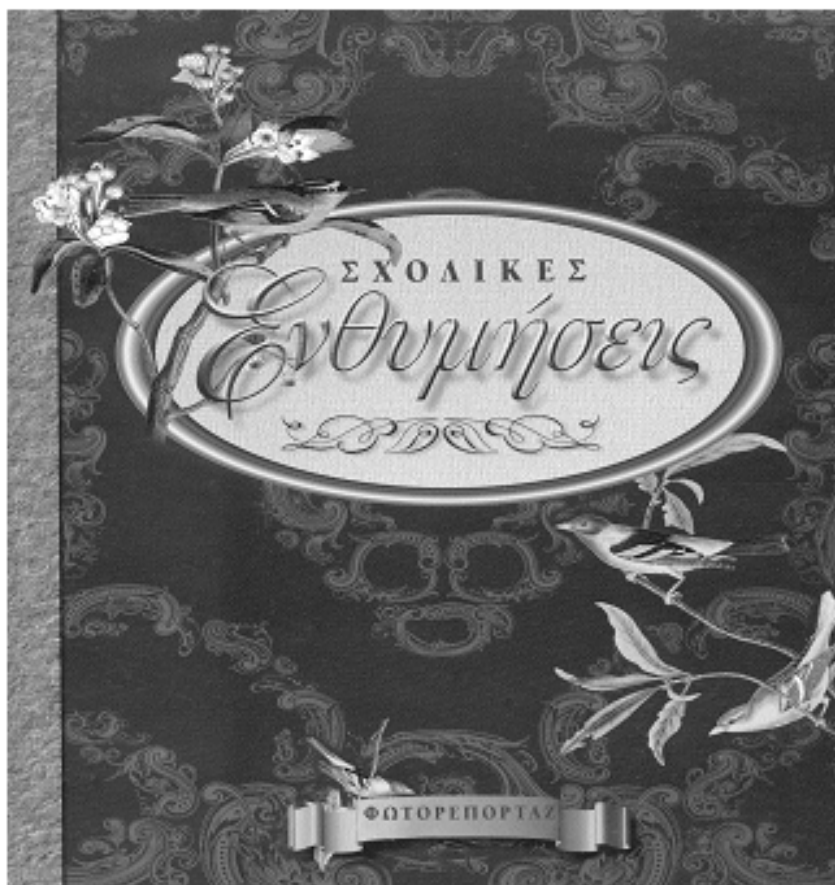

Σχολικές Ενθυμίες “Λεύκωμα”

Επεξεργαστής Κειμένου

Παρατήρησε προσεκτικά το παρακάτω εξώφυλλο και σχολίασε αυτά που βλέπεις, (τίτλο, εικόνα, θέση κειμένου, clip art).

Προσπάθησε να φτιάξεις και εσύ το δικό σου εξώφυλλο για το μαθητικό λεύκωμα της τάξης σου.

Εμπλουτισμός με εικόνες

12h

Δραστηριότητα

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να εξοικειωθούν τα παιδιά με την εισαγωγή εικόνας είτε αυτή προέρχεται από το αρχείο των “clip art” του υπολογιστή, είτε από σαρωτή, είτε από προγράμματα γραφικών.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Στον υπολογιστή υπάρχουν διαθέσιμες αποθηκευμένες εικόνες. Αυτές οι εικόνες είναι γνωστές με την ονομασία “Clip art”. Μπορούν όμως και τα παιδιά να εισαγάγουν εικόνες στην εργασία τους μέσω του σαρωτή και από διάφορα προγράμματα γραφικών, αφού τις εγκαταστήσουν και τις αποθηκεύσουν στον υπολογιστή. Αυτή η δραστηριότητα μπορεί να λειτουργεί και ως προεργασία, πριν από μια εκπαιδευτική επίσκεψη σε ένα μουσείο ή σε κάποιο αρχαιολογικό χώρο ή πριν από σχολική εκδρομή, έτσι ώστε να επιτευχθούν καλύτερα οι πολύπλευροι εκπαιδευτικοί της στόχοι. Τα παιδιά μπορούν να έχουν ετοιμάσει φυλλάδια με οδηγίες για το χώρο που θα πραγματοποιηθεί η επίσκεψη και να τα μοιράσουν, ως οδηγούς, στους υπόλοιπους μαθητές.

Μεθόδευση: Ζητούμε από τα παιδιά να κάνουν μια συλλογή από φωτογραφίες, εικόνες και ζωγραφιές δικές τους. Ετοιμάζουμε ένα φάκελο στον υπολογιστή, αποθηκεύουμε αυτό το υλικό στο σκληρό δίσκο ή σε δισκέτες και εξασφαλίζουμε ότι οι συγκεκριμένες εικόνες μπορούν να εντοπιστούν εύκολα από τα παιδιά. Για τη συγκεκριμένη εργασία είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός σαρωτή και ενός εκτυπωτή. Κάνουμε μια επίδειξη στα παιδιά και τους εξηγούμε πώς να τοποθετήσουν εικόνες σε σελίδες με κείμενο στην οθόνη του υπολογιστή, πώς να μετακινούν μία εικόνα μέσα στο κείμενο και να της αλλάξουν μέγεθος, «πιάνοντάς την» από τα «άγκιστρά» της. Τους δείχνουμε επίσης, πώς το κείμενο μπορεί να αναδιπλωθεί και να προσαρμοστεί με διάφορους τρόπους γύρω από την εικόνα. Ζητούμε από τα παιδιά να εργαστούν σε ζευγάρια, για την παραγωγή ενός ενημερωτικού οδηγού για μια σχολική εκδρομή ή μια επίσκεψη που θα κάνουμε σε κάποιο μουσείο. Κάνουμε ένα χοντρικό προσχέδιο του οδηγού, σύμφωνα με τις ιδέες των

παιδιών. Κατανέμουμε τις εργασίες, ώστε το κάθε ζευγάρι θα επικεντρωθεί σε μια μόνο σελίδα του οδηγού και θα δουλέψει μία μόνο ιδέα. Δεν παραλείπουμε, τέλος, να αποθηκεύσουμε και τυπώσουμε τη δουλειά των παιδιών, για να την αξιολογήσουμε ομαδικά.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Επειδή αυτού του είδους οι δραστηριότητες είναι σαφώς πολύπλοκες, ζητούμε από τα παιδιά να συνεργαστούν δύο ή και τρία μαζί, να προχωρήσουν βήμα – βήμα και να μη θέτουν στόχους ανέφικτους. Κάποιες ιδέες για να εργαστούν τα παιδιά με την με την εισαγωγή της εικόνας θα μπορούσαν να είναι:

- Δημιουργία ενός λευκώματος με εικόνες από χαρακτηριστικά χτίσματα πόλεων της Ευρώπης ή τα ιστορικά αξιοθέατα μιας συγκεκριμένης πόλης.
- Δημιουργία ενός οδηγού με αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας.
- Δημιουργία φυλλαδίου με εκθέματα μουσείου.
- Λεύκωμα με τοπία φυσικού κάλλους και με τοπία, όπου τα παιδιά έχουν κάνει εικονικές παρεμβάσεις για την περιβαλλοντική και αισθητική αποκατάσταση και αναβάθμισή τους, επικολλώντας δικές τους εικόνες ή δικά τους, σαρωμένα και αποθηκευμένα σχέδια, τα οποία τα εισάγουν στο βασικό τους κείμενο, για να κάνουν την επιθυμητή σύνθεση.

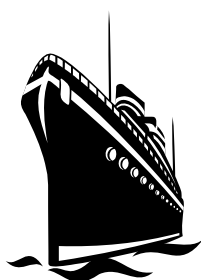
Κρίσεις και αξιολόγηση της δραστηριότητας: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα θα μας δώσει την ευκαιρία να αξιολογήσουμε πόσο τα παιδιά είναι εξοικειωμένα, σίγουρα και άνετα με τη χρήση του υπολογιστή για εργασίες πολύπλοκες και απαιτητικές, όπου απαιτείται η σύνθεση γραπτού κειμένου και εικόνας. Επίσης μπορούμε να εκτιμήσουμε κατά πόσο τα παιδιά έχουν κατανοήσει την ανάγκη της συνεργασίας και αναπτύξουν, σταδιακά και σταθερά, τις σχετικές δεξιότητες.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΤΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Παίζω με το Clip art

Z
A
K
Y
N
O
M
O

Πόρτο-Ναυάγιο

*Η ομορφότερη παραλία
Ζάκυνθος*

Παρατήρησε στην παραπάνω εικόνα πώς συνδυάζονται από πολλές απόψεις εικόνα, κείμενο και αντικείμενο του “word Art”.

Σχολική εφημερίδα

13η
Δραστηριότητα

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της δραστηριότητας είναι η εξοικείωση και περαιτέρω εξάσκηση των παιδιών με τις λειτουργίες της επιλογής, της επεξεργασίας, της αποκοπής, της επικόλλησης, της γραφής και της εικονογράφησης για έναν ειδικό σκοπό, χρησιμοποιώντας τον υπολογιστή.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Η παιδαγωγική αξία της παραγωγής σχολικής εφημερίδας για ένα πραγματικό κοινό, όπως για τα παιδιά, λειτουργεί εποικοδομητικά στα πλαίσια της σχολικής τάξης, ενώ αποτελεί σημαντικό κίνητρο μάθησης για πάρα πολλούς τομείς, ιδιαίτερα για την ανάπτυξη θετικής σχέσης με το γράψιμο. Αναπτύσσει τη συνεργατικότητα και εξοικειώνει τα παιδιά με μεθόδους έρευνας και καλού γραψίματος, που ικανοποιεί τις δικές τους ανάγκες και τα ενδιαφέροντα. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα απαιτεί από τα παιδιά να γράψουν για ένα ιδιαίτερο κοινό, να επεξεργαστούν και να αναδιατυπώσουν το κείμενο και να το επιμεληθούν γραφιστικά χρησιμοποιώντας τις ευκολίες και την ευελιξία των προγραμμάτων του υπολογιστή, τις οποίες τα παιδιά θα ανακαλύψουν σιγά - σιγά, μέσα από ένα συνδυασμό αναγκών και ιδεών.

Η εφημερίδα μπορεί να πάρει είτε ιστορική μορφή, με σχετικές ιστορικές αναφορές, είτε να αναφέρεται στα τρέχοντα σχολικά νέα, είτε να πάρει τη μορφή «πραγματικής» ημερήσιας εφημερίδας, με τρέχοντα τοπικά ή παγκόσμια νέα. Οποιαδήποτε μορφή και αν πάρει η «υπό έκδοση» εφημερίδα, η βασική ιδέα είναι ολόκληρη η τάξη να συμπεριληφθεί σε κάποια ομάδα εργασίας (ίσως μαζί με πιο έμπειρα παιδιά ή με κάποιον έμπειρο επαγγελματία, προσκεκλημένο της τάξης) ή σε μια ομάδα επεξεργασίας του υλικού με συγκεκριμένες ειδικότητες-αρμοδιότητες, ενώ μερικές φορές θα πρέπει να τους δίνεται η ευκαιρία να συναντώνται μεταξύ τους για εκτίμηση της οργάνωσης και λειτουργίας τους, για καλύτερο συντονισμό και βελτίωση της εργασίας τους.

Τα παιδιά θα ερευνήσουν για τις σχετικές πληροφορίες του συγκεκριμένου πλαισίου που θα πάρει η εφημερίδα, ενώ ο χειρισμός και η δομή αυτής της δραστηριότητας θα είναι κοινός, ανεξάρτητα από το πλαίσιο. Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα

μεγάλη σημασία έχει και η ατμόσφαιρα που θα δημιουργηθεί στους χώρους δουλειάς. Για να δημιουργηθεί ατμόσφαιρα γραφείου εφημερίδας χρειάζονται τουλάχιστον δύο με τρεις υπολογιστές, ένας εκτυπωτής, χαρτί, χώρος επεξεργασίας του υλικού, διάφορα άλλα μέσα και υλικά (π.χ., ένας σαρωτής, πίνακες για ανακοινώσεις, μαγνητόφωνα και άλλα), μια επιλογή από διάφορα είδη εφημερίδων (εβδομαδιαίες, ημερήσιες, εθνικές, τοπικές) και, αν είναι δυνατόν να το καταφέρουμε, οι «ειδήσεις» να καταφτάνουν μέσω τηλεφώνου, ή μαγνητοφωνημένων ανταποκρίσεων, ώστε να εξοικειώσουμε τα παιδιά με την πραγματική παραγωγή μιας εφημερίδας. Σ' αυτό βοηθάει και το να αναπαραχθεί η κατάσταση ενός γραφείου εφημερίδας, όπου νεότερα γεγονότα προκύπτουν συνεχώς την ώρα που η ομάδα προσπαθεί να ολοκληρώσει την παραγωγή μέσα σε περιορισμένο χρονικό διάστημα, ενώ η Πληροφορική κυριαρχεί στη διαδικασία, προσφέροντας αποδοτικότητα σε χρόνο και ποιότητα. Η ύπαρξη ποικίλου και - συχνά - άσχετου υλικού, επιτρέπει στα παιδιά να θέτουν προτεραιότητες και να αποφασίζουν τι είναι αυτό που θα κάνει καλή μια ιστορία, ανάλογα με τους συμφωνημένους στόχους.

Μεθόδευση: Συγκεντρώνουμε μια ποικιλία εφημερίδων για να τις παρατηρήσουν τα παιδιά και να λειτουργήσουν ως ερέθισμα για την περαιτέρω καθοδηγούμενη, ως ένα βαθμό, συζήτηση, που θα τους δώσει τα κίνητρα να ασχοληθούν με την έκδοση εφημερίδας. Επίσης, η επίσκεψη στα γραφεία μιας τοπικής εφημερίδας θα είναι μια καλή αρχή για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Ξεκινούμε επιδεικνύοντας σ' ολόκληρη την τάξη μια επιλογή από διαφορετικές εφημερίδες και συζητούμε με τα παιδιά για το ρόλο της εφημερίδας, τη θεματολογία της και τις ενότητες από τις οποίες αποτελείται. Εξηγούμε στα παιδιά ότι πρέπει να προσέξουν τα ποικίλα χαρακτηριστικά, όπως τις φωτογραφίες, τις επικεφαλίδες, τους υπότιτλους και τη διαφορετική σελιδοποίηση. Κατόπιν, τους λέμε ότι πρόκειται να εργαστούν ως μέρος μιας ομάδας, για να παραγάγουν τη δική τους εφημερίδα. Αποφασίζουμε όλοι μαζί για τη θεματολογία της εφημερίδας, όπως, για παράδειγμα, μια εφημερίδα που να αναφέρεται ειδικά στα σχολικά δρώμενα και τα αφήνουμε να σκεφτούν κάποιες

εντυπωσιακές επικεφαλίδες, χωρίς να αφήνουμε να αποδοκιμάζει ο ένας τον άλλον για τυχόν μη αποδεκτές προτάσεις. Τονίζουμε στα παιδιά ότι πρέπει να λάβουν υπόψη τους το κοινό, στο οποίο θα απευθύνεται η εφημερίδα, τα ενδιαφέροντά του και τα θέματα, στα οποία εμείς θα θέλαμε να το ευαισθητοποιήσουμε, με τρόπο που θα είναι ευχάριστο. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες με τις οποίες μπορούμε να προχωρήσουμε, είναι πολλές και ποικίλες, αφού ο χώρος της εφημερίδας περιλαμβάνει πολλά ζητήματα και ειδικότητες που αξίζει να διερευνήσουν και μέσα από την όλη σύνθετη και αυθεντική διαδικασία να αναπτύξουν τα παιδιά όχι μόνον την εκφραστική και τη γλωσσική, αλλά και την κριτική τους δεξιότητα. Είναι δυνατόν να ξεκινήσουμε εκπονώντας ένα σχέδιο «πλήρους απασχόλησης του προσωπικού» για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα (όπως γίνεται στην πραγματικότητα), το οποίο θα αφιερωθεί στην επεξεργασία και στην ολοκλήρωση της παραγωγής. Εναλλακτικά, μπορούμε να αφήσουμε περισσότερο χρόνο στα παιδιά για να επικεντρωθούν στην ολοκλήρωση της παραγωγής. Τους εξασφαλίζουμε κατάλληλο υλικό αναφοράς, για να μπορέσουν να αντλήσουν τις ιστορίες τους ή τους αφήνουμε την πρωτοβουλία να ερευνήσουν σε δικές τους πηγές. Είναι καλό, όσο μπορούν, να χρησιμοποιούν το δημοσιογραφικό γράψιμο, δηλαδή περιεκτική, σύντομη, επίσημη, άμεση και εντυπωσιακή, ως ένα βαθμό, γραφή. Άλλα παιδιά, μπορούν να επεξεργάζονται τις εικόνες στον σαρωτή, άλλα να ασχολούνται με την εισαγωγή φωτογραφιών, άλλα με τις διαφημίσεις, άλλα με τις αθλητικές ειδήσεις, με τα ταξίδια, άλλα με τη ψυχαγωγία του παιδιού κλπ.. Τα παιδιά, τα οποία έχουν μεγαλύτερη εξοικείωση με τη χρήση της Πληροφορικής μπορούν να ασχοληθούν με τη σελιδοποίηση ή με το χειρισμό των γραφικών ή την ανάληψη της ολικής ευθύνης μιας ολόκληρης ενότητας. Στην αρχή τα παιδιά μπορούν να δουλεύουν με αντίγραφα και τα οποία καταχωρούν σε ένα «πρόχειρο» φάκελο αρχείου, ώσπου να καταφέ-

ρουν κάτι καλό, πράγμα που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την ποσότητα των διαθέσιμων υπολογιστών. Σκοπός των παιδιών πρέπει να είναι ένα τελικό αποτέλεσμα υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Κάποιες ιδέες για δημιουργική παραγωγή μπορεί να είναι:

- Ενημερωτική εφημερίδα για τα σχολικά δρώμενα ή ιστορική.
- Φυλλάδιο για τις διακοπές των παιδιών με ψυχαγωγικά σχόλια και εκπαιδευτικά παιχνίδια.
- Δισέλιδο κοινωνικής ευαισθητοποίησης (αντιρατσιστικό, οικολογικό, κ.ά).

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Μέσα από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα θα έχουμε την ευκαιρία να κρίνουμε τη γλωσσική και γραπτή έκφραση των παιδιών, τη συντακτική τους ικανότητα, με πόση αυτοπεποίθηση χειρίζονται το πληκτρολόγιο χρησιμοποιώντας τις δυνατότητες του κειμενογράφου και πόσο καλά καταφέρνουν να μεταβιβάσουν ιδέες και πληροφορίες χρησιμοποιώντας κείμενο και γραφικά. Οι τομείς της αξιολόγησης είναι πάρα πολλοί, όσοι και οι πολύπλευροι μαθησιακοί στόχοι ενός τέτοιου έργου, που μας επιτρέπει να κινηθούμε σε οποιοδήποτε επίπεδο ανάπτυξης είναι έτοιμα τα παιδιά να λειτουργήσουν. Ένα πάντως από τα στοιχεία που αξίζει να εκτιμηθούν, είναι η φαντασία, η αμεσότητα και ζωντάνια του λόγου, η επιλογή και διατύπωση σημαντικών ιδεών, η πρακτική νοημοσύνη, η συνεργατικότητα και η συνέπεια στα ανειλημμένα καθήκοντα, όπως θα έκανε και ένας σύγχρονος διευθυντής εφημερίδας (βλ. Α' Τόμος, σχετικά με την ανάπτυξη της κοινωνικής κριτικής ικανότητας και των δεξιοτήτων συνεργασίας στο πλαίσιο της δυναμικής της ομάδας).

Πρωτοβουλία

Επεξεργαστής Κειμένου

Μαθητικό Έντυπο

Εκδότης: Ε΄ Τάξη

- ❖ Σε ποιο θέμα είναι αφιερωμένο το τεύχος αυτής της μαθητικής εφημερίδας;
- ❖ Με ποια θέματα θα σας ενδιέφερε να ασχοληθείτε εσείς;

Εισαγωγικά: Η διδασκαλία της Ιστορίας συναντά πολλές αντικειμενικές δυσχέρειες. Τα παιδιά δε μπορούν να γνωρίσουν άμεσα τα αντικείμενα, τα οποία διδάσκονται παρά μόνο να εικάζουν για αυτά. Πολλές φορές και -όχι άδικα - υποστηρίζεται ότι η σχολική Ιστορία αποτελεί για τα παιδιά μία χωρίς νόημα παράθεση ονομάτων, χρονολογιών, στρατιωτικών γεγονότων, κρατών και πολιτισμών. Δημιουργείται λοιπόν η ανάγκη χρησιμοποίησης μεθόδων και πρακτικών που να ευνοούν τη μεγιστοποίηση της εμπλοκής του μαθητή στη διερεύνηση ενός θέματος, την ανάπτυξη της ικανότητας λογικής ερμηνείας των γεγονότων της και της κριτικής του σκέψης. Η χρήση της τεχνολογίας των υπολογιστών και των δικτύων στη διδακτική διαδικασία παρέχει ελπίδες για μια αποτελεσματική ολική προσέγγιση ιστορικών γεγονότων (διαθεματικές προσεγγίσεις, μοντέλα, προσομοιώσεις) με στόχο την αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών και την ουσιαστική συμμετοχή τους στη διαδικασία της μάθησης. Οι δραστηριότητες που θα διαμορφωθούν και θα βασίζονται στη χρήση των υπολογιστών και των ψηφιακών δικτύων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το περιεχόμενο της διδασκόμενης ενότητας, τους διδακτικούς στόχους και τη μέθοδο διδασκαλίας που έχει υιοθετηθεί, ώστε η επιλεγόμενη δραστηριότητα να μην είναι αποκομμένη από την υπόλοιπη διδακτική διαδικασία.

Πιο κάτω παρατίθεται ένας αριθμός ενδεικτικών δραστηριοτήτων που βασίζονται στη χρήση των υπολογιστών και των ψηφιακών δικτύων και επιχειρούν να δώσουν ζωή στο παρελθόν με την ενεργοποίηση των εμπειριών των μαθητών μέσα από την παρατήρηση, τη σκέψη και τη σκόπιμη δράση. Θα μπορούσαν βεβαίως να γίνουν και χωρίς τον υπολογιστή, όμως, όπως έχει ήδη τονιστεί, ο υπολογιστής, μαζί με τα εργαλεία και τις πηγές που προσφέρει, είναι δυνατόν να δημιουργήσει ένα μαθησιακό περιβάλλον με εργαστηριακή ατμόσφαιρα, που παρέχει στους μαθητές ευκαιρίες αυθεντικής μάθησης.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων που χρησιμοποιούν τον υπολογιστή ως πηγή πληροφόρησης, είναι η δυνατότητα πρόσβασής μας στο διαδίκτυο και τη

χρήση e-mail, του Επεξεργαστή Κειμένου, ενός λογισμικού με σχεδιαστικό πρόγραμμα, ενός σαρωτή και εκτυπωτή, καθώς και πακέτων εκπαιδευτικού λογισμικού, όπως αυτά που διαπραγματεύονται συγκεκριμένα θέματα της Ιστορίας, ή οι ιστορικές εγκυκλοπαίδειες και άλλες Βάσεις Δεδομένων. Ένας προβολέας, ένας ειδικός πίνακας ανακοινώσεων, ράφια ή πάγκοι για τα εκθέματα των μαθητών συμβάλλουν επίσης τόσο στη μάθηση, όσο και στην προβολή της δουλειάς των μαθητών μέσα στο Εργαστήρι της Ιστορίας. Υπάρχουν όμως και πακέτα εκπαιδευτικού λογισμικού, που μπορεί να είναι ανοιχτά, (όπως η “Multi-logo”, το “Hyper-Studio”, το Multimedia Builder κ.ά) ή με έτοιμο περιεχόμενο, που μπορούν με διάφορους τρόπους να στηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία.

Εργασία με εικόνες ή έργα τέχνης (πίνακες) «Η σφαγή της Χίου»:

Στόχος της δραστηριότητας είναι:

- Να εξοικειωθούν οι μαθητές με την παρατήρηση και την αποκωδικοποίηση νοημάτων που υπάρχουν σε εικόνες (οπτικά κείμενα) ιστορικού περιεχομένου και να συντάσσουν ιστορικά κείμενα
- Να καταστούν οι μαθητές ικανοί να χρησιμοποιούν τις πηγές για να αντλούν/αναζητούν πληροφορίες για ιστορικά γεγονότα

Μεθόδευση: Χρησιμοποιώντας το σαρωτή, εισάγουμε στον Επεξεργαστή Κειμένου ως εικόνα-ερέθισμα έναν ζωγραφικό πίνακα που αναπαριστά ένα ιστορικό γεγονός, π.χ. το γνωστό πίνακα του Delacroix (1822), «Σφαγή της Χίου», ένα θέμα που σχετίζεται με μια διδακτική ενότητα του βιβλίου της ΣΤ΄ τάξης του δημοτικού.

Η παρουσίαση της παραπάνω εικόνας συνδυάζεται με εύστοχα ερωτήματα από το δάσκαλο, που διευκολύνουν τους μαθητές στην αποκωδικοποίησή της. Για την υποβοήθηση της αποκωδικοποίησης της εικόνας, του στοχασμού των μαθητών πάνω σ' αυτήν και της έκφρασης ιδεών, δίνονται στους μαθητές ανοιχτά ερωτήματα, άζονες προσέγγισης και διάφορα άλλα ερεθίσματα. Μερικές ερωτήσεις μπορεί να είναι:

- τι βλέπεις,
- τι νομίζεις ότι έχει γίνει,
- τι συναισθήματα σου προκαλεί η εικόνα,
- τι είδους αντιδράσεις φαντάζεσαι ότι προκαλέσε αυτό το γεγονός στον ελλαδικό χώρο και στο εξωτερικό,
- γιατί νομίζεις ότι ζωγράφησε αυτόν τον πίνακα ένας Γάλλος. Έχει σημασία αυτό;

Με αφορμή την εικόνα και τις ερωτήσεις οι μαθητές συντάσσουν **κείμενα** καθώς προσπαθούν να αποκωδικοποιήσουν τα σημεινόμενα του οπτικού κειμένου και να τα «μεταφράσουν» σε ιστορικές παρατηρήσεις και σκέψεις, σύμφωνα με το ιστορικό πλαίσιο της εποχής, που περιλαμβάνει γεγονότα, πρωταγωνιστές, καταστάσεις, αλληλεπιδράσεις, έννοιες, ιδέες, στάσεις, κοινωνικές συνθήκες, σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος, τυχαίου/ συγκυριακού-αναγκαίου κλπ. Για να μη μείνουν με τις αποσπασματικές εντυπώσεις των γνώσεων με αφορμή το συγκεκριμένο πίνακα, οι μαθητές προτρέπονται να εντάξουν το σχετικό με την εικόνα κείμενό τους σε ένα πληρέστερο, βάζοντάς τους να παίξουν το ρόλο του ξεναγού ενός μουσείου και τους ξένους επισκέπτες, έτσι ώστε οι δεύτεροι (που υποτίθεται ότι δεν γνωρίζουν τίποτα) να κάνουν κάποιες ερωτήσεις για την πληρέστερη κατανόηση του πλαισίου στο οποίο τοποθετείται ο πίνακας, ενώ οι πρώτοι θα φροντίσουν να δώσουν μια όσο γίνεται περισσότερη συνοπτική, αλλά πλήρη και ενδιαφέρουσα εικόνα των γεγονότων και της σημασίας τους για όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές. Στο τέλος οι μαθητές που παίζουν και τους δύο ρόλους θα αλληλοαξιολογηθούν.

2. Συγκριτική διαχρονική προσέγγιση ιστορικού περιβάλλοντος (Ε' και Στ' Δημοτικού)

Στόχοι: Να κατανοήσουν οι μαθητές: α) τους λόγους για τους οποίους επιλέχθηκε συγκεκριμένος τόπος για να διαδραματιστούν ιστορικά γεγονότα, β) τη στρατηγική σχεδίαση, γ) τη σημασία ενός ιστορικού αγώνα κλπ., μέσω της παράλληλης παρουσίασης και εξέτασης (με εικόνες ή σύντομα κείμενα) τριών ή περισσότερων γεγονότων που συνέβησαν στον ίδιο τόπο ή σε τόπους της Ελλάδας με παρόμοια χαρακτηριστικά (π.χ., Θερμοπύλες/ Αλαμάνο/ Γοργοπόταμος, Σούλι/ Μάνη/ Σφακιά, ο ρόλος της Ακρόπολης των Αθηνών στην αρχαιότητα/ στην περίοδο της ελληνικής επανάστασης/ στην περίοδο της γερμανικής κατο-

χής).

Μεθόδευση: Ο δάσκαλος παρουσιάζει εικόνες και σύντομο κείμενο, δημιουργεί προβληματισμούς και ερωτήματα που οδηγούν στην ανάγκη συγκριτικής μελέτης. Οι μαθητές σε ομάδες ανατρέχουν σε διάφορες πηγές (ιστοσελίδες ιστορικού περιεχομένου στο Internet, οπτικούς δίσκους, το ίδιο το σχολικό βιβλίο κ.α.) για να αντλήσουν πληροφορίες που θα τους επιτρέψουν να κάνουν τις απαραίτητες συγκρίσεις, αφαιρέσεις, γενικεύσεις και να οικοδομήσουν τα δικά τους εννοιολογικά σχήματα, τα οποία θα καταγράφουν αργότερα με τη βοήθεια του Επεξεργαστή Κειμένου. Τα κείμενα αυτά εκτυπώνονται και αναπαράγονται από τα μέλη των ομάδων.

Είναι ευνόητο ότι, για τη διαχρονική αυτή μελέτη οι μαθητές θα χρειαστεί να ανατρέξουν σε ιστορικό υλικό που πραγματεύεται το αναλυτικό πρόγραμμα άλλων τάξεων και μπορούν να ψάξουν σε σχολικά βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικό λογισμικό και άλλες βάσεις δεδομένων, συνεντεύξεις από ενήλικες του περίγυρου τους κτλ. Αυτό δεν αντιβαίνει τις αρχές της παιδαγωγικής, αντίθετα, δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να υπερβούν, κατ' εξαίρεση, τον κερματισμό της ιστορίας σε «ύλη» και την εντύπωση που δημιουργείται στα παιδιά πως ό,τι έκαναν σε προηγούμενα έτη έχει τελειώσει ή ολοκληρωθεί και ότι δεν πρέπει να ασχολούνται με γνώσεις, που κάποιοι, έξω από αυτούς, σχεδίασαν να διδαχθούν σε επόμενες τάξεις.

Στο τέλος, είναι καλό να ανταλλάξουν τα παιδιά τα κείμενά τους, ώστε να γίνει μία σύνθεσή τους κατά ομάδες σε ένα ενιαίο κείμενο και, αν θέλουμε να προωθήσουμε περισσότερο τη διανοητική διεργασία της σύνθεσης, καθώς και το πνεύμα συνεργασίας και ανταλλαγής ιδεών, αναθέτουμε στις ομάδες να ανασυντάξουν το κείμενό τους λαμβάνοντας υπόψη εκείνα των άλλων ομάδων, πράγμα που θα το κάνουν απ' ευθείας μπροστά στην οθόνη. Το τελικό κείμενο μπαίνει στο αρχείο των εργασιών της τάξης για να εκτεθεί, μαζί με άλλα έργα, σε κάποια μελλοντική σχολική εκδήλωση.

Με αφορμή την εικόνα και τις ερωτήσεις οι μαθητές συντάσσουν **κείμενα** χρησιμοποιώντας τον κειμενογράφο και προσπαθούν να αποκωδικοποιήσουν τα οπτικά σημεινόμενα και να μεταφράσουν τις ιστορικές αναπαραστάσεις σε λεκτική μορφή, με τη βοήθεια και άλλων πηγών, ηλεκτρονικών ή μη. Το ιστορικό πλαίσιο συμπεριλαμβάνει γεγονότα, πρωταγωνιστές, καταστάσεις, αλληλεπιδράσεις,

έννοιες, ιδέες, στάσεις, κοινωνικές συνθήκες, σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος, αναγκαίου-συγκυρίας κτλ.

3. Πίνακας ιστορικής πλοκής:

Στόχοι: Στόχος της δραστηριότητας αυτής, όπως και της επόμενης, είναι, μεταξύ άλλων:

- ♦ να κατανοήσουν οι μαθητές την ιστορική συνέχεια
- ♦ να αντιληφθούν την έννοια του ιστορικού χρόνου
- ♦ να μάθουν να συσχετίζουν μεταξύ τους γεγονότα και εξελίξεις της ίδιας ή διαφορετικών ιστορικών περιόδων

Μεθοδευση: Αφού διαβάσουν ή ακούσουν τα παιδιά μια ιστορική διήγηση, καλούνται να συμπληρώσουν ένα πίνακα πλοκής, ο οποίος έχει ετοιμαστεί και έχει αποθηκευτεί στον υπολογιστή από το δάσκαλο. Μέσα από τον συγκεκριμένο πίνακα ο δάσκαλος μπορεί να εκτιμήσει κατά πόσο τα παιδιά έχουν κατανοήσει την πλοκή του ιστορικού γεγονότος, και την εξέλιξη του γεγονότος στην ιστορική «γραμμή» του παρελθόντος. Το ζητούμενο κάθε φορά στον πίνακα αυτόν μπορεί να διαφοροποιηθεί.

Παράδειγμα πίνακα ιστορικής πλοκής:

4. Ιστορική γραμμή, όπως την εκτιμά ο καθένας (Ε' και Στ' Δημοτικού)

Στόχοι: (Όπως της παραπάνω δραστηριότητας)

Μεθοδευση: Η δραστηριότητα είναι κατάλληλη για μεγάλα ιστορικά κεφάλαια ή για επαναληπτικές διδακτικές ενότητες. Αναπτύσσεται σε δύο φάσεις:

Α' Φάση: Ζητούμε από τους μαθητές, πρώτα ατομικά και ύστερα στο πλαίσιο της ομάδας, να αναπαραστήσουν με μία γραμμή την πορεία της ιστορίας ενός λαού ανάμεσα σε συγκεκριμένες ιστορι-

κές φάσεις ή περιόδους με χρήση του Επεξεργαστή Κειμένου και των γραφικών του εργαλείων. Πάνω στη γραμμή αυτή τοποθετούν κατά τρόπο αυθόρμητο, αρχικά, ορισμένα σημάδια που δηλώνουν σε εξέλιξη τα ιστορικά γεγονότα (μαζί με το όνομα του σημαντικού προσώπου ή τόπου), που κατά τη γνώμη τους είχαν κάποια σημασία, τις ιστορικές καμπές και τα προβλήματα, τα σπουδαία ορόσημα, την τροπή των εξελίξεων και ό,τι άλλο θα ήθελαν να σημειώσουν με επεξηγηματικές παραπομπές και σχήματα (π.χ., διευκρινίσεις για τη σημασία των γεγονότων, εκδοχές των διαφορετικών απόψεων μέσα στην ομάδα, υποθέσεις για το πώς θα είχαν εξελιχτεί τα πράγματα, «ιστορικά διδάγματα», κ.ά.). Ένα πολύ απλό και γενικό παράδειγμα μιας τέτοιας γραμμής φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

Για να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα θα χρειαστεί να δοθεί στα παιδιά κάποιος χρόνος να σκεφτούν, να ψάξουν στο βιβλίο τους ή σε άλλες πηγές, να διαπραγματευτούν τις ιδέες τους με τα άλλα μέλη της ομάδας κ.ά. Στη συνέχεια, τα παιδιά συζητούν τα αποτελέσματα της παραπάνω εργασίας στην ομάδα και, μετά από διάλογο, ενδεχομένως και σύγκρουση απόψεων (στη λύση των οποίων συμβάλλει και ο δάσκαλος αποφεύγοντας να απορρίπτει τις γνώμες που δεν θεωρεί σωστές), σημειώνουν σε σχετικό πίνακα τους προβληματισμούς τους, τις απορίες, που πρέπει να ικανοποιήσουν με παραπέρα αναζήτηση πληροφοριών και γνώσεων ή ότι άλλο τα παιδιά θεωρούν σημαντικό.

Β' Φάση: Στη δεύτερη φάση, τα παιδιά επανασχεδιάζουν το αρχικό τους σχέδιο με τις βελτιώσεις, συμπληρώσεις ή και αναθεωρήσεις, που έκριναν αναγκαίες, μετά από την όλη διαδικασία και τα αποτελέσματα της ωριμότερης μελέτης τους. Η επανασχεδίαση της ιστορικής γραμμής θα γίνει συλλογικά από τους μαθητές, έτσι ώστε να καταγραφούν τα αποτελέσματα της ωριμότερης μελέτης.

Η «ιστορική γραμμή» ως εργαλείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διαφορετικές οδηγίες προς τα παιδιά, ανάλογα με τους στόχους που επιδιώκουμε. Η διαφορά με την ίδια τεχνική, αλλά με την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας, έγκειται στο ότι δεν δίνουμε στα παιδιά έτοιμες τις πληροφορίες, τις κρίσεις και τα κείμενα, αλλά τους ζητούμε να τα κατασκευάσουν κατά την κρίση τους και μάλιστα όχι στο σπίτι, αλλά στο σχολείο, μαζί με τους συμμαθητές τους και με τη βοήθεια πηγών, που πολλοί από τους «αδύνατους» μαθητές δεν διαθέτουν στο σπίτι. Αν τα κείμενα αυτά παρουσιάζουν, κατά την

ΠΙΝΑΚΑΣ

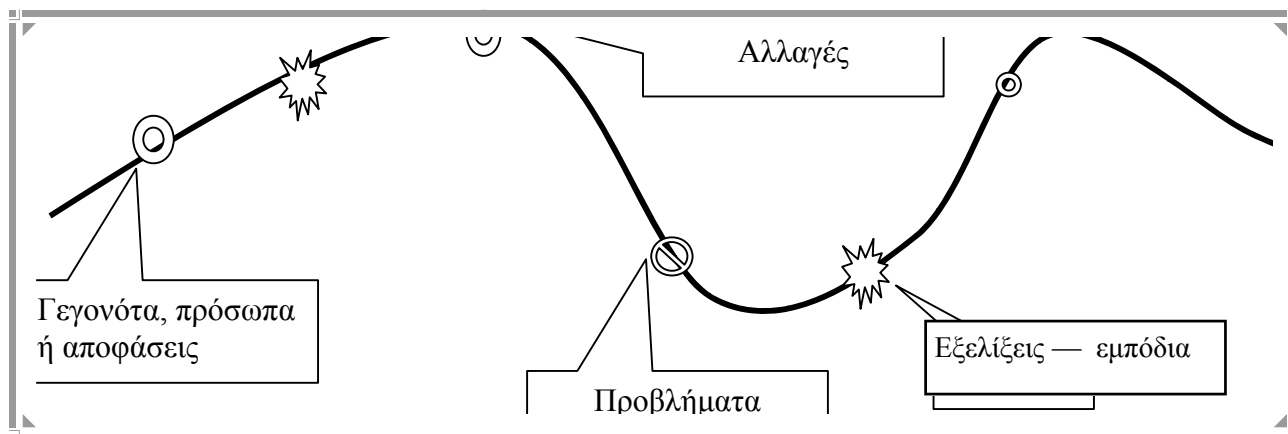
Κάποιος/οι	
Θέλει/ σκοπεύει	
Όμως	
Τροπή των γεγονότων/Λύση	

Επεξεργαστής Κειμένου

Μαθαίνω ιστορία

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Πίνακας σημειώσεων

1. Διαφωνία :

Ο Γιάννης θεωρεί ότι η μάχη στο ήταν πολύ σημαντική γιατί \

α)

β).....

ενώ η Μαρία διαφωνεί γιατί \

α).....

2. Απορίες

Να ψάξουμε στην Ιστορία της ΣΤ' τάξης να βρούμε τι έγινε μετά τη

Γιατί

3. Παρατηρήσεις

Παρατηρώντας διαπιστώνουμε ότι.....

4. κ.ά

.....

.....

κρίση μας, σημαντικές ελλείψεις ή παρανοήσεις, είναι μια καλή ευκαιρία να κάνουμε τις παρεμβάσεις μας πάνω σ' αυτή τη βάση και, ενδεχομένως, να ζητήσουμε από τα παιδιά να ανασυνθέσουν το κείμενό τους.

6. Σύντομο ιστορικό διήγημα ή σενάριο θεατρικού έργου (Ε' και Στ' Δημοτικού)

Στόχοι:

- να ασκηθούν οι μαθητές σε ολιστικές προσεγγίσεις των γεγονότων για την κατανόηση της ιστορίας με δημιουργικές μεθόδους και μέσα από πηγές, όπως κείμενα, εικόνες, ηλεκτρονική βιβλιοθήκη, ειδικούς κ.α.
- να γίνουν οι μαθητές παραγωγοί ιστορικών ή λογοτεχνικών κειμένων. Να μάθουν δηλαδή πώς να οργανώνουν και πώς να παρουσιάζουν την ιστορική τους γνώση, γνώμη και αντίληψη των ιστορικών γεγονότων με αφορμή την αυθεντική δημιουργία λογοτεχνικού κειμένου.

Μεθόδευση: Σε πρώτη φάση δίδονται στους μαθητές τα εξής στοιχεία: κρίσιμες ιστορικές καταστάσεις με ένα ή δύο πρωταγωνιστές τους και ερωτήματα-ερεθίσματα. Για παράδειγμα, η προετοιμασία της επανάστασης από τους Φιλικούς, αντικρουόμενες τάσεις, ο ερχομός του Υψηλάντη, ή άλλα παραδείγματα. Το διάβασμα ενός ιστορικού διηγήματος ή θεατρικού έργου είναι μια καλή αρχή για να κατανοήσουν το είδος του κειμένου που θα κατασκευάσουν.

Οι μαθητές (ενδεχομένως προερχόμενοι και από διάφορες σχολικές κοινότητες και επικοινωνώντας μέσω διαδικτύου) αναζητούν σημαντικές πληροφορίες με στόχο να οικοδομήσουν το **σενάριο γύρω από ένα κεντρικό θέμα**, που θα έχει προβλήματα, συγκρούσεις, εναλλακτικές τάσεις και απόψεις, προσδοκίες, πιθανολογήσεις για μελλοντική έκβαση των πραγμάτων, πλοκή κτλ. Με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ανταλλάσσουν απόψεις, σχόλια για το σενάριο κ.α.

Οι μαθητές έπειτα αναζητούν χαρακτήρες - ρόλους του δρώμενου, για τους οποίους δημιουργούν επιμέρους σενάρια, οραματίζονται και δημιουργούν το κατάλληλο σκηνικό για τον συγκεκριμένο τόπο, χρόνο και γεγονός και σχεδιάζουν την πλοκή του σεναρίου (με τη βοήθεια της Multi-Logo ή του Hyper-Studio) μπορούν να οργανώσουν τις σκηνές και τους διαλόγους που επινοούν). Η βοήθεια από το δάσκαλο μπορεί να έχει σχέση όχι μόνον με το μάθημα της Ιστορίας, αλλά και της

Λογοτεχνίας. Φυσικά, υπάρχουν περιπτώσεις, που ο δάσκαλος δεν θα είναι σε θέση να απαντήσει στις απορίες των παιδιών. Έτσι, θα χρειαστεί να αναζητήσουν τη βοήθεια ειδικών ή άλλων εμπειρών ατόμων.

Τα παιδιά α) ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν τεχνικές όπως πχ η επιβράδυνση (σκοπίμη καθυστέρηση, μεγέθυνση των λεπτομερειών μιας κατάστασης), τα άστοχα ερωτήματα (μήπως αυτό....., μήπως το άλλο ..., και καταλήγει στο σωστό), η προοικονομία (αναφορά σε ένα γεγονός που θα αναφερθεί μετά), η ομηρική παρομοίωση, εγκιβωτισμός (ξεκίνημα από τη μέση της ιστορίας και αναφορά σε προηγούμενα συμβάντα, όποτε δίνεται η ευκαιρία), εσωτερικός μονόλογος (μιλά στο β' πρόσωπο σαν να μιλά στον εαυτό του), διαλόγους, μεταφορές, παρομοιώσεις, σύμβολα κλπ, που θα προσδώσουν στο διήγημα λογοτεχνική ποιότητα και β) παροτρύνονται να βασιστούν σε όσο γίνεται περισσότερα ιστορικά στοιχεία, ώστε το διήγημα να είναι μεν φανταστικό, αλλά και να έχει ιστορική βάση.

Τα ιστορικά στοιχεία που θα αξιοποιηθούν θα πρέπει να είναι γνωστά στους μαθητές, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθούν την εξέλιξη του ιστορικού γεγονότος και να επισημαίνουν τυχόν παραλείψεις.

Οι μαθητές σε ομάδες μπορεί να κατασκευάσουν χάρτες, μοντέλα, μακέτες σκηνοθεσίας και σκηνογραφίας, να βάλουν μουσική επένδυση, να γράψουν ποιήματα κλπ.

Τα διηγήματα παρουσιάζονται σε ανοιχτή εκδήλωση ή μέσω του δικτύου στα άλλα σχολεία, γίνονται συζητήσεις και εντάσσονται στο περιοδικό ή στο λεύκωμα της τάξης με αφιέρωμα στις συγκεκριμένες ιστορικές δραστηριότητες. Δίνεται έπαινος σε όλα τα έργα για κάποιο θετικό τους χαρακτηριστικό και οι μαθητές σημειώνουν προτάσεις για παραπέρα βελτίωση.

Στη συνέχεια μπορεί να οργανωθεί **Θεατρική Παράσταση** με τη συμμετοχή μαθητών ακόμη και από διαφορετικές σχολικές μονάδες. Έτσι, οι μαθητές απλά υποδύονται ρόλους στην τάξη ή σε μια αίθουσα ενώπιον μαθητών από άλλες τάξεις με διάφορα σύντομα σκετς, τα οποία ετοίμασαν οι ίδιοι, ή ανεβάζουν "επίσημη" παράσταση σε ειδική εκδήλωση.

Ο υπολογιστής χρησιμοποιείται για να γραφτούν τα σενάρια (στον Επεξεργαστή Κειμένου ή κατευθείαν στα ανοιχτά πακέτα εκπαιδευτικού λογισμικού), να διορθωθούν, να εισαχθούν εικόνες, χάρτες, σχεδιαγράμματα κλπ., χωρίς να καταστρα-

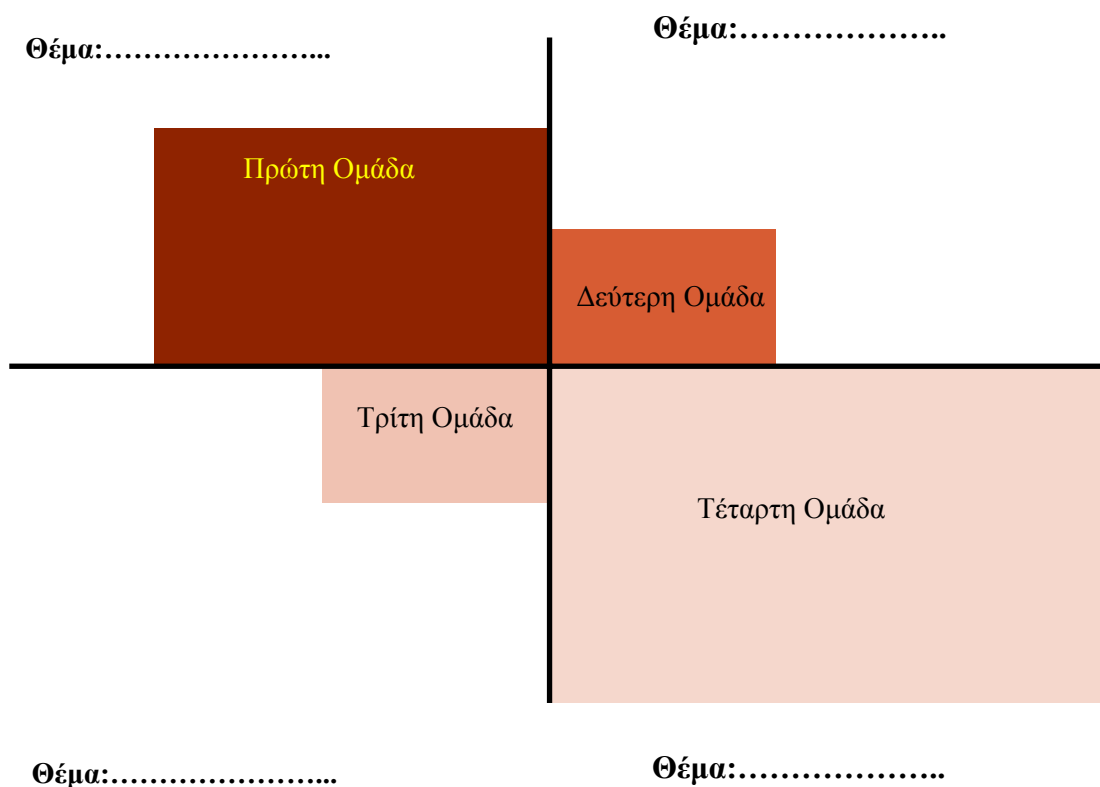
φούν τα προηγούμενα πρωταρχικά κείμενα, ώστε τα παιδιά να μελετήσουν την πορεία τους. Επίσης σχεδιάζονται προγράμματα και αφίσες της παράστασης και προβάλλεται το έργο τους στις ιστοσελίδες των σχολείων που παίρνουν μέρος.

7. Διηγέσου την Ιστορία με τους φίλους σου

Μεθόδευση: Κάθε ομάδα μαθητών, μετά από συζήτηση στην τάξη, επιλέγει μια θεματική ενότητα από το βιβλίο της Ιστορίας της Ε' και ΣΤ' Δημοτικού. Αρχικά τα παιδιά εισάγουν με scanner εικόνες από το βιβλίο της Ιστορίας ή από αλλού, που αφορούν τη συγκεκριμένη θεματική ενότητα που έχουν επιλέξει. Μεταφέρουν τις εικόνες στο περιβάλλον του ανοιχτού, κατασκευαστικού λογισμικού, που θα χρησιμοποιήσουν, ώστε να μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν στην εφαρμογή τους. Με τη βοήθεια εξωτερικών μικροφώνων μαγνητοφωνούν τους εαυτούς τους να διηγούνται το συγκεκριμένο μάθημα της Ιστορίας με δικά τους λόγια, έτσι όπως αυτά το έχουν κατανοήσει. Μπορούν μάλιστα να επιλέξουν και το ύφος της αφήγησης (ανάλογα με το αν θα απευθύνεται, π.χ., σε παιδιά

ή θα υποδύονται τους ενήλικες ειδικούς, αν θα φαίνεται ως διάλεξη ή θα έχει δημοσιογραφική ή λογοτεχνική αμεσότητα κ.ά).

Στο τέλος, δομώντας όλα αυτά, δημιουργούν μια μικρή πολυφασική εφαρμογή, της οποίας το τελικό αποτέλεσμα είναι ένα σύνολο οθονών, όπου κάθε μια περιέχει εικόνες, κείμενα και ήχο με τη φωνή των παιδιών στο ρόλο του αφηγητή, μουσική υπόκρουση, κινούμενη εικόνα, υπερκείμενα με παραπομπές σε σχετικές πληροφορίες ή επί μέρους ιστορίες κτλ. Η μια οθόνη εναλλάσσεται με την άλλη σύμφωνα με μια χρονική καθυστέρηση που έχουν ορίσει τα παιδιά κατά τη διάρκεια του προγραμματισμού στο περιβάλλον του κατασκευαστικού λογισμικού που θα χρησιμοποιήσουν.

Δημιουργική γραφή

15η

Δραστηριότητα

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι συνέχιση της εξοικείωσης των παιδιών με τις λειτουργίες του κειμενογράφου και η περαιτέρω άνεση στη χρήση του, ώστε να τον χρησιμοποιούν για δραστηριότητες δημιουργικού και εκφραστικού γραψίματος.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος: Το λογισμικό του κειμενογράφου είναι ένα δυναμικό και ευέλικτο εργαλείο του υπολογιστή, το οποίο προσφέρει πολλές δυνατότητες στους νεαρούς χρήστες για επεξεργασία και μορφοποίηση κειμένου. Τα παιδιά μπορούν να γράψουν, να διορθώσουν κείμενο, να επιλέξουν γραμματοσειρά, χρώμα, μέγεθος γραμμάτων, να εισαγάγουν γραφικά και εικόνες, να επικολλήσουν, να αφαιρέσουν και να αντιγράψουν ολόκληρα κομμάτια κειμένου σε άλλη θέση. Σκοπός είναι τα παιδιά να μάθουν να χρησιμοποιούν τον κειμενογράφο για να δουλεύουν απ' ευθείας στην οθόνη τις σκέψεις τους και όχι για να τις μεταφέρουν έτοιμες από το χαρτί στο κείμενο της οθόνης, πράγμα που προϋποθέτει βεβαίως και μια σχετική άνεση στην πληκτρολόγηση ενός κειμένου, είτε έτοιμου, είτε καθώς αυτό βρίσκεται σε εξέλιξη.

Μεθόδευση: Παρουσιάζουμε στα παιδιά έναν κατάλογο με λέξεις σχετικές με κάποιο θέμα και μοιράζουμε σε κάθε ζευγάρι παιδιών από μία φωτοτυπία με τις συγκεκριμένες λέξεις και το θέμα, έτσι ώστε τα παιδιά να έχουν την ευχέρεια να συμπληρώσουν αυτόν τον κατάλογο και με άλλες λέξεις. Τους εξηγούμε ότι θα εισαγάγουν και τις δικές τους λέξεις (πέραν αυτών που έχουμε ετοιμάσει) στον υπολογιστή και θα τις χρησιμοποιήσουν για να αναπτύξουν ένα κείμενο. Αυτές τις λέξεις μπορούμε να τις ονομάσουμε ερέθισμα ή λέξεις-κλειδιά, που οδηγούν σε μια ορισμένη θεματολογία. Έπειτα, ζητούμε να σκεφτούν εικόνες, συναισθήματα, σκέψεις, γεγονότα, ιστορίες που τους έρχονται στο μυαλό, καθώς επικεντρώνουν την προσοχή τους σε κάθε λέξη, κατά τρόπο που να συνδέονται με το κεντρικό θέμα που μπορεί είτε να τους το έχουμε δώσει με τη μορφή εναλλακτικών τίτλων είτε να το ορίσουν οι ίδιοι μόνοι τους ή μέσα στις ομάδες. Το θέμα πχ, μπορεί να είναι το «καλοκαίρι» ή «αξέχαστες διακοπές» ή «χρυσές

ακρογιαλίες» ή «απομεσήμερο στο απέραντο γαλάζιο» ή «ώρες καλοκαιρινές» κτλ.. Τους διευκρινίζουμε ότι κάποιες λέξεις που τους φαίνονται συνηθισμένες, μπορούν να τις αλλάξουν βρίσκοντας συνώνυμα ή περιφραστικές περιγραφές, π.χ., αντί για κοχύλια, μπορούν να γράψουν «μικροί, θαλασσινοί θησαυροί», αντί για ηλιοθεραπεία, «το χάδι του ήλιου» κ.ά. Μπορούν να αρχίσουν κρατώντας κάποιες σημειώσεις και κατόπιν να αναπτύξουν το θέμα τους ελεύθερα, έχοντας ως αφορμή τις λέξεις κάθε μία χωριστά, αλλά και πώς θα ήθελαν να συνδεόμαστε τόσο μεταξύ τους, όσο και με το γενικότερο θέμα. Στη συνέχεια, μπορούν να δουλέψουν όλοι μαζί, διαβάζοντας τα κείμενά τους και βοηθώντας ο ένας τον άλλον, ώστε τα χωριστά κομμάτια να αποκτήσουν νόημα και συνοχή. Ενθαρρύνονται να κάνουν τις απαραίτητες ανακατατάξεις και τις συνδέσεις των παραγράφων ή των νοηματικών εννοιών με κατάλληλες λέξεις, φράσεις ή και σύντομο, συνδετικό κείμενο. Τα ενθαρρύνουμε επίσης να δουλέψουν με τέτοιο τρόπο, ώστε η μορφή του κειμένου να φαίνεται όσο γίνεται πιο ελκυστική, χρησιμοποιώντας κατάλληλο μέγεθος γραμμάτων, γραμματοσειρά και χρώμα ή και μια ζωγραφιά δικής τους έμπνευσης. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα απαιτεί έναν υπολογιστή με ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, έναν εκτυπωτή, μία σελίδα με τη λίστα των λέξεων-ερέθισμα και γραφική ύλη.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Η σωστή οργάνωση των ομάδων των παιδιών στη συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι σημαντική, ιδιαίτερα για τους πιο αδύναμους μαθητές. Τα παιδιά μπορούν να δουλέψουν σε:

- Ελεύθερο θέμα, αφού επιλέξουν τα ίδια τον κατάλογο με τις κατάλληλες λέξεις-ερέθισμα.
- Να δοθούν συγκεκριμένες λέξεις για τη συγγραφή μιας φανταστικής ιστορίας.
- Να ζητηθεί η αντικατάσταση ορισμένων λέξεων με συνώνυμα ή περιφραστικές περιγραφές, που θα είναι κάπως πιο ασυνήθιστες, πιο εντυπωσιακές, πιο κοντά στα συναισθήματα που θέλουν να εκφράσουν κτλ. και να κάνουν τις απαραίτητες αλλαγές στο αρχικό κείμενο, σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια (πχ., να φαίνεται

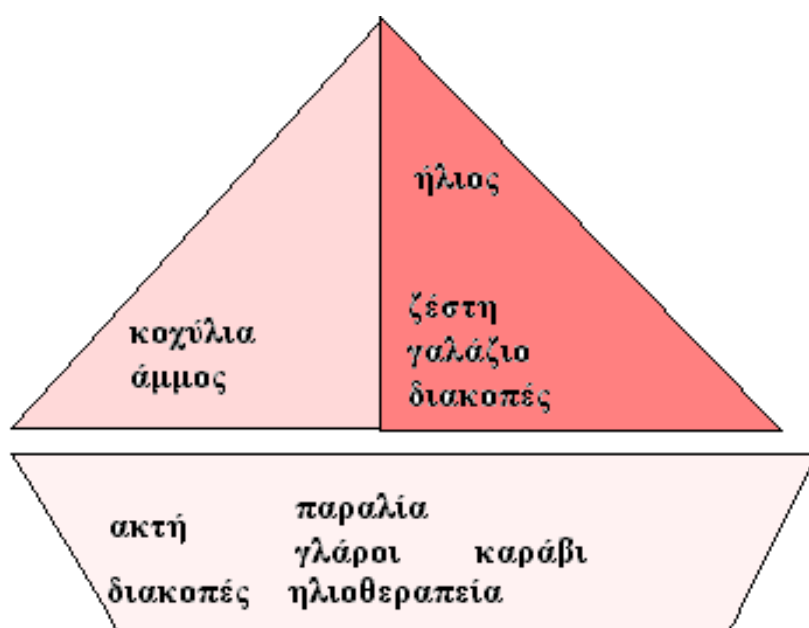
πιο ποιητικό, πιο επίσημο, περισσότερο ανεπτυγμένο σε ορισμένα σημεία του, όπως στη χρήση ασυνήθιστων παρομοιώσεων, στις περιγραφές εικόνων, συναισθημάτων, στους διαλόγους κ.ά)

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Η συγκεκριμένη δραστηριότητα θα μας δώσει την ευκαιρία να εκτιμήσουμε τη γλωσσική επάρκεια των παιδιών και την ικανότητά τους να αναπτύσσουν ένα συγκεκριμένο θέμα κατά την οικοδόμησή του και τη γραπτή του παρουσίαση, καθώς και το βαθμό ανά-

πτυξης συνεργατικών δεξιοτήτων και αλληλούποστηριξης. Μας δίνεται επίσης η δυνατότητα να τα εισαγάγουμε σιγά-σιγά στην έννοια του ποιητικού λόγου, με παραδείγματα δικά μας ή από τη σχετική βιβλιογραφία και δικές τους εφαρμογές, που θα σχετίζονται με τα κριτήρια της λογοτεχνικής γραφής, κάτι που θα επιχειρήσουμε να το αναπτύξουμε περισσότερο και σε επόμενες δραστηριότητες. Επίσης, θα αξιολογήσουμε την ικανότητα των παιδιών στη χρήση του Επεξεργαστή Κειμένου.

Κοίταξε τις λέξεις που είναι μέσα στο караβάκι. Χρησιμοποιώντας τις συγκεκριμένες λέξεις και άλλες δικές σου προσπάθησε να γράψεις ένα κείμενο για το καλοκαίρι. Δώσε τη δική σου σφραγίδα στο κείμενο και απόφυγε να γράψεις πράγματα, που ξέρεις ότι τα περισσότερα παιδιά θα τα έγραφαν με τον ίδιο τρόπο.

Άλλαξε πρώτα, κάποια από αυτές τις λέξεις, αν θες να πεις το ίδιο πράγμα με πιο ασυνήθιστο τρόπο

Γινόμαστε ποιητές

16η
Δραστηριότητα

Εισαγωγικά

Ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι μέσα στην τάξη είναι η διδασκαλία της ποίησης. Τα παιδιά, όπως και ο δάσκαλος, αντιλαμβάνονται ότι η ποίηση είναι δύσκολο να κατανοηθεί και να διδαχτεί χωρίς βιωματικά μέσα και αποκτούν αρνητική στάση σε οποιαδήποτε προσπάθεια εξοικείωσης με την ποιητική τέχνη. Πολύ περισσότερο εφ' όσον δεν κατανοούν την ποίηση ως μορφή γραπτού λόγου, έντονα συναισθηματικά φορτισμένη, την αντιπαθούν και έτσι χάνουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τα αριστουργήματα της ελληνικής και της ξένης στιχουργίας. Κι όμως η ποίηση μπορεί να γίνει κτήμα των μαθητών, εφόσον αυτά, με τη βοήθεια του δασκάλου, καταφέρουν να εξοικειωθούν με ορισμένα μυστικά της και να κατανοήσουν κάποιες τεχνικές-κλειδιά, οι οποίες, αν αποσαφηνιστούν, ξεκλειδώνουν τα προσωπικά και τα απρόσιτα νοήματα ενός ποιήματος. Η διαδικασία της διδακτικής της ποίησης δεν πρέπει να εξαντλείται στον περιορισμένο χρόνο της διδακτικής ώρας, αλλά να αναπτύσσεται σταδιακά καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς καλλιεργώντας ένα σύνολο στάσεων και στρατηγικών που θα βγαίνουν στην επιφάνεια οποιαδήποτε στιγμή παρουσιαστούν ευκαιρίες εφαρμογών είτε στα γλωσσικά, είτε στα ανθρωπιστικά μαθήματα. Βέβαια η αξιοποίηση αυτών των ευκαιριών εναπόκειται στην ευαισθησία των δασκάλων και στην έμπνευση και τις πρωτοβουλίες των μαθητών. Έτσι, απλά και λειτουργικά τα παιδιά μαθαίνουν, όπως περίπου και με τη μητρική τους γλώσσα, να σκέφτονται σαν ποιητές μέσα από την ενεργό επεξεργασία των δικών τους εμπειριών, να εφαρμόζουν καθημερινά σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα λογοτεχνικές στρατηγικές συγγραφής και να γίνονται αναλυτές ξένων έργων, όσο σπουδαία και αν είναι τα έργα αυτά.

Παρακάτω αναπτύσσεται η πορεία και η μεθοδολογία που θα πρέπει να ακολουθήσει η διαδικασία διδασκαλίας της ποίησης, η οποία διαφέρει από την παραδοσιακή, διότι δεν μεταχειρίζεται τους μαθητές ως μη γνώστες, αδαείς και ανώριμους που δεν μπορούν να εργάζονται με τη μεθοδολογία των ενηλίκων, αλλά θεωρεί ότι οι μαθητές είναι δυνατόν να λειτουργήσουν ως συγγραφείς και ποιητές

και ως μην έχουν αποκτήσει γνώσεις - που αποκτώνται με τη σπουδή και τη μελέτη πολλών χρόνων - της ποιητικής τέχνης και των εκπροσώπων της.

Στόχος της δραστηριότητας: Στόχοι της δραστηριότητας και γενικότερα της διδασκαλίας της ποίησης και της λογοτεχνίας είναι:

- η ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών μέσα από την πολύπλευρη καλλιέργεια της σκέψης, της γλώσσας, της έκφρασης και της επικοινωνίας
- η βίωση της απόλαυσης ενός λογοτεχνικού διηγήματος ή μιας ποιητικής δημιουργίας
- η ανάπτυξη δεξιοτήτων έκφρασης και η προώθηση της «τέχνης και της τεχνικής του λόγου», μεταξύ των οποίων και η δημιουργική αξιοποίηση των σχημάτων του λόγου, όπως παρουσιάζονται στην ελληνική γλώσσα (κυριολεξία, μεταφορά, παρομοίωση, προσωποποίηση, ομοιοκαταληξία)
- ανάπτυξη συναισθηματικής ωριμότητας, αφαιρετικής - συμβολικής σκέψης και στοχασμού
- δημιουργία εσωτερικών και εξωτερικών κινήτρων (δημιουργικότητα, επικοινωνία, κοινωνική αναγνώριση κ.α.), που θα θεμελιώσουν μια θετική σχέση των μαθητών με το γράψιμο και το διάβασμα λογοτεχνικών κειμένων και θα συμβάλουν στην κατάργηση ορισμένων κοινωνικών και γνωστικών στερεοτύπων, που εμποδίζουν την ενασχόλησή των παιδιών με τη λογοτεχνία.

Γνωριμία με τις δυνατότητες του προγράμματος:

Ο υπολογιστής με το λογισμικό του κειμενογράφου που διαθέτει και με την αξιοποίηση των γραφικών που παρέχει, εξασφαλίζει στα παιδιά άνεση και ευκολία τόσο στη συγγραφή κειμένων, όσο και στην επεξεργασία τους, ενώ μπορεί να εξυπηρετήσει τους μαθητές σε όλες τις συγγραφικές δραστηριότητες, σε οποιοδήποτε γνωστικό αντικείμενο που προτείνει το αναλυτικό πρόγραμμα. Τα παιδιά, χρησιμοποιώντας τον κειμενογράφο για συγγραφή κειμένων και όχι για μεταφορά τους από το χαρτί, μπορούν να αντιγράψουν χωρίς προ-

βλήματα, να αναδιατυπώσουν τις απόψεις τους, να αλλάξουν τη μορφή του κειμένου, να ενσωματώσουν νέες ιδέες, να δουν καθαρά τη μετεξέλιξη του λόγου τους, να μεταφέρουν τις λέξεις και φράσεις τους όπου θέλουν, να πειραματιστούν ελεύθερα και να συγκρίνουν κάθε φορά το αποτέλεσμα της εξερεύνησής τους. Κάθε ανακάλυψή τους θα συζητείται με τους άλλους συμμαθητές και με το δάσκαλο. Η συζήτηση αυτή θα τα βοηθήσει να προαγάγουν το γνωστικό τους υπόβαθρο.

Μεθόδευση: Για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα θα χρειαστούμε υπολογιστές με λογισμικό κειμενογράφου, βιβλία λογοτεχνικά, ποιητικές ανθολογίες, μελοποιημένα ποιήματα, διαφόρων ειδών εικόνες και ζωγραφίες, κομμάτια μουσικής για χορογραφικά δρώμενα και δραματοποιήσεις και οποιοδήποτε άλλο μέσο προάγει τη γνωστική και πολιτιστική ανάπτυξη των μαθητών στο πλαίσιο του μαθήματος.

Η δραστηριότητα θα εξελιχτεί σε πέντε αλληλοσυνδεόμενες φάσεις χωρίς χρονικό περιορισμό.

- Στην πρώτη φάση το ποίημα είναι το βασικό ερέθισμα για τη μύηση στην τέχνη του ποιητικού λόγου και την απελευθέρωση της αισθητικής ώσμωσης των μαθητών.
- Η δεύτερη φάση διακρίνεται από το παιχνίδι της εξερεύνησης και αποκωδικοποίησης λέξεων που ξεκλειδώνουν τεχνικές και νοήματα.
- Στην τρίτη φάση επικρατεί η δοκιμή τεχνικών του γραπτού ποιητικού λόγου και η βίωση των αποτελεσμάτων.
- Στην τέταρτη φάση εισέρχεται ο Επεξεργαστής Κειμένου, ο οποίος με τις λειτουργίες του διευκολύνει τη γραπτή έκφραση, οργανώνει το λόγο και διαμεσολαβεί στη δια-μαθητική συνεργασία.
- Στην πέμπτη φάση το γράψιμο και η αναζήτηση της έκφρασης γίνεται τρόπος ζωής μέσα και έξω από το σχολείο.

Αναλυτικότερα:

Πρώτη φάση:

Στην αρχή τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το ποίημα μέσω απαγγελίας που πραγματοποιείται από το δάσκαλο και αυτό γιατί μια σωστή και συναισθηματικά φορτισμένη απαγγελία μπορεί να περάσει εύκολα πολλά μηνύματα στα παιδιά και να διευκολύνει στην κατανόηση δύσκολων σημείων. Έπειτα τα παιδιά διαβάζουν από μόνα τους το ίδιο

ποίημα, όπως π.χ. το ποίημα του Οδ. Ελύτη «Παιδί με το Γρατζουνισμένο Γόνατο» (Ε' τάξης Α' Μέρος σελ. 7) ή εκείνο του Μ. Λυγίζου «Στίχοι για το Μικρό Βοριά» (Στ' τάξης, Δ' Μέρος σελ. 7). Ακολουθεί η διαδικασία μιας πρώτης και σύντομης προσέγγισης του ποιήματος, ως ένα βήμα συνάντησης με ένα κομμάτι του κόσμου του ποιητή, χωρίς εξαντλητική ανάλυση και μια σύντομη αναφορά στον ποιητή και στο συγκεκριμένο έργο του. Ο δάσκαλος θέτει κάποιες ερωτήσεις στους μαθητές όπως, ποιες λέξεις ή φράσεις βρίσκουν δύσκολες, παράξενες ή εντυπωσιακές, τι από όσα διάβασαν τους φαίνονται παράλογα κτλ.. Ο δάσκαλος δέχεται θετικά όλες τις απαντήσεις των παιδιών και ζητάει να τις γράψουν σε ένα φύλλο χαρτί. Ο δάσκαλος τονίζει και καθησυχάζει τα παιδιά ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν δυσκολία να καταλάβουν τι θέλει να πει ο ποιητής και δεν χρειάζεται να προβληματίζεται με απορίες του τύπου: τι θέλει πραγματικά να μας πει ο ποιητής, γιατί το έγραψε το ποίημα ή τι είχε στο νου του. Όλα αυτά δεν αφορούν τους μαθητές στην παρούσα φάση και ίσως να μην τα μάθουν και ποτέ. Ο δάσκαλος, με κάποιο συγκεκριμένο είδος ασκήσεων, μπορεί να διερευνήσει τα συναισθήματα, τις εντυπώσεις και τις εμπειρίες των παιδιών που τους δημιουργεί το συγκεκριμένο ποίημα, όπως για παράδειγμα να ζητήσει από τα παιδιά να συμπληρώσουν τη φράση: «Τα ποιήματα μοιάζουν με.....», «Όταν διαβάζω ποιήματα σαν αυτό αισθάνομαι.....», ή «Αν συναντούσα τον ποιητή/ την ποιήτρια, θα τον /την ρωτούσα.....». Αφού συγκεντρώσει ο δάσκαλος τις απαντήσεις των μαθητών, διαβάζει τις πιο χαρακτηριστικές και τις τοποθετεί στον πίνακα των ανακοινώσεων, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να έχουν πρόσβαση σ' αυτές και να πάρουν αισιόδοξα μηνύματα για το τι πρόκειται να επακολουθήσει. Ο δάσκαλος μπορεί να αναφέρει στα παιδιά ότι τα ποιήματα μοιάζουν με τα φτερά του Πήγασου, που κάνουν τον άνθρωπο να πετά ψηλά, αποδεδειγμένος από πολλά εμπόδια που τον καθλώνουν σε μια ζωή πεζή και μίζερη, χωρίς φαντασία, χωρίς παιχνίδι με τις λέξεις και τις εικόνες, χωρίς ομορφιά. (Στο σημείο αυτό μπορούν να δουν οι μαθητές το κομμάτι εκείνο από το λογισμικό «Με τα Φτερά του Πήγασου» που τους προτρέπει να καβαλήσουν το φτερωτό άλογο και να γίνουν ποιητές). Μπορεί επίσης να τους αναφέρει την άποψη ότι τα ποιήματα είναι σαν τα όνειρα, που πάντα μας αφήνουν περιθώριο να αναρωτιόμαστε και να δίνουμε διάφορες ερμηνείες παρ' ότι ξέρουμε ότι δεν είναι πραγματικά. Κι όμως μας δημιουργούν ένα βαθύ

αίσθημα, σαν να ήταν αληθινά αυτά που ζήσαμε. Αλλά οι άνθρωποι δεν πλάθουν όνειρα μόνον στον ύπνο τους. Κι ούτε τους φτάνουν οι καθημερινές, οι λογικές κουβέντες για να πουν όλα όσα έχουν στο νου και την καρδιά τους. Θέλουν να πάνε πιο πέρα από αυτό που έχει ήδη λεχθεί κι αυτό δεν έχει τελειωμό. Θέλουν να μοιραστούν με τους συνανθρώπους τους (πλάθοντας μια γλώσσα διαφορετική και συνθηματική) όσα είναι δύσκολο να πουν, όσα τους κάνουν να χαίρονται, να πονούν, να θαυμάζουν, να αγωνίζονται, να ελπίζουν και να αγαπούν στη ζωή. Οι άνθρωποι βέβαια βλέπουν τον κόσμο και ζουν τη ζωή διαφορετικά. Δεν είναι πάντα εύκολο να κατανοήσει ο ένας τον κόσμο του άλλου. Όμως, αν δεν είχαν την ανάγκη να επικοινωνήσουν με τους άλλους, να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, να πλουτίσουν το δικό τους κόσμο γνωρίζοντας τον κόσμο του άλλου, δεν θα ήταν πραγματικά άνθρωποι, δηλαδή όντα κοινωνικά, που προσπαθούν να προοδεύσουν, να αναπτύξουν δράση μέσα στον κόσμο, να γνωρίσουν τον εαυτό τους και να εξελιχτούν. Έτσι, θα έλεγε κανείς, από μια άποψη, ότι οι άνθρωποι γίνονται ποιητές, γιατί θέλουν να αφήσουν τη σφραγίδα της σκέψης και των συναισθημάτων τους σ' αυτή τη ζωή, όπως έκαναν οι πρωτόγονοι, που ένιωθαν την ανάγκη να ζωγραφίσουν πάνω σε ένα βράχο, οι τραγουδιστές να εμψυχώσουν τον κόσμο πριν από τη μάχη για την πατρίδα, οι αρχαίοι να γράψουν πάνω σε μια πέτρα, να πλάσουν μύθους, να δημιουργήσουν θεατρικά έργα και να διατηρήσουν αθάνατη την ανάμνηση των σημαντικών ή σπουδαίων πράξεων και γεγονότων μέσα στις σελίδες της ιστορίας, δίνοντάς μας την ευκαιρία να μάθουμε για την ύπαρξη και τον πολιτισμό τους.

Τις εισαγωγικές του σκέψεις, σαν αυτές που ενδεικτικά αναφέρθηκαν παραπάνω, ο δάσκαλος τις διαπραγματεύεται με τους μαθητές με ερωτήσεις, με υποστήριξη μουσικής υπόκρουσης με κατάλληλα παραδείγματα από την ποιητική μας παράδοση, που είναι πιθανό να αγγίζουν τα συναισθήματα των παιδιών, με το να τα βάλουν να ζωγραφίσουν μια εικόνα που τους ενέπνευσαν, να αρχίσουν να εξοικειώνονται με την έννοια της «ποιητικής ατμόσφαιρας» πολύ πριν αρχίσουν να μαθαίνουν τη λογοτεχνική ανάλυση του ποιήματος. Ανεξάρτητα πάντως από το πώς κάθε δάσκαλος θα οργανώσει την εισαγωγή του αυτή σημασία έχει να πετύχει το στόχο της, που είναι η ενθάρρυνση των παιδιών, η πίστη στη δυνατότητά τους να εκφραστούν ποιητικά όλοι με το δικό τους τρόπο και στο βαθμό που είναι ο καθένας έτοιμος να το κάνει. Ο

πρώτος ενθουσιασμός, η συναισθηματική φόρτιση και η αισιόδοξη στάση είναι το εφόδιο, με το οποίο θα γίνει μια καλή αρχή και που αργότερα θα πρέπει να διατηρηθεί και να αποκτήσει πραγματική βάση.

Δεύτερη φάση:

Οι μαθητές κατόπιν επιστρέφουν στο ποίημα και χωρίς να κάνουν συστηματική ανάλυση, το διαβάζουν προσπαθώντας να εντοπίσουν στοιχεία ποιητικού λόγου. Έτσι, στην περίπτωση του πρώτου από τα προαναφερθέντα ποιήματα, οι δραστηριότητες που ταιριάζουν καλύτερα λόγω της φύσης του συγκεκριμένου έργου, είναι οι εξής: ο δάσκαλος μπορεί να ζητήσει από τα παιδιά να μαντέψουν σε τι τόπο και χρόνο θα τοποθετούσαμε το παιδί (με οδηγό τις λέξεις εκείνες που μας το δείχνουν), τονίζοντας ότι δεν είναι ανάγκη οι ποιητές να μας τα δίνουν όλα έτοιμα και ότι, αντίθετα, μας δίνουν τη χαρά να μαντέψουμε και να βρούμε πολλά πράγματα μόνοι μας, όπως συμβαίνει με τα παιδιά που παίζουν το «Κυνήγι του Θησαυρού», χωρίς να διστάζουν να αρχίσουν το παιχνίδι της περιπέτειας. Αυτό μόνο που θα μπορούσε να τους πει είναι πως το ποίημα αυτό είναι μια εικόνα- ύμνος στο ανέμελο και παιχνιδιάρικο παιδί. Μια εικόνα και ένα τραγούδι, που δείχνει πόσο αγαπάει ο ποιητής αυτό το παιδί με τα δικά του χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τα εξωτερικά και τα εσωτερικά, το παιδί που τόσο χαίρεται και αγαπά τον κόσμο μέσα στον οποίο ζει. Δεν έχει σημασία αν αυτό το παιδί είναι γνωστό ή άγνωστο στον ποιητή, ή αν πρόκειται για τον ίδιο του τον εαυτό στα παιδικά του χρόνια που με τόση τρυφερότητα νοσταλγεί. Εμείς μοιραζόμαστε με τον ποιητή κάποια συναισθήματα και σκέψεις και θαυμάζουμε τη φαντασία, την πρωτοτυπία και το μοναδικό τρόπο που μας τα παρουσιάζει.

Αφού εντοπίσουν τις λέξεις-κλειδιά, που κατά τη γνώμη τους παρέχουν τις ενδείξεις που τους ζητά, ο δάσκαλος τους προτρέπει να ξεχωρίσουν μια-μια τις φράσεις που συνθέτουν το όλο σκηνικό του ποιήματος και να ζωγραφίσουν τις εικόνες που προβάλλονται από τις περιγραφές της δεύτερης στροφής με χαρτί και μολύβι. (Σημειωτέον ότι η δεύτερη στροφή προσφέρεται για μια τέτοια δραστηριότητα). Αυτές τις εικόνες μπορούν να τις βάλουν με όποια διάταξη θέλουν και να κάνουν μια όσο γίνεται πιο ελεύθερη και τολμηρή σύνθεση. (Αυτό θα τους κάνει να γευθούν την αίσθηση της υπερρεαλιστικής έκφρασης μέσα και από το πεδίο της εικαστικής τέχνης). Στη συνέχεια, ο δάσκαλος τους βοηθά να αποκωδικοποιήσουν, δηλαδή να

γράφουν σε πεζό λόγο κάθε στίχο της πρώτης και τελευταίας στροφής, προσθέτοντας τα ρήματα που νομίζουν ότι λείπουν, συμπληρώνοντας φράσεις δυσνόητες, κατά τρόπο που να βγαίνει λογικό νόημα (σύμφωνα πάντα με τη λογική του καθενός), σαν να επρόκειτο για αινίγματα. Αυτή η εργασία μπορεί να γίνει σε μικρές, μικτές ομάδες, ώστε να εκφραστούν ποικίλες απόψεις, να διευκολυνθεί η κατανόηση νοημάτων μέσα από διαδικασίες κοινωνικής μάθησης στο πλαίσιο των συνομηλίκων και να αισθανθούν οι μαθητές ότι ο δάσκαλος τους δίνει ευκαιρία να κάνουν μία τόσο σοβαρή εργασία εμπιστευόμενοι τις δυνάμεις τους και όχι βασανίζοντάς τους με ερωτήσεις που δυσκολεύονται να απαντήσουν. Οι ομάδες ανακοινώνουν τις ιδέες τους, που γίνονται όλες δεκτές και ζητούνται διευκρινίσεις σχετικά με τα σημεία εκείνα, στα οποία στηρίζουν οι μαθητές τις εντυπώσεις τους. Επίσης, ζητείται από τους μαθητές να ανακαλύψουν μόνοι τους αν αυτά που κατανόησαν στην αρχή εξακολουθούν να ισχύουν ή αν άλλαξαν γνώμη, οπότε και θα χρειαστεί να κάνουν αργότερα τις απαιτούμενες βελτιώσεις στα κείμενά τους.

Η ανάγνωση και η προσπάθεια κατανόησης του κειμένου μπορεί να σταματήσει προς το παρόν σ' αυτό το σημείο, για να περάσουν οι μαθητές στη φάση της δημιουργίας του δικού τους ποιητικού λόγου, έτσι ώστε να μάθουν να εφαρμόζουν τεχνικές υπερρεαλιστικής έκφρασης και να είναι σε θέση να ξαναδιαβάσουν το συγκεκριμένο ποίημα - αλλά και οποιοδήποτε άλλο - και να το προσεγγίσουν με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. (Πριν από αυτό μπορούν οι μαθητές να διαβάσουν ένα ποίημα από τη συλλογή «Του Νεκρού Αδελφού» του Γιάννη Ρίτσου, όπου υπάρχουν αρκετές προσφωνήσεις της μάνας προς το παιδί, που είναι γεμάτες μεταφορές και λεπτομέρειες με μοναδικές λεκτικές πινελιές, αυτή τη φορά όμως περισσότερο κατανοητές και οικείες, έτσι ώστε να έχουν ακόμη ένα ερέθισμα για τη δραστηριότητα που θα ακολουθήσει).

Τρίτη φάση:

Μετά από τέτοιου είδους εισαγωγικά ερεθίσματα, ο δάσκαλος τους προτείνει να δοκιμάσουν να γράψουν με τη γλώσσα του ποιητή και να μάθουν σιγά-σιγά κάποια μυστικά της τέχνης του χρησιμοποιώντας αρχικά το μολύβι και το χαρτί και στη συνέχεια τον υπολογιστή. Στην αρχή γίνεται προσπάθεια να κατανοήσουν οι μαθητές τη διαφορά μεταξύ *κυριολεξίας* και *μεταφοράς* στον καθημερινό μας λόγο, από την οποία θα φανεί ότι με τις με-

ταφορικές ικανότητές μας μπορούμε να εμπλουτίσουμε τη γλωσσική μας έκφραση κατά τρόπο περισσότερο παραστατικό, πρωτότυπο και σχεδόν χωρίς όρια. Χωρίς αυτές τις ικανότητες η γλώσσα μας θα ήταν πολύ φτωχή και στατική και ο τρόπος που θα βλέπαμε τον κόσμο ανούσιος και χωρίς ενδιαφέρον. Το προνόμιο αυτό που διαθέτει ο άνθρωπος εκδηλώνεται με πολλούς τρόπους. Άλλοτε μεταφέρουμε γνωρίσματα που διαθέτουν τα άψυχα, π.χ. η πέτρα (σκληρότητα, διατήρηση μέσα στο χρόνο), ο βράχος (αντοχή, αντίσταση κ.α.), το σύννεφο (τρέξιμο, αλλαγή, προάγγελος μπόρας κ.α.), το λιμάνι (προστασία, καταφύγιο από τη θαλασσοταραχή, τέλος του ταξιδιού κ.α.) σε καταστάσεις ανθρώπινες (π.χ. έκανα πέτρα την καρδιά μου, χάραξα τη μορφή σου στην πέτρα της υπομονής, στάθηκε βράχος μπροστά στον κίνδυνο, έγινες σύννεφο κ.τ.λ.). Άλλοτε πάλι μεταφέρουμε ιδιότητες από τον κόσμο των έμψυχων όντων στα άψυχα ή σε διάφορες καταστάσεις (π.χ. ο τρελός βοριάς, μια μελαγχολική μέρα, η θυμωμένη θάλασσα, γλυκιά πατρίδα κ.α.). Στην κατηγορία αυτή ανήκουν και οι προσωποποιήσεις, (πχ. «ο ήλιος παντρεύτηκε και πήρε το φεγγάρι», «ένα πουλί τον ρώτησε» κ.α.), που δείχνουν την ανάγκη του ανθρώπου να εμφανίζει ακόμη και τα άψυχα να συμμετέχουν στις εμπειρίες του ή να δίνει υπόσταση σε αόρατες δυνάμεις, όπως έκαναν οι πρωτόγονοι με τη θεοποίηση των στοιχείων της φύσης. Οι μαθητές έτσι κατανοούν ότι με το να δανειζόμαστε χαρακτηριστικά που αποδίδουμε στις αρχικές έννοιες και να τις συνδέουμε με κάποιες άλλες μπορούμε να ενισχύσουμε, να εμπλουτίσουμε το λόγο μας, να τον ζωντανέψουμε με όλες τις δυνατότες αποχρώσεις, ακόμα και να εντυπωσιάσουμε, να πείσουμε ή να επηρεάσουμε τους άλλους κάνοντάς τους να μας καταλάβουν όσο γίνεται καλύτερα. Έχουμε πια συνηθίσει στην καθημερινή μας ομιλία να δημιουργούμε αυτού του είδους τις μεταφορές και τις συνδέσεις και έτσι όλοι μπορούμε να κάνουμε λογικά άλματα και να καταλαβαίνουμε τους άλλους, ακόμη και αν δεν έχουμε ξανασυναντήσει μια συγκεκριμένη έκφραση. Αντίθετα, μας ευχαριστεί να πλουτίζουμε τις εμπειρίες, τις σκέψεις, τις ιδέες και τα συναισθήματά μας με καινούριες και πρωτότυπες εκφράσεις, που καθρεφτίζουν τη μοναδικότητά μας, για την οποία όλοι θέλουμε να είμαστε υπερήφανοι. Οι εκπαιδευμένοι άνθρωποι και οι ποιητές καταφέρνουν να εκφράζονται κατά τρόπο δημιουργικό και να κατανοούν τους άλλους, που μιλούν με έναν τέτοιο τρόπο. Αυτό δεν σημαίνει ότι και τα παιδιά, οποιασδήποτε ικανότητας ή

επίδοσης στο σχολείο δεν μπορούν να μάθουν να δημιουργούν και να κατανοούν σε μεγαλύτερο βαθμό τον ποιητικό λόγο, έτσι ώστε να απολαμβάνουν τη χαρά της δημιουργικότητας.

Τέταρτη φάση:

Τα παιδιά κατόπιν εξασκούνται στον υπολογιστή γράφοντας και χρησιμοποιώντας σε δικές τους ολοκληρωμένες φράσεις τις ίδιες λέξεις, πρώτα με την κυριολεκτική τους έννοια (π.χ. τον χτύπησε μια πέτρα στο κεφάλι) και ύστερα με τη μεταφορική (πχ έκανε πέτρα την καρδιά του) και μαθαίνουν σταδιακά με τη μορφή λεκτικού παιχνιδιού να δημιουργούν σχήματα λόγου, όπως οι παρομοιώσεις (αρχικά φέρνοντας στο νου τους ένα όνομα ή ρήμα και στη συνέχεια προσθέτοντας ένα συνηθισμένο ή ασυνήθιστο χαρακτηριστικό του μαζί με τη λέξη «σαν.....», πχ, «πεινώ σαν λύκος», «έτρεχε σαν τον άνεμο....», «.....πέταξε σαν πουλί», «...η ζωή είναι σαν τη θάλασσα...» «... είχε δυο μάτια σαν κάρβουνα»). Καταλαβαίνουν έτσι ότι η έννοια που σκέφτηκαν μοιάζει με κάτι, τους θυμίζει ή συνδέεται με κάτι άλλο, που διαθέτει τις ιδιότητες που θέλουν να τονίσουν. Το ίδιο μπορούν να κάνουν δημιουργώντας φράσεις με τις λέξεις «μοιάζει με...ή μου θυμίζει...». Κατόπιν μετατρέπουν αυτές τις φράσεις έτσι ώστε να έχει αφαιρεθεί το «σαν....» ή το «μοιάζει με...» κτλ. Αυτή η αλλαγή κάνει εντύπωση και αρέσει στα παιδιά. Αυτό που προηγουμένως θα φαινόταν ακατανόητο και παράλογο, τώρα ξέρουν από ποια διαδικασία μεταφοράς και αφαίρεσης προήλθε. Τους τονίζουμε ότι η ποίηση μας δίνει το δικαίωμα να αφαιρέσουμε λέξεις, να παίζουμε με αυτές κρυφτό, σαν να ήταν ζωντανά πλάσματα και να αφήσουμε τους άλλους να ματέψουν αυτό που νιώθουμε και σκεφτόμαστε.

Το παιχνίδι με τις λέξεις μπορεί να συνεχιστεί βάζοντας τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν μερικές από τις λέξεις που είχαν προηγουμένως κατασκευάσει και να δημιουργήσουν νέες φράσεις προσπαθώντας να απευθυνθούν και να μιλήσουν στις λέξεις (κυρίως σε ονόματα) σαν να ήταν ζωντανές, αντικαθιστώντας παράλληλα τα ονόματα με τις παρομοιώσεις τους, αφού αφαιρεθεί το «σαν...». Για παράδειγμα, «έτρεχες άνεμο και πώς να σε φτάσω», «γιατί ήρθες χελιδόνι στη μέση του χειμώνα;» υπονοώντας προφανώς ότι πίσω από τις λέξεις «άνεμο» ή «χελιδονάκι» κρύβεται το πρόσωπο, το ζώο, το πράγμα ή η αφηρημένη έννοια για την οποία γινόταν λόγος στη φράση με την προηγούμενη της μορφή, που μόνον τα ίδια τα παιδιά είχαν στο νου τους και κανείς άλλος, γι' αυτό και

μερικές φορές είναι δύσκολο στους άλλους να το γνωρίζουν. Για να το καταλάβουν αυτό καλύτερα, μπορούμε να βάλουμε τα παιδιά να παίξουν γράφοντας με αυτό τον τρόπο και να προσπαθεί ο ένας να καταλάβει τι εννοεί ο άλλος. Η διαδικασία αυτή, που δεν έχει το στίγμα του σωστού-λάθους, όπως στα άλλα μαθήματα, δεν πληγώνει τα παιδιά και είναι πολύ διασκεδαστική, γιατί τα παιδιά χαίρονται να κατασκευάζουν εκφράσεις, που οι άλλοι μόνον εν μέρει καταφέρνουν να καταλάβουν και που το πλήρες περιεχόμενο ή τη σημασία τους τα κατέχουν οι ίδιοι ((Μήπως έτσι δεν νιώθουν άραγε μερικές φορές και οι γνήσιοι ποιητές;))

Με ανάλογο τρόπο και κυρίως παίζοντας το παιχνίδι του ελεύθερου συνειρμού (δηλαδή των λέξεων/σημασιών που έρχονται στο νου των παιδιών στο άκουσμα οποιασδήποτε λέξης), μπορεί να γίνουν πολλά λεκτικά παιχνίδια για να κατασκευάσουν σταδιακά οι μαθητές και άλλα σχήματα λόγου, πχ. συμβολισμούς, προσωποποιήσεις, υπερβολές, αντιμεταθέσεις κ.α. Οι περισσότεροι μαθητές της ηλικίας αυτής δεν λειτουργούν πλήρως σε αφηρημένο επίπεδο, ώστε να κατανοήσουν τις έννοιες του συμβολισμού και της μεταφοράς, της δήλωσης και της υποδήλωσης. Με τις παραπάνω όμως εμπειρίες και με δραστηριότητες, μέσω των οποίων μαθαίνουν να δημιουργούν συνειρμούς για το κάθε τι, αναπτύσσουν την απαιτούμενη ευχέρεια να εφαρμόζουν αυτά τα γλωσσικά φαινόμενα, καθώς και την απαραίτητη ετοιμότητα για να κατακτήσουν αργότερα και το αφηρημένο επίπεδο κατανόησής τους. Στην αρχή οι μαθητές κάνουν απλούς και συνηθισμένους συνειρμούς και αργότερα περισσότερο ασυνήθιστους, υποκειμενικούς και πρωτότυπους εξηγώντας τα προσωπικά βιώματα που τους προκαλούν.

Σε ανάλογο παιγνιώδες και επικοινωνιακό πλαίσιο μπορούν οι μαθητές να συνεχίσουν τον πειραματισμό τους με τις τεχνικές δημιουργίας ποιητικού λόγου έχοντας πάντα ως αφετηρία κάποια συγκεκριμένα ποιητικά πρότυπα του βιβλίου τους ή και άλλης πηγής, που ο δάσκαλος θα κρίνει κατάλληλη (πχ μελοποιημένα ποιήματα γνωστών μουσικών, γνωστά τραγούδια κ.α.). Το παιχνίδι των φράσεων που σχηματίζουν ρίμες, τις οποίες προτείνει ο ένας μαθητής στον άλλο και η άσκησή τους στη χρήση ορισμένων ρυθμών και αριθμού συλλαβών, τους βοηθά επίσης να εισαχθούν σε μία παραδοσιακή τεχνοτροπία, η οποία εξακολουθεί και σήμερα να αρέσει σε πολλούς ανθρώπους και προσφέρεται για τη δημιουργία στίχου που προορίζεται για μελοποίηση. Οι μαθητές έτσι ετοιμάζονται σταδιακά

να δοκιμάσουν διάφορα είδη ποιητικής τεχντροπίας (π.χ. δεκαπεντασύλλαβο, πεζοτράγουδο κ.α.).

Πέμπτη φάση:

Από την κατασκευή λεκτικών εικόνων με τη μορφή ενός ελεύθερου, καλλιτεχνικού λεκτικού «κολάζ», οι μαθητές μπορούν επίσης να στραφούν στην τέχνη της έκφρασης *σημαντικών συναισθημάτων, ιδεών και μηνυμάτων* και να περάσουν σε ένα στάδιο, που το παιχνίδι των λέξεων μπορεί να κλείσει μέσα του όλη τη σοβαρότητα και τη μυσταγωγία της καλλιτεχνικής έκφρασης και του στοχασμού. Σημασία έχει να δοκιμάζουν οι μαθητές να κατασκευάζουν με κάθε ευκαιρία δικά τους δημιουργήματα, παράλληλα με την ανάλυση κειμένων του βιβλίου τους. Για παράδειγμα, ένα ποίημα, μια ιδέα, ένα πρόσωπο, μια εικόνα και μια κατάσταση που μας παρουσιάζει ένας ποιητής, ή ένας πεζογράφος μπορούν να ξυπνήσουν ανάλογα προσωπικά βιώματα στους μαθητές. Για παράδειγμα, με αφορμή τα ποιήματα του Ν. Βρεττάκου «Στους πέντε δρόμους» και «Το Μαστορόπουλο» του Γ. Κοτζιούλα μπορούν οι μαθητές να φέρουν στο νου τους εικόνες παιδιών που ζουν και εργάζονται κάτω από άθλιες συνθήκες, από τις οποίες είναι δύσκολο να βγουν. Ενθαρρύνονται μάλιστα να μην περιοριστούν σε απλές περιγραφές και συναισθήματα, αλλά να προχωρήσουν σε σκέψεις, ιδέες, προβληματισμούς και οράματα. Το ίδιο μπορούν να κάνουν και με αφορμή άλλα θέματα, όπως τα βιώματα από τη σχέση τους με τη φύση, φανταστικές καταστάσεις (πρέπει να σημειωθεί ότι τα βιβλία τους είναι γεμάτα από ποιήματα με τέτοιου είδους θέματα και μπορούν να τα εξετάσουν συγκριτικά) το θέμα της αγάπης προς την πατρίδα, τον πόλεμο και την ειρήνη, τον ξενιτεμό, την προσφυγιά κ.α.

Επίσης, την τεχνική της προηγούμενης δραστηριότητας, μπορούμε να την επαναλάβουμε σε ένα πιο προωθημένο επίπεδο, μετά από τη γνώση και εμπειρία που έχουν αποκτήσει εν τω μεταξύ τα παιδιά. Δίνουμε δηλαδή, μία λέξη- ερέθισμα και ζητούμε από τα παιδιά να γράψουν ελεύθερα τις σκόρπιες σκέψεις, τα συναισθήματα, τις εικόνες που η λέξη αυτή φέρνει στο νου και την καρδιά τους. Κατόπιν, προσπαθούν να αντλήσουν από μέσα τους και άλλες σχετικές λέξεις ερέθισμα, όπως αυτές έρχονται στη σκέψη του κάθε παιδιού, σύμφωνα με την εμπειρία του. Ένας τρόπος είναι, αφού δώσουμε την πρώτη λέξη, π.χ., «καλοκαιράκι», να τους ρωτήσουμε: «τι σημαίνει

για σένα καλοκαιράκι; Απάντησέ το μόνον με σκόρπιες λέξεις, που συνδέονται με κάποια δική σου ανάμνηση, με συναισθήματα, με καταστάσεις του παρελθόντος, αλλά και αυτής της στιγμής». Το κάθε παιδί γράφει τους δικούς του συνειρμούς με τη μορφή λέξεων ή σύντομων φράσεων και κατόπιν προσπαθεί να συνθέσει το σκόρπιο υλικό του σε ένα σύνολο νοημάτων, σύμφωνα με ορισμένους «κανόνες» και τεχνικές, που εν τω μεταξύ τους έχουμε διδάξει ή, υπερβαίνοντάς τους σκόπιμα, για ένα περισσότερο σουρεαλιστικό αποτέλεσμα. Επειδή όμως η έμπνευση δεν έρχεται κατά παραγγελία, ούτε και λειτουργεί πάντα αναδρομικά, δηλαδή μέσα από αναμνήσεις, κάτι που είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε με τις ασκήσεις μας αυτές στο σχολείο, είναι καλό, αφ' ενός μεν να δίνουμε στα παιδιά την ευκαιρία να γράφουν σιωπηρά πάνω σε σκέψεις/συναισθήματα που βιώνουν και στο παρόν, αφετέρου δε να αναπτύσσουν τις λέξεις ερέθισμα και σε κάποια άλλη στιγμή, εκτός μαθήματος, όταν τα ίδια αισθανθούν την ανάγκη να το κάνουν και κατόπιν να φέρουν το έργο τους στο σχολείο, ενδεχομένως, για να μπει στην ποιητική συλλογή της τάξης ή της ομάδας τους.

Αυτά τα βιώματα είναι καλό να τα φέρουν στην επιφάνεια σταδιακά και με τρόπο αισθητικά μετασχηματισμένο, γεγονός που θεωρείται ότι συμβάλλει στη γνωστική ανάπτυξη και την ανάπτυξη της ψυχικής υγείας των μαθητών, ενώ συγχρόνως ευαισθητοποιεί τις πνευματικές και συναισθηματικές τους «κεραίες» στο να βλέπουν μέσα στον εαυτό τους και στον κόσμο γύρω τους πολύ περισσότερα πράγματα από όσα ένας συναισθηματικά απαίδευτος άνθρωπος. Στο τελευταίο μπορεί να συμβάλει σημαντικά και η συζήτηση που προωθεί τη meta-γνώση, τη συνειδητοποίηση δηλαδή, εκ μέρους των μαθητών του τρόπου και των διαδικασιών της ίδιας τους της σκέψης και της μαθησιακής συμπεριφοράς, με τη βοήθεια του δασκάλου.

Περισσότερες δημιουργικές ιδέες: Η συγκεκριμένη πορεία διδασκαλίας και η μεθοδολογία μπορεί να εφαρμοστεί, με πολύ καλά αποτελέσματα και σε όλα σχεδόν τα μαθήματα (γιατί όχι και στα μαθηματικά;) με:

- την κατασκευή θεατρικών σεναρίων, που διαναθίζονται με κάποιες ποιητικές στροφές ή τραγούδια
- την παραγωγή ιστορικών λογοτεχνικών διηγημάτων

- το ξαναγράψιμο γνωστών παραμυθιών με στόχο να δώσουν τα δικά τους μηνύματα, να εκφράσουν τις επιθυμίες και να υπερβούν τους φόβους τους
- το άκουσμα ενός ειδικά επιλεγμένου μουσικού κομματιού στην τάξη, που, καθώς το ακούν οι μαθητές, θα προσπαθούν να το «μεταφράζουν» σε υποκειμενικές εικόνες, ιστορίες, σκέψεις, συναισθήματα, ιδέες κ.ά. και να τις γράφουν με το δικό τους, κωδικοποιημένο τρόπο, στον υπολογιστή ή σε χαρτί
- την πρόσκληση στο σχολείο ή την επικοινωνία με πραγματικούς λογοτέχνες, με τους οποίους τα παιδιά θα συζητήσουν τις απορίες τους και θα μάθουν κάποια από τα δικά τους μυστικά της τέχνης του λόγου κ.ά
- την έκδοση συλλογής ποιημάτων των παιδιών κάθε τρεις μήνες
- την «ίδρυση» λέσχης ομάδας συνάντησης με επίκεντρο την ποίηση σε ώρες απογευματινές της δημιουργικής απασχόλησης, όπου τα παιδιά μπορούν να διερευνούν περισσότερο τη σχετική βιβλιογραφία, να συζητούν, να παίρνουν μαθήματα ποίησης.

Εκτίμηση της δραστηριότητας: Μια ευχάριστη έκπληξη για το δάσκαλο είναι ότι μέσω της

συγκεκριμένης δραστηριότητας αναδύονται ταλέντα μέσα από το μαθητικό πληθυσμό που παρουσιάζει χαμηλή ή μέτρια επίδοση στο σχολείο. Μειώνεται η ανία που προέρχεται από την αποξένωση της παραδοσιακής διδασκαλίας και τη θέση της παίρνει η θετική αντιμετώπιση της ποιητικής τέχνης και η απόλαυση του διαβάσματος. Έτσι, οι μαθητές δεν αποκτούν μονάχα γνώσεις, αλλά βγαίνουν ωριμότεροι από την όλη διαδικασία. Τα παιδιά μαθαίνουν να ζωγραφίζουν πρωτότυπες πινελιές με τις λέξεις, να τις παραθέτουν ασύνδετα, άλλοτε αφαιρώντας, άλλοτε μεγεθύνοντας χαρακτηριστικές και απίθανες λεπτομέρειες και να αποκτούν ευαίσθητο μάτι και συναίσθημα για πράγματα που δεν έβλεπαν και δεν άρθρωναν πριν και που τώρα μπορούν να εκφράσουν με μεγαλύτερη εφευρετικότητα και άνεση. Ο υπολογιστής μπορεί να βοηθήσει για την ευπαρουσίαση και χωρίς χρονοτριβές έκδοση ειδικών εικονογραφημένων τευχών με τις ποιητικές συλλογές και τα λογοτεχνικά δημιουργήματα των μαθητών (σενάρια δραματοποιήσεων, έργα με αφορμή διάφορα γεγονότα ή γιορτές της σχολικής ζωής, ιστορικά διηγήματα στο μάθημα της ιστορίας και της λογοτεχνίας, ημερολόγιο της τάξης, αφιερώματα κ.α.), διότι το έργο των μαθητών θα πρέπει να έχει και την ανάλογη μεταχείριση, προβολή και αναγνώριση που αξίζει στους πραγματικούς ποιητές.

ΑΙΣΧΥΛΟΣ) -- Τίνος
οὔνεκα χρή θαυμάζειν
ἄνδρα ποιητήν;

(ΕΡΥΠΙΔΗΣ) --
Δεξιότητος καί
νουθεσίας, ὅτι βελτίους
τε ποιοῦμεν τούς
ἄνθρώπους ἐν ταῖς
πόλεσιν.

(ΑΙΣΧΥΛΟΣ) — Τον ποιητή για ποιο λόγο εἶν' ἀνάγκη κανεῖς να θαυμάζει;

(ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ) — Για του νου τη δύναμη, ορμήνιες καλές γιατί δίνουμε, κι ἔτσι στις πόλεις τους ανθρώπους τους κάνουμε ἀνώτερους

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΤΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Εκφράζομαι ποιητικά

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

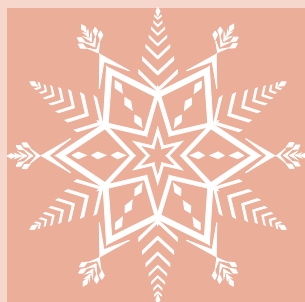
Το θέμα μας και οι δραστηριότητες με τις οποίες θα ασχοληθούμε έχουν σχέση με μία τέχνη του Λόγου, δηλαδή την ποίηση. Πριν όμως ασχοληθούμε με αυτό, ελάτε να συζητήσουμε για τη γλώσσα, πώς αυτή γεννήθηκε και πώς εξελίχθηκε, καθώς και ποια είναι η σημασία της για τον άνθρωπο, για όλους εμάς. Όλοι μπορείτε να πείτε τις απόψεις σας μετά από μια συζήτηση που θα κάνετε με τους συμμαθητές σας σε μικρές ομάδες και κατόπιν με το δάσκαλό σας μέσα στην τάξη. Αν θέλετε να μάθετε περισσότερα, μπορείτε να απευθυνθείτε σε ειδικούς επιστήμονες (ανθρωπολόγους, γλωσσολόγους, κοινωνιο-λόγους, ιστορικούς, λογοτέχνες) και να δημιουργήσετε όλα μαζί τα παιδιά της τάξης ένα μικρό φυλλάδιο με τις πληροφορίες και τις γνώσεις που θα συγκεντρώσετε, με τις σκέψεις και τα συναισθήματα που θα εκφράσετε σχετικά με τα ζητήματα που θα τεθούν στην πορεία.

Ας κάνουμε λοιπόν μια συζήτηση γύρω από τα παρακάτω ερωτήματα:

- Πώς συνεννοούνται τα ζώα μεταξύ τους;
- Ποια είναι τα βασικότερα πράγματα που θέλουν και μπορούν να «πουν» παραδείγματος χάριν, ένας σκύλος ή ένας πίθηκος; Συγκρίνετε τη γλώσσα τους με τη δική σας.
- Πώς νομίζετε ότι συνεννοούνταν μεταξύ τους οι άνθρωποι στις πρωτόγονες κοινωνίες, όταν δεν είχαν ακόμη αναπτύξει τη γλώσσα στο βαθμό που την ξέρουμε σήμερα;
- Μπορείτε να φανταστείτε πώς άρχισε να μιλάει ο άνθρωπος, πώς πλούτισε το λεξιλόγιό του και ποιοι παράγοντες έπαιξαν ρόλο στο να αναπτύξει τη γλώσσα του περισσότερο από τα άλλα ζώα;
- Πώς ανέπτυξαν οι αρχαίοι λαοί και πώς κληρονόμησαν στις επόμενες γενιές τα γλωσσικά τους μνημεία και τον πολιτισμό τους; Υπάρχουν σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία του ανθρώπου, που συνέβαλαν στη γλωσσική ανάπτυξη των ανθρώπων και των λαών;
- Ποια λόγια πρωτολέει συνήθως ένα μωρό και τι του αρέσει να ακούει, όταν αρχίζει να καταλαβαίνει τη γλώσσα των μεγάλων; Εσένα τι σου άρεσε να ακούς όταν ήσουν μικρό παιδί;

ΣΥΝΕΧΕΙΑ

-
- Πώς θα νιώθατε αν δεν σας μιλούσε κανένας ή αν δεν σας άφηναν να μιλάτε με κανένα;
-
- Γιατί νομίζετε ότι έχουμε ανάγκη να μιλάμε;
-
- Για ποια πράγματα μιλάνε τα παιδιά μεταξύ τους και για ποια οι μεγάλοι; Για ποια τα κορίτσια και για ποια τα αγόρια; Τι συζητάτε στο σχολείο, τι στο σπίτι και τι όταν κάνετε παρέα με τους φίλους σας; Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές;
-
- Σκεφτείτε τα λόγια που ανταλλάξατε σήμερα με τους γονείς, με τους φίλους και με τους δασκάλους σας. Υπάρχουν λόγια από αυτά που λέτε, τα οποία δεν δείχνουν τι άτομα είσατε και τι είδους άνθρωποι γίνεστε; Αν κάποιος από σας ισχυριστεί ότι από τα λόγια του δεν φαίνεται κάτι τέτοιο, μπορείτε να τον πείσετε ότι όλα έχουν σχέση με τον εαυτό του, έστω και αν αναφέρονται σε κάτι άλλο, έξω από αυτόν ή αυτήν; (Ας μην ξεχνάμε ότι, ακόμη και όταν μιλούμε για πράγματα έξω από τον εαυτό μας, τα ίδια μας τα λόγια δείχνουν τις απόψεις, τις σχέσεις και τα συναισθήματά μας απέναντι σ' αυτά, επομένως είναι σαν να καθρεφτίζουμε στα λόγια μας κάτι από τον ίδιο μας τον εαυτό, κάτι από τη ζωή μας).
-
- Ποιες ιστορίες σας αρέσουν; (Φέρετε μερικά παραδείγματα ψάχνοντας μέσα στη μνήμη σας). Τι στοιχεία έχουν οι ιστορίες που σας αρέσουν;
-
- Υπάρχουν όμορφα και άσχημα λόγια; Φέρετε μερικά παραδείγματα. Πώς αισθάνεστε με τα λόγια αυτά;
-
- Με τον πηλό, το μάρμαρο και το μέταλλο, μπορούμε να κάνουμε έργα τέχνης. Με τα λόγια, τις λέξεις και τη γλώσσα μας τι είδους τέχνη μπορούμε να κάνουμε;
-
- Ποια είδη της Τέχνης του Λόγου, δηλαδή της Λογοτεχνίας γνωρίζετε; (Μπορείτε να ρωτήσετε τους συμμαθητές σας αν δεν θυμάστε κανένα).
-
- Μπορείτε να μιλήσετε για κάτι, που να έχει σχέση, παραδείγματος χάριν, με τη φύση, τη ζωή, τον άνθρωπο, τη φιλία, την αγάπη, την πατρίδα ή για ό,τι άλλο θέλετε, για να εκφράσετε κάτι όμορφο; Γράψτε τώρα αυτό που θέλετε να εκφράσετε και ανταλλάξτε γνώμες με τους διπλανούς συμμαθητές σας σχετικά με το πώς θα μπορούσατε να κάνετε τα λόγια σας να ακούγονται πιο όμορφα, σαν ένα ποίημα, σαν ένα τραγούδι, ή σαν ένα κομμάτι θεατρικού λόγου; Αν δεν τα καταφέρετε με την πρώτη φορά, ξαναδοκιμάστε αργότερα, με την ησυχία σας.
-

ΠΟΙΗΣΗ ΣΗΜΑΙΝΕΙ

**ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ
ΟΜΟΡΦΙΑ
ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΦΡΑΓΙΔΑ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.**

Από τα πανάρχαια χρόνια ο άνθρωπος εκφράζεται με ποιήματα. Είναι πραγματικά δύσκολο να πει κανείς γιατί το έκανε αυτό και γιατί συνεχίζει να το κάνει μέχρι και σήμερα. Πέραν των πρακτικών λόγων (όπως ήταν το ότι με το μέτρο, το ρυθμό και τη μουσικότητα των λέξεών τους τα ποιήματα τον διευκόλυναν να θυμάται και να λέει απέξω μεγάλα κομμάτια αφηγήσεων ή τραγουδιών), φαίνεται πως υπάρχουν και πολλοί άλλοι λόγοι, για τους οποίους ο άνθρωπος αρέσκεται στο να εκφράζεται με ποιήματα.

Οι λόγοι αυτοί είναι ίσως η ικανοποίηση που μας προκαλεί κάτι το ωραίο, η χαρά από τη δημιουργία ενός πρωτότυπου και προσωπικού τρόπου έκφρασης, η ανάγκη να εκφράσουμε ή να ελευθερώσουμε τις ιδέες και τα συναισθήματά μας με έναν τρόπο που θα συγκινήσει και θα επηρεάσει τους άλλους, που θα τους κάνει να σκεφτούν και να μας θαυμάσουν, ίσως να είναι και όλα αυτά μαζί. Ακόμη όμως και αν δεν μάθουμε ποτέ όλους τους λόγους, ο ποιητικός λόγος πάντα θα μας αρέσει, θα μας συγκινεί και θα μας προκαλεί να σκεφτούμε, ενδεχομένως και να δράσουμε, για να γίνουμε καλύτεροι άνθρωποι.

Αλλά ας δούμε τι σημαίνει η λέξη **ποίηση** και **ποιώ**. Ποιώ σημαίνει φτιάχνω. Σημαίνει κατασκευάζω πράγματα και νοήματα με υλικά, με λέξεις, με ήχους, με κίνηση. Δημιουργώ κάτι καλύτερο από αυτό που υπάρχει μέχρι τώρα ή κάτι όμορφο, που μου προσξενεί χαρά ή ικανοποίηση από την έκφραση μιας ανάγκης που έχω μέσα μου. Γι' αυτό και η ποίηση προϋποθέτει φαντασία, έμπνευση, πρωτοτυπία, ελευθερία, μοναδικότητα και προσωπική σφραγίδα.

Ποίηση σημαίνει κατασκευή με λέξεις ωραίου λόγου και όμορφων, πρωτότυπων νοημάτων εκεί που δεν υπάρχουν, όπως θα κατασκεύαζε κανείς με υλικά όμορφα χειροτεχνήματα, εργαλεία, γλυπτά, οικοδομήματα. Σημαίνει εκφράζω τη διαφορετικότητά μου, πλάθω δικούς μου κόσμους και απολαμβάνω τους κόσμους που έπλασαν και οι άλλοι, χάρις στη θαυμαστή ιδιότητα που έχει η γλώσσα μας να μπορεί να κρύβει μέσα σε λέξεις και σε σύνολα λέξεων όλα τα αντικείμενα του κόσμου, ό,τι μπορούμε να αισθανθούμε, να σκεφτούμε, να φανταστούμε, να δημιουργήσουμε, να εκφράσουμε και να κοινοποιήσουμε στους άλλους. Δεν χρειάζεται να σου φέρω ένα λιοντάρι, ένα δένδρο, ένα σύννεφο, για να το δεις και να καταλάβεις ότι θέλω να αναφερθώ σ' αυτό. Απλώς, αναφέρομαι σ' αυτό με λόγια, προφορικά ή γραμμένα σε ένα τόσο δα χαρτί!

Είναι άπειρες οι εικόνες, οι σκέψεις, οι ιδέες, οι συγκινήσεις που μπορεί να εκφράσει κανείς με λίγες μόνο λέξεις...

ΜΙΑ ΛΕΞΗ, ΕΝΑΣ ΔΙΚΟΣ ΜΟΥ ΚΟΣΜΟΣ

Παρόλο που οι άνθρωποι, οι οποίοι ζουν στην ίδια κοινωνία συνήθως μοιράζονται τις ίδιες αντιλήψεις και ιδέες για πολλά πράγματα που βλέπουν και ζουν γύρω τους, αλλά και για τον εαυτό τους (π.χ., τι είναι κρύο ή ζεστό, νόστιμο ή άνοστο, ωραίο ή άσχημο, καλό ή κακό, ευχάριστο ή δυσάρεστο, ντροπή ή περηφάνια), σχεδόν κανένας δεν βλέπει όλα τα πράγματα με τον ίδιο τρόπο που τα βλέπουν οι άλλοι, αλλά ούτε και με τον τρόπο που ο ίδιος τα έβλεπε και τα αισθανόταν σε διαφορετικές φάσεις της ζωής του.

Αφού λοιπόν είδαμε πως ποίηση σημαίνει φαντασία, πρωτοτυπία και προσωπική σφραγίδα, μπορούμε να αρχίσουμε να γινόμαστε κι εμείς ποιητές πρώτα – πρώτα εκφράζοντας τη μοναδικότητά μας, τον ιδιαίτερο δηλαδή τρόπο με τον οποίο βλέπουμε, θυμόμαστε και βιώνουμε τις προσωπικές μας εμπειρίες.

Ας αρχίσουμε, λοιπόν, με ένα παιχνίδι από λέξεις, για να εκφράσουμε όλοι **τι σημαίνει κάθε μια λέξη για μας**, τι μας φέρνει στο νου, τι μνήμες μας ξεσηκώνει, σε ποιες άλλες λέξεις, νοερές εικόνες και εμπειρίες μας οδηγεί, με τι σκέψεις και συναισθήματα καθένας από μας «ντύνει» αυτές τις λέξεις, καθώς και τι είδους εικόνες και σκηνικό στήνουμε με αυτές.

Το αποτέλεσμα ενός τέτοιου παιχνιδιού θα είναι η δημιουργία και έκφραση ενός συνόλου λέξεων που συνθέτουν ένα μοναδικό – και γι' αυτό πρωτότυπο – κομμάτι του προσωπικού μας κόσμου.

Το καλό με το παιχνίδι αυτό, όπως και με την τέχνη της ποίησης γενικά, είναι ότι δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις των παιδιών, αφού μας ενδιαφέρει η καθαρά προσωπική άποψη του καθενός. Ό,τι και αν πει ο καθένας από μας είναι καλοδεχούμενο, αφού είναι για τον ίδιο αληθινό.

Επεξεργαστής Κειμένου

Παιχνίδι με τις λέξεις

Διάβασε μια-μια τις παρακάτω λέξεις. Αρχίζεις με τη λέξη «θάλασσα». Κλείσε τα μάτια σου, σκέψου τη θάλασσα και αμέσως γράψε δίπλα στη λέξη αυτή μια άλλη, που σου έρχεται στο νου. Στη συνέχεια, γράψε μια άλλη και όσες ακόμη περισσότερες μπορείς. (Οι απαντήσεις σου μπορούν να περιλαμβάνουν ουσιαστικά, επίθετα και ρήματα που να εκφράζουν εικόνες, σκέψεις, ιδέες, συναισθήματα κτλ). Καλό είναι να μη βλέπει κανείς άλλος αυτά που γράφεις.

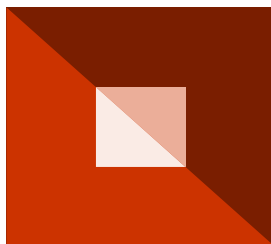
Με αυτό τον τρόπο θα έχεις σχηματίσει μια ομάδα λέξεων που, μπορεί για κάποιον άλλο που τις διαβάξει να φαίνονται ξεκάρφωτες, όμως για σένα έχουν νόημα: είναι ένας εντελώς δικός σου «ορισμός» της έννοιας “θάλασσα”, που δεν μοιάζει με εκείνο των λεξικών.

Κάνε το ίδιο και για τις άλλες λέξεις του καταλόγου ακολουθώντας την παραπάνω διαδικασία.

Τι σου έρχεται στο νου

Θάλασσα	
Βροχή	
Ηλιοβασίλεμα	
Αποχαιρετισμός	
Ταξίδι	
Πόνος	
Σπιτικό	

Προσωπικοί

Συνειρμοί

Τώρα που ολοκληρώσατε την προηγούμενη δραστηριότητα γράφοντας όλα όσα οι λέξεις που σας δόθηκαν σας έφερναν στο νου, μπορείτε να δείξετε στους διπλανούς σας αυτά που γράψατε και να συζητήσετε για το κατά πόσον μοιάζουν ή διαφέρουν με τα γραφτά των άλλων. Αν χρειαστεί, ζητήστε τις απαραίτητες διευκρινίσεις.

Ξαναδιαβάστε προσεκτικά τις ομάδες των λέξεων που σχηματίσατε γράφοντας τις δικές σας λέξεις δίπλα σε κάθε μία που σας δόθηκε στον κατάλογο της προηγούμενης δραστηριότητας. Διαλέξτε κατόπιν ποια από αυτές τις ομάδες λέξεων θεωρείτε πιο πετυχημένη, είτε γιατί σας αρέσει, είτε γιατί σας συγκινεί περισσότερο ή γιατί με αυτή μπορείτε να εκφράσετε κάτι ιδιαίτερο από τη δική σας ζωή και από τον εαυτό σας.

Γράψτε τώρα ένα όμορφο κειμενάκι έχοντας ως έμπνευση το σύνολο των λέξεων που μόλις διαλέξατε, χωρίς οπωσδήποτε να τις χρησιμοποιήσετε με τον ίδιο γραμματικό τύπο. (Μπορείτε, για παράδειγμα, να κάνετε τον ενικό πληθυντικό, το ουσιαστικό ρήμα, τον παρατατικό ενεστώτα κ.ο.κ). Το κειμενάκι αυτό μπορεί να είναι μια όμορφη εικόνα, μια μικρή ιστορία, ακόμη και ένα μικρό ποίημα, που να εκφράζει κάτι από την εμπειρία σας, κάτι από τις σκέψεις σας, που σας προκάλεσε έντονα συναισθήματα. Τα συναισθήματα αυτά μπορεί να είναι ευχάριστα ή δυσάρεστα, ωραία ή άσχημα. Σημασία έχει ότι είναι πραγματικά δικά σας. Ας ελπίσουμε ότι και οι άλλοι, όταν θα τα ακούσουν, θα τα καταλάβουν και θα χαρούν που έτσι σε γνωρίζουν καλύτερα.

Διαβάστε στους συμμαθητές της ομάδας σας το κείμενο που γράψατε. Μην κάνετε σχόλια για τα κείμενα των άλλων, αν δηλαδή είναι γραμμένα καλά ή όχι. Ακούστε τα και δεχθείτε τα όπως είναι. Αν χρειαστεί, ζητείστε μόνο κάποιες διευκρινίσεις.

Κάποια από τα κείμενα που γράψατε διαβάστε τα σ' ολόκληρη την τάξη. Όμως αν δεν προλάβετε, και τα υπόλοιπα να διαβαστούν μια άλλη φορά, αφού θα έχουν γραφτεί και αποθηκευτεί στον υπολογιστή. Αφού εκτυπωθούν, τα κείμενα όλων των παιδιών μπορούν να αναρτηθούν για λίγες μέρες σε ένα πίνακα, ώστε να τα διαβάζει όποιος θέλει, ή να δεθούν σε ένα όμορφα φιλοτεχνημένο τεύχος, με όποιο τίτλο θέλετε.

Η ελευθερία της μεταφοράς και της υπέρβασης της αυστηρής λογικής

Μια άλλη ωραία ιδιότητα που έχει η γλώσσα μας είναι και το ότι μπορούμε να πάρουμε ιδιότητες, καταστάσεις και λειτουργίες που λογικά θα ταίριαζαν με ορισμένες μόνο λέξεις, για να τις ταιριάζουμε με άλλες, έστω και αν αυτό δεν φαίνεται και τόσο λογικό, όταν το καλοσκεφτούμε. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **μεταφορά** και είναι ένα από τα πιο δημιουργικά στοιχεία που έχει η γλώσσα μας. Για παράδειγμα, το επίθετο ζεστός, ζεστή ζεστό, αναφέρεται σε μια ιδιότητα σχετική με τη θερμοκρασία ενός αντικειμένου την οποία αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας και με ειδικά όργανα, όπως είναι το θερμόμετρο. Έτσι, είναι πολύ λογικό να χαρακτηρίσουμε έναν καιρό ζεστό, μια μέρα ζεστή, ένα τζάκι ζεστό, αφού αυτό μπορούμε να το διαπιστώσουμε και με τις αισθήσεις μας.

Όμως η γλώσσα του ανθρώπου δε σταματάει εκεί. Επειδή οι άνθρωποι νιώθουν ωραία με τη ζεστασιά της φωτιάς και του ήλιου, όταν είναι εκτεθειμένοι στον κρύο χειμώνα και θεωρούν ότι χωρίς το ζεστό φως του ήλιου δεν θα υπήρχε ζωή (επομένως η ζεστασιά είναι κάτι καλό, που τους κάνει να νιώθουν ωραία), **παίρνουν αυτή την ιδιότητα από το φυσικό κόσμο και τη μεταφέρουν στον ηθικό και προσωπικό κόσμο των ανθρώπων**. Έτσι, φτάνουμε να χαρακτηρίζουμε και έναν άνδρα «ζεστό», μια γυναίκα «ζεστή», ένα άτομο «ζεστό». Με αυτό δεν εννοούμε ότι έχουν υψηλή θερμοκρασία, αλλά κάτι διαφορετικό: ότι δηλαδή μας κάνουν να νιώθουμε κάτι, που μας θυμίζει την ευχαρίστηση από τη ζεστασιά της φωτιάς, του ήλιου και της ημέρας. Αυτό συνήθως συμβαίνει όταν οι άνθρωποι που τους αποκαλούμε «ζεστούς» είναι γλυκομίλητοι, φιλόξενοι, ευχάριστοι και καλοί με μας και τους άλλους. Σε αντίθετη περίπτωση, τους λέμε «ψυχρούς», έχοντας και πάλι δανειστεί μια έκφραση που ταιριάζει στο χειμώνα, με τις χαμηλές θερμοκρασίες που μας προκαλούν ρίγη, με τον κακό καιρό, στον οποίο τα παλιά χρόνια κανείς δεν ήθελε να εκτεθεί απροστάτευτος.

Δανειζόμαστε λοιπόν έννοιες από κάπου και τις μεταφέρουμε κάπου αλλού, για να εννοήσουμε όχι ακριβώς το ίδιο πράγμα, αλλά κάτι παρόμοιο, κάτι που μας θυμίζει την επίδραση που έχει σε μας η αρχική χρήση μιας λέξης (όπως είναι η χρήση των επιθέτων ζεστός και ψυχρός, που φέραμε ως παράδειγμα πιο πάνω). Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για άλλες εκφράσεις, όπως «η ζωή τραβάει την ανηφόρα», «σήκωσα όλα τα βάρη της οικογένειας», «άνθισε η ψυχή μου» κ.ά. Δεν πρόκειται ασφαλώς για «ανηφόρα» του δρόμου, για «βάρη» πραγματικά ή για «άνθισμα» με αληθινά λουλούδια, όπως δηλαδή το εννοούμε στην **κυριολεξία**, αλλά για έννοιες που τις χρησιμοποιούμε **μεταφορικά**. Είναι δε τόσες πολλές οι μεταφορές που έχουμε καθιερώσει ή που συνεχώς δημιουργούμε στην καθημερινή μας γλώσσα, που είναι δύσκολο να τις μετρήσει κανείς. Συχνά μάλιστα δεν γνωρίζουμε πώς καθιερώθηκαν ή μας φαίνονται κάπως παράλογες, όπως όταν λέμε, για παράδειγμα, «δουλεύει σκυλίσια», εννοώντας ότι κάποιος δουλεύει πάρα πολύ και με δυσκολίες ή εκφράσεις όπως: «λες κρυάδες», «την έχω βαμμένη», «έχεις λεπτό χιούμορ» κ.ά.

Οι μεταφορές είναι πολλών ειδών. Πολλά από τα σχήματα λόγου που έχετε μάθει στα γλωσσικά μαθήματα, όπως είναι ο συμβολισμός, η παρομοίωση, η μεταφορά, η προσωποποίηση, η υπερβολή κ.ά, είναι και αυτά διάφορα είδη μεταφοράς.

Ας κάνουμε λοιπόν πρώτα μερικά παιχνίδια μεταφοράς, που συνήθως τα χρησιμοποιεί όλος ο κόσμος, για να μάθουμε σιγά-σιγά να πλάθουμε δικά μας νοήματα με τις λέξεις, δικές μας μεταφορές, κατά τρόπο περισσότερο πρωτότυπο και προσωπικό και ας δούμε τη δραστηριότητα αυτή σαν ένα παιχνίδι.

Παιχνίδια με τις λέξεις

Εισαγωγή

Στο παρακάτω πλαίσιο υπάρχουν δύο στήλες με λέξεις. Στην αριστερή στήλη υπάρχουν συνηθισμένες εκφράσεις, που τις χρησιμοποιούμε κυριολεκτικά και στη δεξιά μερικές άλλες λέξεις που θα τις χρησιμοποιήσουμε για να δημιουργήσουμε εκφράσεις μεταφορικές.

Ας πάρουμε για παράδειγμα το πρώτο ζευγάρι λέξεων της αριστερής στήλης, που μοιάζει με εκείνο της χρήσης του επιθέτου «ζεστός». Εδώ, το επίθετο «σκληρή» μας λέει τι λογής είναι η πέτρα. Είναι σκληρή στην κυριολεξία, αφού το επίθετο «σκληρός» το χρησιμοποιούμε για πράγματα χειροπιαστά, που με τις αισθήσεις μας αντιλαμβανόμαστε τη σκληρότητά τους. Θα χρησιμοποιούσαμε επίσης στην κυριολεξία το ίδιο επίθετο, για να χαρακτηρίσουμε και έναν τοίχο, ένα εργαλείο, το άσκαφο χώμα κτλ. Όταν λέμε όμως «η ζωή είναι σκληρή», «μου φέρθηκες σκληρά» κτλ, δεν το εννοούμε στην κυριολεξία, αφού η ζωή και το φέρσιμο ενός ανθρώπου δεν είναι πράγματα, που τα πιάνεις και αισθάνεσαι τη σκληρή υφή τους. Απλώς, δανειζόμαστε μια ιδιότητα των σκληρών αντικειμένων (π.χ., το ότι μας προκαλούν μεγαλύτερη ζημιά, όταν αυτά μας χτυπήσουν, το ότι χρειαζόμαστε μεγάλη προσπάθεια για να τα επεξεργαστούμε) και τη μεταφέρουμε στην έννοια της ζωής, για να δείξουμε τις δυσκολίες που αυτή μας παρουσιάζει ή τους αγώνες που κάνουμε για να πετύχουμε ένα όραμα και να τα βγάλουμε πέρα με ποικίλα εμπόδια.

Φανταστείτε να μην μπορούσαμε να κάνουμε αυτή τη μεταφορά! Θα χρησιμοποιούσαμε μόνο ένα-δυο επίθετα, όπως «δύσκολη» ή «κακή» ζωή, κάτι όμως που δεν θα μας έδειχνε όλες τις αποχρώσεις της έννοιας «ζωή», τις οποίες θα θέλαμε να εκφράσουμε. Τα λόγια μας τότε θα ήταν φτωχά, η γλώσσα μας δύσκαμπτη και στατική, η επικοινωνία μας λειπή. (Όπως βλέπετε, για να σας το πω αυτό, χρησιμοποίησα ήδη τέσσερα επίθετα με τη μεταφορική τους χρήση!)

Μεταφορές όμως κάνουμε και με ρήματα, όπως όταν λέμε «σκληραίνω τη στάση μου απέναντί του» ή με επιρρήματα, όπως «εργάζομαι πολύ σκληρά».

Δραστηριότητα: Διάλεξε ένα επίθετο ή μια έκφραση από την αριστερή στήλη της κυριολεξίας και ταίριασέ το με τις λέξεις της δεξιάς στήλης, για να δημιουργήσεις μια νέα, μεταφορική, αυτή τη φορά, έκφραση της καθημερινής γλώσσας. Συζητήστε κατόπιν μεταξύ σας αν οι μεταφορικές εκφράσεις σας «στέκουν» και αν οι άλλοι μαντεύουν τι εννοείτε. Αυτή τη γραπτή δραστηριότητα, καθώς και τις άλλες που ακολουθούν, είναι καλό να τις κάνετε ηλεκτρονικά στον υπολογιστή σας, αφού χρησιμοποιήσετε χαρτί και μολύβι, αν αυτό σας διευκολύνει περισσότερο.

Κυριολεξία

Μεταφορά

σκληρή πέτρα	τιμωρία
μαύρο σκοτάδι	θυμός
δίψασε για νερό	ατμόσφαιρα
ζεστή μέρα	καρδιά
γλυκιά γεύση	γνώση
φούντωσε ο θάμνος	πατρίδα
ονειρεύομαι στον ύπνο μου	στη ζωή

Αν έχετε χρόνο, γράψτε και δικές σας μεταφορές προσπαθώντας κάθε ομάδα παιδιών να βρει στον ίδιο χρόνο, τη μια φορά, τις περισσότερες μεταφορές, και την άλλη, τις πιο ευρηματικές και ασυνήθιστες.

Παρομοιώσεις συνηθισμένες και πρωτότυπες

Παρόμοια ταιριάσματα μπορείτε να κάνετε με τις παρακάτω στήλες λέξεων. Αυτή τη φορά, επιλέγετε και ταιριάζετε τις λέξεις της αριστερής στήλης με ορισμένες από τη δεξιά στήλη, που τώρα είναι ανακατεμένες, για να δημιουργήσετε δικές σας παρομοιώσεις.

Υπενθυμίζεται ότι παρομοίωση κάνουμε όταν θέλουμε να δείξουμε ότι κάτι μοιάζει με κάτι άλλο ως προς ορισμένες ιδιότητες και αυτό το δείχνουμε με τη συνδετική λέξη «σαν». Για παράδειγμα, «πεινώ σαν λύκος» σημαίνει ότι πεινώ πολύ, το «μαύρη σαν καλιακούδα», σημαίνει κατάμαυρη. Το «**σαν**» μας διευκολύνει να καταλάβουμε ότι πρόκειται για μεταφορική έκφραση, γι' αυτό και είναι πιο εύκολο να καταλάβει κάποιος ότι δεν κυριολεκτούμε. Δεν αποκαλώ, για παράδειγμα, τον εαυτό μου λύκο, απλώς λέω ότι πεινάω, όπως ένας πεινασμένος λύκος, που είναι έτοιμος να με καταβροχθίσει.

Πολλές φορές τις παρομοιώσεις δεν τις κάνουμε απλώς για να περιγράψουμε καλύτερα κάτι, αλλά για να το τονίσουμε, να δημιουργήσουμε μια όμορφη εικόνα γι' αυτό, να προκαλέσουμε εντύπωση στους άλλους, ακόμη και για να σατιρίσουμε τις καταστάσεις με χιούμορ λεπτό ή και κάπως πιο πειραχτικό, όπως το: «καμαρώνει σαν παγώνι», «περπατάει σαν πέρδικα», «φοβάται σαν λαγός».

το λιμανάκι μάς καλωσόρισε σαν	νεράιδα
τα σύννεφα περνούν μπροστά μου σαν	αηδόνι
είμαι καθαρός σαν	τον άνεμο
η ζωή του έσβησε απαλά σαν	ανοιχτή αγκαλιά
το παιδί έτρεξε σαν	τη φλόγα του κεριού
τραγουδούσε γλυκά σαν	τον ξάστερο ουρανό
όμορφη σαν	ταξιδιάρικα πουλιά

Αν τελειώσατε με όλες τις παρομοιώσεις του πίνακα, ανταλλάξτε μεταξύ σας απόψεις, για την κάθε μια. Για παράδειγμα, λέγεται συνήθως έτσι, όπως το γράψατε; Μπορεί να μη λέγεται, όμως σας ακούγεται ωραία;

Παίξτε, στη συνέχεια, ένα ακόμη πιο ενδιαφέρον παιχνίδι λέξεων, το «Μάντεψε τι...», που ακολουθεί.

Επεξεργαστής Κειμένου

Μάντεψε τι

Το παιχνίδι αυτό θα σας οδηγήσει, με μικρά διαδοχικά βήματα, στο γράψιμο μικρών δειγμάτων δημιουργικού λόγου.

Βήμα πρώτο: Συμπληρώστε αρχικά ο καθένας μόνος του, τις φράσεις του παρακάτω πίνακα, για να φτιάξετε ταιριαστές, κατά τη γνώμη σας, παρομοιώσεις.

Παρομοιάζω

Παρομοιάζω την τάξη μου με
 Παρομοιάζω την τσάντα μου με.....
 Παρομοιάζω το σπίτι μου με.....
 Παρομοιάζω τα πικρά σου λόγια με.....
 Παρομοιάζω το τεράστιο πλήθος των ανθρώπων με.....
 Παρομοιάζω το γλυκό τραγούδι με
 Παρομοιάζω τα μάτια που λάμπουν με
 Παρομοιάζω τη θάλασσα πλατιά με
 Παρομοιάζω το γενναίο άνθρωπο με
 Παρομοιάζω το δυσάρεστο αποχωρισμό με
 Παρομοιάζω το μεγάλο θυμό που έχεις μέσα σου με.....

Βήμα δεύτερο: Δείξτε τώρα στους συμμαθητές σας τις παρομοιώσεις που γράψατε. Συγκρίνετε τις ιδέες σας, χωρίς αρνητικά σχόλια. Επικεντρωθείτε στις πιο ωραίες παρομοιώσεις του κάθε παιδιού, με κριτήριο αυτή τη φορά το πόσο πρωτότυπη, ασυνήθιστη και επιτυχημένη σας φαίνεται.

Συζητώντας το και με το δάσκαλο θα μάθετε ποιες από τις παρομοιώσεις αυτές (και γιατί) θεωρεί επιτυχημένες ένας πιο έμπειρος ενήλικας. Χωρίς να αντιγράψετε τις παρομοιώσεις κάποιου άλλου, μπορείτε να τις βελτιώσετε, καθώς σας έρχονται με τη συζήτηση καλύτερες ιδέες.

Βήμα τρίτο: Αφού κάθε παιδί διαλέξει τις πιο ωραίες παρομοιώσεις που έφτιαξε ή βελτίωσε με τη συζήτηση, προσπαθήστε να κάνετε με αυτές όμορφες φράσεις που σας έρχονται στο νου. (Αυτές μην τις δείξετε ακόμα στους συμμαθητές σας, για να πετύχει το παιχνίδι μας).

Βήμα τέταρτο: Αντιγράψτε τώρα τις φράσεις που γράψατε για να αφαιρέσετε αυτή τη φορά το πρώτο μέρος, το οποίο σας έχει δοθεί από τον παραπάνω πίνακα, ώστε να μην φαίνεται τι παρομοιάζετε με τι. Γράψτε καινούριες φράσεις αρχίζοντας κατευθείαν από την παρομοίωσή σας και μιλήστε σ' αυτήν σαν να ήταν άνθρωπος ή κάτι άλλο ζωντανό. Αν, για παράδειγμα, παρομοιάζατε την τάξη σας με καράβι, ή με φυλακή, με πατρίδα, με κουτί ή με ο,τιδήποτε άλλο θέλετε, αρχίστε τη φράση σας μιλώντας στο καράβι (έχοντας στο νου σας και την τάξη), σαν να ήταν κάτι ζωντανό και μπορούσε να σας ακούσει. Επιστρατεύστε το θάρρος και τη φαντασία σας και μιλήστε του για όσα σας έρχονται στο νου, όσα θα θέλατε να του πείτε, αλλά δεν το έχετε κάνει ποτέ. Πείτε του τις σκέψεις, τις αναμνήσεις και προπάντων, τα συναισθήματά σας. (Ίσως το κείμενό σας να φαίνεται στους άλλους λίγο παράλογο, όμως ο ποιητικός λόγος μας δίνει τη δυνατότητα να συνεννοούμαστε με λιγότερη λογική).

Κάντε το ίδιο με μία ακόμη από τις φράσεις σας, διαλέγοντας εκείνη που σας εμπνέει περισσότερο.

Βήμα πέμπτο: Διαβάστε τώρα ένας-ένας στους συμμαθητές σας τις καινούριες (και κάπως ακαταλαβίστικες για τους άλλους) φράσεις σας. Αυτό που θα κάνετε ακούγοντάς τις, είναι να μαντέψετε σε ποιο από τα ουσιαστικά που σας δόθηκαν από τον παραπάνω πίνακα απευθύνεται ο καθένας από σας. Όποιος καταλάβει για τι πράγμα μιλάει ο άλλος, παίρνει σειρά και διαβάζει το δικό του κειμενάκι και αφήνει τους άλλους να μαντέψουν τι εννοεί. Αν δεν το καταφέρουν με την πρώτη, τους βοηθάει κάνοντάς τους ερωτήσεις, ώστε να σκεφτούν ποιες προσωπικές εμπειρίες τον οδήγησαν να γράψει τα λόγια που έγραψε, όμως δεν τους δίνει εύκολα την απάντηση!

Συμπέρασμα: Τελειώσατε; Αν ναι, συζητήστε με το δάσκαλο και τους συμμαθητές σας πώς σας φάνηκε αυτή η δραστηριότητα και αν σας άρεσαν αυτά που γράψατε. Μην ξεχνάτε ότι μόλις δημιουργήσατε ένα κομμάτι αληθινού, ποιητικού λόγου και ας μην φαίνεται ακόμη σαν ποίημα! Διότι έχει φαντασία, πρωτοτυπία, προσωπική σφραγίδα από τον εαυτό σας, μοναδικότητα (αφού κανένα κείμενο δεν μοιάζει με το άλλο) και ελευθερία. Ελευθερία να εκφραστείτε χωρίς τα δεσμά της αυστηρής λογικής!

Πρόσθετη δραστηριότητα: Αν έχετε χρόνο, μπορείτε να ασκηθείτε περισσότερο στο να μαντέψετε τι εννοεί κανείς χρησιμοποιώντας μεταφορικές εκφράσεις, όπως αυτές του πίνακα της επόμενης σελίδας. Θυμηθείτε: ορισμένες από τις λέξεις δεν εννοούν ακριβώς αυτό που ξέρουμε, αλλά κάτι άλλο, που το δανειζόμαστε από κάποιες άλλες χαρακτηριστικές περιστάσεις της πραγματικότητας και της εμπειρίας μας! Για παράδειγμα, όταν απευθύνεται αυτός που την έγραψε στο «χελιδονάκι», δεν εννοεί το πουλί αυτό, αλλά κάποιο δικό του πρόσωπο, που συμπεριφέρεται όπως το χελιδονάκι και αυτή η συμπεριφορά του δημιουργεί διάφορα συναισθήματα. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τις άλλες εκφράσεις.

Γράψε λοιπόν δίπλα σε κάθε ένα από τα παρακάτω σύνολα λέξεων τι θέλει να πει κανείς με την έκφραση:

Το δηλητήριο που μου έδωσες να πιω

Το μελίσσι της σχολικής αυλής

Χελιδονάκι μου γύρνα

Βρυχήθηκε το θεριό μέσα μου

Βρέχει μεσ' στην καρδιά μου

Με έπνιξες στων ματιών σου τις θάλασσες

Έγειρε να ξαποστάσει στην αγκαλιά της μάνας-γης

Στο ένα χέρι κρατάς το καλαμάρι, στο άλλο το φτερωτό καράβι, Ελευθερία...

Εκφραζόμαστε συμβολικά

Ένα από τα είδη μεταφοράς είναι και ο συμβολισμός, που μερικές φορές είναι δύσκολο να τον ξεχωρίσουμε από τα άλλα είδη. Αυτό όμως που έχει σημασία, είναι ότι χρησιμοποιούμε μια λέξη, αντί για την κανονική, ή εννοούμε πράγματα που εκφράζονται με ένα τρόπο κάπως κρυφό. Χρειάζεται να τα μαντέψουμε, κάτι που τις περισσότερες φορές είναι εύκολο, φτάνει να χρησιμοποιήσουμε την εμπειρία και τη φαντασία μας, ενώ άλλες φορές είναι ανάγκη να διαθέτουμε ορισμένες γνώσεις ή πληροφορίες για να καταλάβουμε τη μεταφορική σημασία ενός συμβόλου. Για παράδειγμα, χρειάζεται να θυμηθούμε την Οδύσσεια του Ομήρου, για να καταλάβουμε ότι με τη λέξη “*Ιθάκη*” δεν εννοούμε ακριβώς το συγκεκριμένο νησί, ή το στόχο του Οδυσσέα για το γυρισμό του στην πατρίδα, αλλά, κατ’ επέκταση, κάθε σημαντικό στόχο, για την υλοποίηση του οποίου οι άνθρωποι και οι λαοί αγωνίζονται και προσπαθούν υπερπηδώντας κάθε είδους εμπόδια.

Αρκετά εξοικειωμένοι είμαστε επίσης με ορισμένα εικονικά σύμβολα. Για παράδειγμα, η εικόνα ενός περιστεριού στα χέρια μας, καταλαβαίνουμε ότι συμβολίζει την ειρήνη, η εικόνα μιας καρδιάς εννοεί την αγάπη, ενός σταυρού τη χριστιανική πίστη, κατ’ επέκταση και την περίθαλψη κ.ά. Στην καθημερινή μας επικοινωνία, ιδιαίτερα τη γραπτή, αναφερόμαστε συνήθως σε πάρα πολλά πράγματα με συμβολισμούς, πολύ δε περισσότερο μέσω του έντεχνου και ποιητικού μας λόγου.

Θέλετε και σεις να μαντέψετε τι συμβολισμούς κάνουμε χρησιμοποιώντας τις λέξεις ή φράσεις που υπάρχουν στους παρακάτω πίνακες; Αν δεν γνωρίζετε μερικούς, σημαίνει ότι δεν τους έχετε ξανακούσει. Αυτό που έχει σημασία, δεν είναι να απαντήσετε χωρίς λάθη, αλλά να μπειτε στο πνεύμα του συμβολισμού.

Γράψτε δίπλα σε κάθε λέξη του παρακάτω πίνακα, τι νομίζετε ότι εννοούμε, όταν αποκαλούμε κάποιον ή κάποια:

Αετό.

Φίδι.

Διαμάντι.

Άνεμο.....

Τριαντάφυλλο.....

Μπαμπούλα.....

Κολόνα του σπιτιού.....

Γράψτε, επίσης: Τι μπορεί να εννοεί κανείς, όταν χρησιμοποιεί συμβολικά τις παρακάτω εκφράσεις:

- Πώς τα γκρέμισες όλα, αφού δεν ήθελες να χτίσεις;
- Τώρα πια γνωρίζεις Ιθάκες τι σημαίνουν...
- Εσύ, που μ' έμαθες τους γόρδιους δεσμούς της ζωής μου να λύνω....
- Τον κακοτράχαλο το δρόμο, το στενό, που διάλεξες να πάρεις, (...)

Πρόταση για εργασία: Διαβάστε ποιητικές ανθολογίες και διαλέξτε ποιήματα με τα περισσότερα και ωραιότερα – από άποψη φαντασίας, πρωτοτυπίας και ενδιαφέροντος – μεταφορικά σχήματα λόγου. Αφού τα γράψετε σε ηλεκτρονική μορφή και σημειώσετε σε ποιον ποιητή και σε ποιο έργο του ανήκουν όσες εκφράσεις έχετε επιλέξει, μπορείτε να τις φέρετε στο σχολείο και μαζί με τους συμμαθητές σας να κάνετε ένα μεγάλο κατάλογο μεταφορικών και ποιητικών εκφράσεων. Καλό είναι να φέρετε και ολόκληρα τα ποιήματα, διότι οι εκφράσεις όταν συνδέονται με ολόκληρο το ποίημα έχουν περισσότερο νόημα, από όταν τις χρησιμοποιούμε αποσπασματικά.

Ακούστε τις ποικίλες απόψεις των συμμαθητών σας για το πώς εννοεί ο καθένας τις διάφορες ποιητικές εκφράσεις και, αν έχετε απορίες, αρχίστε να ρωτάτε τους μεγάλους: συγγενείς, γνωστούς, δασκάλους, έμπειρα άτομα από το Ιντερνέτ κτλ. (Τα τελευταία μόνο με τη διαμεσολάβηση του δασκάλου ή των γονιών σας).

Επεξεργαστής Κειμένου

Εκφραζόμαστε κάπως..... τρελά

Ας ξαναγυρίσουμε τώρα εκεί, από όπου αρχίσαμε: στο παιχνίδι των λέξεων και των προσωπικών συνειρμών. Ίσως θυμάστε ότι αρχίσατε να συνδέετε ορισμένες λέξεις που σας δόθηκαν με άλλες δικές σας, που σας έρχονταν στο νου. Κατόπιν συνθέσατε τα σύνολα λέξεων που δημιουργήσατε γράφοντας ένα μικρό κειμενάκι με τις εικόνες, τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σας προκάλεσαν οι λέξεις αυτές. Αυτό που θα κάνετε λοιπόν τώρα, είναι να μεταμορφώσετε αυτό το κειμενάκι που γράψατε τότε, ώστε να φαίνεται κάπως παράλογο, αλλά και πιο ποιητικό!

Πώς θα το κάνετε αυτό; Ένας τρόπος είναι να δημιουργήσετε δικές σας εκφράσεις συνδέοντας μεταξύ τους τις πιο σημαντικές, κατά την άποψή σας, λέξεις και παραλείποντας άλλες, έτσι ώστε το αποτέλεσμα να γίνει κάπως εξωπραγματικό.

Δώστε ζωή στα άψυχα (π.χ., στα πράγματα, στα στοιχεία της φύσης, στις διάφορες καταστάσεις, στις σκέψεις, στα συναισθήματα κτλ) σαν να ήταν ζωντανά πλάσματα, που μιλούν και αισθάνονται, που συμμετέχουν στη δική σας ψυχική διάθεση και τα συναισθήματα. Κάντε ακόμη δικές σας μεταφορές, παρομοιάζοντας τα πρόσωπα, τα πράγματα ή τις καταστάσεις με κάτι άλλο και κάνοντάς τα να συμπεριφερθούν εξωπραγματικά και κάπως παράλογα μέσα από ένα ελεύθερο παιχνίδι λέξεων και νοημάτων, που παίζουν το κρυφό. Για παράδειγμα, αν κάποιος επιλέξει να φέρει στο νου του μια όμορφη καλοκαιρινή σκηνή, όπως η βάρκα που λικνίζεται στο γαλάζιο νερό και το συνδυάζει με μια γλυκιά καλοκαιρινή νοσταλγία των διακοπών, οι οποίες όμως δυστυχώς τέλειωσαν πολύ γρήγορα, μπορεί να πει:

Γλυκιά νοσταλγία λικνίζεται στα γαλάζια νερά της προσμονής και η χαρά, κύμα που χάθηκε μες στον αφρό.

Τι έκανε λοιπόν ο λογοτέχνης του παραδείγματός μας; Αντικατέστησε τη βάρκα με την έννοια νοσταλγία και έκανε τη νοσταλγία να λικνίζεται στα νερά της θάλασσας σαν να ήταν βάρκα (γιατί το λίκνισμα της βάρκας του θύμιζε μια ευχάριστη, ταξιδιάρικη αίσθηση, που μοιάζει με εκείνη της νοσταλγίας).

Συνέχεια...

Και δεν τον έφτασε μόνον αυτό. Αντί να πει ότι η νοσταλγία λικνίζεται στα νερά της θάλασσας, λέει «στα γαλάζια νερά της προσμονής». Αυτό του ήρθε στο νου αυθόρμητα, χωρίς να ξέρει καλά-καλά το γιατί. (Ίσως επειδή οι προσδοκίες του για όμορφες διακοπές ήταν απέραντες και μυστηριώδεις σαν τη θάλασσα, που σε ταξιδεύει και σε πάει όπου θες. Ίσως και να είναι ένα απλό παιχνίδι αντικατάστασης λέξεων, που έχει μάθει να κάνει). Και για να εκφράσει αυτό που ένιωθε με τον γρήγορο τελειωμό των διακοπών του και το σβήσιμο των ελπίδων του για περισσότερη χαρά, σκέφτηκε να παρομοιάσει τις προσδοκίες του με το κύμα της θάλασσας, που έρχεται, σε πάει ψηλά και γρήγορα χάνεται. Μιλά λοιπόν για τη χαρά σαν να ήταν κύμα και την κάνει να «συμπεριφέρεται» όπως αυτό, μια και του θυμίζει κάτι ανάλογο.

Αφού συνέχισε το γράψιμο, έτσι ώστε το ολοκληρωμένο αποτέλεσμα να τον ικανοποιεί και να του αρέσει, μετά από πολλές αλλαγές, σβησίματα και βελτιώσεις στα λόγια του, ο καλλιτέχνης ξαναδιάβασε τη φράση του παραπάνω παραδείγματος και ρώτησε τον εαυτό του: έτσι πραγματικά νιώθω τώρα; Χάθηκε πράγματι η χαρά και δεν έμεινε τίποτα παρά ένας αφρός; Η απάντησή του ήταν όχι, γι' αυτό αισθάνθηκε την ανάγκη να δώσει ένα πιο αισιόδοξο μήνυμα προσθέτοντας μια ακόμη φράση στο κομμάτι αυτό του κειμένου του. Πώς να το κάνει όμως αυτό; Σκέφτηκε λοιπόν να συμπληρώσει τη φράση του συνεχίζοντας να μιλά για την προσμονή της χαράς σαν να ήταν κύμα, που «σκάει», όμως η ενέργειά του, που την αντλεί από τον αέρα (κάτι ανάλογο με την πνοή της ζωής) δε χάνεται, αλλά μετατρέπεται σε υδάτινη ορμή. Η ορμή αυτή του κύματος, όπως και της ελπίδας του, έσμιξε με άλλα κύματα πιο πέρα (δηλαδή με άλλες εμπειρίες, με νέες προσμονές στο πέρασμα του χρόνου) και «μπλέχτηκε» μέσα στα άλλα, τα αμέτρητα «κύματα» της ζωής. Έτσι, αποφάσισε να κάνει την εξής αλλαγή στη φράση του (Δες ξανά την αρχική φράση πιο πάνω και παρατήρησε τις αλλαγές):

Γλυκιά νοσταλγία

στης προσμονής το γαλάζιο λικνίζεται.

Και συ χαρά - κύμα που χάθηκε μες στον αφρό -

σμίξε με τ' άλλα,

της ζωής μου τα κύματα,

τα μικρά και τα μεγάλα

Για να φτάσει βέβαια σ' αυτό το αποτέλεσμα, άλλαξε και τη θέση ορισμένων λέξεων, μέχρι να του αρέσει καλύτερα ο ρυθμός τους, προσωποποίησε τη χαρά και της μίλησε σε δεύτερο πρόσωπο, σαν να ήταν μια ζωντανή ύπαρξη και προσπάθησε να κάνει τα λόγια του λιγότερο συνηθισμένα. Μέχρι που στο τέλος έφτιαξε χωρίς να το καταλάβει και ένα είδος κρυφής ομοιοκαταληξίας μέσα στην ίδια πρόταση, καθώς σκέφτηκε να μην αρκестεί σε ένα απότομο τελείωμα της φράσης του (που αρχικά ήταν: «*με τ' άλλα της ζωής μου τα κύματα*»), αλλά να προσθέσει και τα επίθετα «*τα μικρά και τα μεγάλα*» πετυχαίνοντας έτσι ένα ηχητικό ταίριασμα (*τ' άλλα - μεγάλα*). Η προσθήκη των λέξεων αυτών χάρισε στο άκουσμα της φράσης περισσότερο ρυθμό και το τελείωμά της δεν είναι πολύ απότομο.

Επεξεργαστής Κειμένου

Απορίες...

Τελειώνοντας αυτή τη δραστηριότητα, μπορεί να ρωτήσει κανείς: «με όλα αυτά που κάναμε έχουμε καταφέρει να γίνουμε ποιητές;». Όχι βέβαια, απλώς κάναμε μια αρχή, ένα μικρό ταξίδι στον κόσμο της ποίησης, που όσο τον γνωρίζει κανείς, τόσο πιο συναρπαστικός του φαίνεται.

Στο σχολείο, αλλά και έξω από αυτό, υπάρχουν αρκετές ευκαιρίες να γνωρίσετε το έργο καταξιωμένων λογοτεχνών, το οποίο χρειάζεται να μάθετε να το καταλαβαίνετε και να το χαίρεστε.

Κάντε μικρές λέσχες «ποιητών» και αρχίστε να γράφετε για τον εαυτό σας, για δική σας έκφραση και ικανοποίηση. Η ζωή εξ' άλλου είναι γεμάτη υλικό από ομορφιά και ασκήμια, σκέψεις, συναισθήματα, ιδέες και προβληματισμούς. Αρκεί να σταθούμε λίγο πάνω σ' αυτά και να τους δώσουμε πνοή με το δικό μας λόγο.

Το ασχημόπαπο

17η

Δραστηριότητα

Δραστηριότητα ανάπτυξης της αυτο-αντίληψης των διαπροσωπικών και ψυχοκοινωνικών σχέσεων.

Στόχοι:

1. να ανταλλάξουν οι μαθητές απόψεις σχετικά με τη σημασία που έχει για τους ανθρώπους η εμφάνιση
2. να αναπτύξουν αυτογνωσία σχετικά με τον τρόπο που τους απασχολεί η εμφάνιση και να εντοπίσουν τα συναισθήματα που συνοδεύουν τη σκέψη τους
3. να συνειδητοποιήσουν ότι:
 - τα περισσότερα από τα κριτήρια της εμφάνισης διαφέρουν από κοινωνία σε κοινωνία και ότι αυτά μαθαίνονται στο πλαίσιο της κοινωνίας
 - υπάρχουν πολλών ειδών ομορφιές
 - ότι ο τρόπος που βλέπει ο κάθε άνθρωπος την εμφάνιση του άλλου πολλές φορές δεν είναι ίδια για όλους και συχνά εξαρτάται από προσωπικούς παράγοντες (όπως είναι π.χ., η σχέση που υπάρχει με το άλλο άτομο) και ότι η ανάδειξη της μοναδικότητας είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά προτερήματα της ανθρωπίνης ύπαρξης
 - ότι η εμφάνιση είναι κάτι που αλλάζει ως ένα βαθμό
 - ότι η υπερβολική ενασχόληση ή ανησυχία σχετικά με την εμφάνισή μας γίνεται εμπόδιο στη σχέση με τον εαυτό μας, στην ανάπτυξη άλλων, περισσότερο, ίσως, σημαντικών τομέ-

ων της προσωπικότητάς μας και στην προσωπική μας υγεία

- ότι υπάρχουν και άλλες πλευρές της προσωπικότητάς μας, χάρις στις οποίες γινόμαστε ελκυστικοί και αγαπητοί και με τις οποίες πετυχαίνουμε την απόσπαση του σεβασμού και της αναγνώρισης των άλλων γύρω μας
4. να δουν κριτικά τον τρόπο που μας επιβάλλονται τα πρότυπα ομορφιάς στη σημερινή εποχή, το πώς γινόμαστε δέσμιοι αυτών των προτύπων και να προβληματιστούν σχετικά με τα φαινόμενα υποταγής των ανθρώπων στις επιταγές της μόδας.

Εισαγωγή:

Στο πλαίσιο μιας σειράς δραστηριοτήτων με τους παραπάνω στόχους, μπορούμε να εφαρμόσουμε μια ενότητα που έχει σχέση με μία διάσταση ρατσιστικής συμπεριφοράς των ανθρώπων, που επηρεάζεται από την εμφάνιση των άλλων ατόμων. Τέτοια συμπεριφορά, την οποία πολύ καλά γνωρίζουν τα παιδιά, είναι η κοροϊδία, πολλές φορές και η ένδειξη αντιπάθειας, η αποφυγή και η περιθωριοποίηση και πολλών ειδών διακρίσεις, που μπορεί να γίνονται εξ αιτίας της διαφορετικότητας στην εμφάνιση των ανθρώπων.²

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας αυτής είναι να αναπτύξουν τα παιδιά τη δεξιότητα να μπαίνουν στη θέση των άλλων, που λόγω της διαφορετικότητάς τους υφίστανται τις συνέπειες μιας συμπεριφοράς χωρίς ενσυναίσθηση όμως ο στόχος αυτός συνδυάζεται και με πολλούς άλλους. Έτσι, αν π.χ., θέλουμε να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη σχετικότητα της ομορφιάς στην εμφάνιση, τους παρουσιάζουμε ή ζητούμε να μας βρουν τα ίδια

² Οι δραστηριότητες αυτές δεν απαιτούν οπωσδήποτε τη διαμεσολάβηση του υπολογιστή, όμως κατά την εφαρμογή τους είναι δυνατόν να γραφούν και να ανταλλάγουν κείμενα, τα οποία με την κατάλληλη εικονογράφηση μπορούν να εκτυπωθούν και να ενταχθούν σε κάποια έκδοση ή στο λεύκωμα της τάξης, μπορούν να αναλυθούν μεταγνωστικά και να παρατηρηθούν οι ενδεχόμενες αλλαγές πριν και μετά τη μαθησιακή εμπειρία κτλ. σε όλες αυτές τις περιπτώσεις τα ηλεκτρονικά κείμενα βοηθούν στην αξιοποίηση της γραφής σε πολλά επίπεδα. Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα η χρήση του υπολογιστή για το γράψιμο μιας ιστορίας γίνεται προς το τέλος.

Σε πιο προχωρημένο στάδιο, όπως αυτό της εκμάθησης της χρήσης του Λογιστικού Φύλλου και της Βάσης Δεδομένων, οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να πάρουν τη μορφή διερεύνησης των εμπειριών των απόψεων, των στάσεων, των συναισθημάτων κτλ. των μαθητών ή άλλου πληθυσμού σχετικά με το υπό συζήτηση θέμα. Τα εργαλεία αυτά προσφέρονται για ανάπτυξη άλλου είδους δεξιοτήτων, με την προϋπόθεση ότι ο σχεδιασμός της διερεύνησης και ο τρόπος που εξάγονται τα συμπεράσματα να είναι προσεκτικός, ώστε να μην εκληφθούν οι ισχύουσες γνώμες ως οι ορθές (αφού θα κυριαρχούν στην πλειοψηφία) ή τα φαινόμενα ως δεδομένες αλήθειες, αλλά να βοηθηθούν τα παιδιά να επιχειρήσουν μια ανάγνωση «πίσω από τις γραμμές» και πίσω από τα «δεδομένα»

εικόνες που δείχνουν ότι σε διαφορετικές κοινωνίες, εποχές και αντιλήψεις-κουλτούρες ανθρώπων η αντίληψη της ομορφιάς διαφέρει. Δείχνουμε πχ, εικόνες που παρουσιάζουν ένα άγαλμα της αρχαίας Ανατολής, του αρχαίου κλασικού ελληνισμού, ενός νέου της σύγχρονης υποκουλτούρας με πολύ εξεζητημένη και προκλητική εμφάνιση, μιας γυναίκας μαύρης φυλής με τεχνητά παραμορφωμένα τα χείλη της από την προσπάθειά της να φανεί όμορφη, όπως ορίζει το έθιμο της κοινωνίας της, ενός πορτραίτου ευτραφούς γυναίκας ή μωρού, που θεωρούνταν ελκυστικό σε παλαιότερες εποχές, ενός λόρδου παλιάς εποχής με περούκα στο κεφάλι, μιας γυναίκας παραδοσιακής κουλτούρας της Μέσης Ανατολής, που έχει εντελώς καλυμμένο το σώμα της, ενός σύγχρονου ανορεκτικού μοντέλου και άλλα παραδείγματα γεμάτα αντιθέσεις, που ενισχύουν την ιδέα της σχετικότητας και της εξελικτικότητας της έννοιας της ομορφιάς. Αν θέλουμε να εργαστούμε περισσότερο πάνω στο θέμα της σχετικότητας και της επίδρασης των σχέσεων που έχουμε με τους άλλους, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως αφορμή την αλληγορική περίπτωση της κουκουβάγιας, που ζήτησε από μια πέρδικα, που πήγαινε στο σχολείο να πάει κάτι στο δικό της παιδί. Όταν εκείνη τη ρώτησε πώς θα το γνώριζε ανάμεσα στα παιδιά τώσων πουλιών, εκείνη απάντησε: «Θα το γνωρίσεις από το ότι είναι το πιο όμορφο!». Αν πάλι θέλουμε να δώσουμε έμφαση στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, στην αναγνώριση της υιοθέτησης μιας παρόμοιας συμπεριφοράς από τον ίδιο τον εαυτό τους λόγω του ότι αυτό συνηθίζεται και «το κάνουν και τα άλλα παιδιά», μπορούμε να τους πούμε για μια περίπτωση, όπου μια πολύ όμορφη γυναίκα ή ένας πολύ ωραίος άνδρας εκεί που καμάρωναν για το ότι αποσπούσαν το θαυμασμό και την εύνοια γύρω τους, αναγκάστηκαν να κάνουν κάποια εγχείριση, που τους άλλαξε την εμφάνιση. Τότε συνειδητοποίησαν ότι βρέθηκαν σε μια θέση που δεν την είχαν φανταστεί και μέχρι να κάνουν πλαστική διορθωτική εγχείριση ορκίστηκαν να μην ξεχάσουν ποτέ το πώς είναι να βρίσκεσαι στη θέση ενός ατόμου που η εμφάνισή του δεν είναι όπως θα ήθελε. Αν θέλουμε να δείξουμε πως η εμφάνιση, είτε όμορφη είτε λιγότερο όμορφη, μπορεί μεν να προκαλεί μικρή ή μεγά-

λη ικανοποίηση από την εντύπωση που προκαλούμε γύρω μας, όμως δεν εγγυούνται ούτε την ευτυχία, ούτε την επιτυχία στη ζωή, τους φέρνουμε ορισμένα παραδείγματα γνωστών προσωπικοτήτων και ειδώλων της νεολαίας ή τους ζητούμε να μας δώσουν τα ίδια τα παιδιά τέτοια παραδείγματα και κατόπιν να εντοπίσουν και να απαριθμήσουν μια σειρά περιπτώσεων, που δείχνουν ότι η ομορφιά έχει πολλές όψεις, κυριολεκτικές και μεταφορικές. Σ' αυτή την περίπτωση ταιριάζουν δραστηριότητες σε ομάδες, με τις οποίες τα παιδιά αποκτούν κάποιες θετικές εμπειρίες ενίσχυσης του αυτοσυναισθήματός³ τους όπως εκείνη, κατά την οποία κάθε μαθητής αναγνωρίζει θετικά στοιχεία στον εαυτό του και στους άλλους και όλοι μαζί φτιάχνουν το φανταστικό πορτραίτο ενός ιδεατού ατόμου, που έχει ένα θετικό χαρακτηριστικό από τον καθένα. Το πορτραίτο αυτό το περιγράφουν, το ζωγραφίζουν, ενδεχομένως, και το παρουσιάζουν στους άλλους.

Για κάθε στόχο μας πάντως ξεκινάμε με παραδείγματα από τη ζωή με ερωτήσεις για τα συναισθήματα που συνοδεύουν τη θετική ή αρνητική εικόνα που διαμορφώνουμε για τον εαυτό μας και με τις επιπτώσεις που τα συναισθήματα αυτά προκαλούν στη συμπεριφορά μας, ιδιαίτερα όταν αυτή χαρακτηρίζεται από υπερβολή από οποιαδήποτε άποψη.⁴

Εκείνο πάντως που βοηθά, είναι να αντιληφθούν οι μαθητές - και να δοκιμάσουν με συγκεκριμένες δραστηριότητες στην πράξη - τη σημασία της αποδοχής της μοναδικότητάς μας, της ανάγκης διεύρυνσης των κριτηρίων ανάδειξης της ομορφιάς των ανθρώπων, της ενδυνάμωσης του εαυτού μας, ώστε να μην είναι εύαλωτος σε κρίσεις και συγκρίσεις των άλλων, αλλά και στις προκλήσεις των προτύπων που μας επιβάλλονται και άλλα παρόμοια θέματα, που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της κριτικής ικανότητας και της με διάφορους τρόπους ανάπτυξης θετικής σχέσης με τον εαυτό.⁵

Μεθόδευση:

Α' Φάση: Μετά από κατάλληλες προετοιμαστικές αφορμίσσεις, διαβάζουμε στα παιδιά το γνωστό παραμύθι του Χ. Κ. Άντερσεν, «Το ασχημόπαπο», σε δύο στάδια:

³ Για θεωρητική ενημέρωση και για πρακτικές εφαρμογές σχετικά με την ανάπτυξη του αυτοσυναισθήματος βλ. Φλουρής, 1981, Κοσμίδου & Ράπτη, 1996, Canfield & Wells, 1976

⁴ Επειδή τα ζητήματα αυτά άπτονται θεμάτων των κοινωνικών επιστημών και κυρίως της Ψυχολογίας, είναι καλό στην προετοιμασία της ενότητάς μας να ζητήσουμε τη συνεργασία

ειδικών, ενδεχομένως και την παρουσία τους κατά την ώρα της εφαρμογής στην τάξη.

⁵ Φυσικά, η σχέση αυτή διαμορφώνεται κάτω από τις ισχυρότατες επιδράσεις του ψυχολογικού περιβάλλοντος του κάθε παιδιού και δεν αλλάζει εύκολα με λόγια ή τεχνητές δραστηριότητες, γιατί έχει κτιστεί μέσα από τα μηνύματα των σχέσεων κυρίως μέσα στην οικογένεια, μέσα από μη συνειδητές

1) Αρχίζουμε από την αρχή της ιστορίας με την περιγραφή των αρνητικών εμπειριών στο περιβάλλον που μεγάλωνε, μέχρι το σημείο που ήλθε η άνοιξη και το «παπί» είδε τους κύκνους και τις αλλαγές στον εαυτό του. Στο σημείο αυτό γίνεται καθοδηγούμενη από το δάσκαλο συζήτηση με ερωτήσεις όπως:

- πώς αισθανόταν το «ασχημόπαπο»;
- τι του προκαλούσε αυτά τα συναισθήματα;
- πώς του συμπεριφέρονταν τα άλλα ζώα;
- έχουν διαπιστώσει παρόμοιες συμπεριφορές στην κοινωνία των ανθρώπων, ιδιαίτερα των παιδιών, και με ποια παραδείγματα;
- πώς θα ένιωθαν στη θέση του και πώς θα αντιδρούσαν;
- πώς θα ήθελαν να του συμπεριφερθούν οι άλλοι;

2) Οι μαθητές επιστρέφουν στην ιστορία διαβάζοντας μόνοι τους τη συνέχεια σε φωτοτυπία ή στην οθόνη του υπολογιστή, μέχρι το τέλος.

Β΄ Φάση: Ακολουθούν πάλι οι κατάλληλες ερωτήσεις, μερικές από τις οποίες είναι οι και οι εξής:

- πώς ένιωσε τώρα το «ασχημόπαπο»;
- τι ήταν εκείνο που προκάλεσε την αλλαγή στη ζωή και τα συναισθήματά του;
- τι θα λέγατε εσείς στα άλλα πουλιά που το κοροϊδεύαν;

Όμως, οι άνθρωποι δεν είναι πουλιά. Στην κοινωνία των ανθρώπων ζούνε άτομα που διαφέρουν πολύ στην εμφάνισή τους, όμως όλοι θεωρούνται άνθρωποι, με τις ανάγκες, και τα δικαιώματα, που έχει κάθε άνθρωπος. Μπορείτε να αναφέρετε μερικά παραδείγματα; (Περιμένουμε απαντήσεις, όπως διαφορετικής φυλής, εθνότητας, άτομα με ή χωρίς αναπηρίες κτλ). Ξέρετε αν υπάρχουν περιπτώσεις που οι άνθρωποι κάνουν διάφορες διακρίσεις σε βάρος τους και τους απομονώνουν; Γιατί άραγε το

κάνουν αυτό; Τι θα λέγατε σ' αυτούς τους ανθρώπους;

Η συζήτηση δεν είναι ανάγκη να εστιαστεί μόνον στην κριτική του φαινομένου, αλλά να προχωρήσει και στην εξέταση της συμπεριφοράς του ίδιου του ατόμου που υφίσταται τη διάκριση. Υπάρχουν δυνατότητες εποικοδομητικής αντίδρασης, έτσι ώστε το άτομο να αποφύγει το ρόλο του «θύματος», να πάρει την κατάσταση στα χέρια του και να δημιουργήσει τους όρους της προσωπικής του ευτυχίας; Υπάρχουν παραδείγματα ατόμων, που με τη δουλειά, το ταλέντο και τις διαφορές δεξιότητές τους έγιναν επιτυχημένα άτομα στον επαγγελματικό και ή τον προσωπικό τομέα; Έχετε συναντήσει άτομα, που με το χιούμορ, την ευχαρίστη διάθεση και άλλα στοιχεία του χαρακτήρα τους είναι ιδιαίτερα δημοφιλή και αγαπητά, αν και δεν διακρίνονται για την ομορφιά τους; Αν κοιτάξει κανείς γύρω στο περιβάλλον του, θα δει ανθρώπους που έχουν ευτυχισμένη προσωπική και οικογενειακή ζωή αν και δεν είναι ιδιαίτερα όμορφοι; Κάνει διαφορά στο αποτέλεσμα η καθαρή και περιποιημένη εμφάνιση;

Γ΄ Φάση: Αν το κρίνουμε σκόπιμο, μπορούμε στη συνέχεια να βάλουμε τα παιδιά να συζητήσουν με το διπλανό τους ορισμένες περιπτώσεις που είναι πιο κοντά στην εμπειρία τους, ώστε να εκφραστούν με περισσότερη ειλικρίνεια και να μην έλθουν σε δύσκολη θέση στην περίπτωση μιας ενδεχόμενης αυτοκριτικής, όσον αφορά τη συμπεριφορά στη δική τους μικρή κοινωνία. Μπορούν, για παράδειγμα, να σκεφθούν και να ομολογήσουν αν υπήρξαν περιπτώσεις που και οι ίδιοι ήλθαν στη θέση κάποιου που τον κοροϊδεύουν ή τον αποκλείουν για κάποιο λόγο, αλλά και στη θέση εκείνου που κοροϊδεύει, αποφεύγει ή υποτιμά με τη συμπεριφορά του ένα άλλο παιδί; Στη συζήτηση που θα ακολουθήσει, μπορούμε να εξηγήσουμε ότι ασφαλώς θα υπάρχουν αιτίες και βάσιμες δικαιολογίες για το κάθε τι που κάνουμε και ότι, τη στιγμή που δρούμε και συμβαίνουν τα πράγματα, δεν συνειδητοποιούμε πάντα τη σημασία αυτού που κάνουμε, τη ζημιά που προκαλούμε στον άλλο, αλλά και πάνω απ' όλα, στον ίδιο μας τον εαυτό, αφού με τέτοιες συμπεριφορές χάνουμε, αντί να κερδίζουμε πόντους από την ανθρωπιά μας. Έχει επίσης παρατηρηθεί ότι οι άνθρωποι συνηθίζουν να αδιαφορούν για τη θέση στην οποία βρίσκονται οι άλλοι, όταν οι ίδιοι – κατά τη γνώμη τους ή και στην πραγματικότητα – διαθέτουν ένα προνόμιο, ένα χάρισμα, κάτι που άλλοι τους έχουν χαρίσει (χωρίς να το έχουν κερδί-

καταστάσεις και εμπειρίες, που προσανατολίζουν τις στάσεις των νεαρών ατόμων απέναντι στη ζωή, τον κόσμο και τον εαυτό τους από πολύ νωρίς. Πάνω σ' αυτά τα αντιληπτικά θεμέλια επενεργούν και οι επιρροές του σχολείου, που και αυτές δεν επηρεάζονται από τα μαθήματα με λόγια ή με προθέσεις, αλλά καθορίζονται από τις συμπεριφορές, τις εμπειρίες και τα μαθήματα της ζωής. Παρόλα αυτά, στην περίπτωση ιδίως που φροντίσουμε να βιωθούν περισσότερες και χωρίς αντιφάσεις θετικές εμπειρίες, μπαίνει ένα λιθάρι στην ενδυνάμωση και την αλλαγή της προσωπικότητας των μαθητών όσον αφορά το συγκεκριμένο ζήτημα και άλλα που σχετίζονται στε-

σει) και εκμεταλλεύονται τη θέση τους, φθάνει να νιώθουν ότι υπερέχουν από τους άλλους. Ίσως δεν είναι εύκολο να αλλάξουμε τις συνήθειες των ανθρώπων, όταν αυτές έχουν γίνει νόμοι, μπορούμε όμως να προσπαθήσουμε να τις αποφύγουμε εμείς, όσο μπορούμε, στη δική μας ζωή. Επειδή όμως η κοινωνία μας δεν είναι κοινωνία αγγέλων, συγχρόνως είμαστε και προσεκτικοί, ώστε να μην γινόμαστε αντικείμενο εκμετάλλευσης ακόμη και εκείνων που εμείς σεβόμαστε και να μην επιτρέπουμε στον εαυτό μας να γίνει θύμα της υπεροψίας και της μικροψυχίας των άλλων.

Δ' Φάση: Στο μέρος αυτό της δραστηριότητας το γράψιμο στον υπολογιστή είναι πολύ βασικό, αφού στόχος μας είναι ο μετασχηματισμός των γνώσεων και των στάσεων των μαθητών μέσα από δημιουργικές εφαρμογές νέων προτύπων συμπεριφοράς από τα ίδια τα παιδιά. Ένας τρόπος για να το επιδιώξουμε αυτό είναι να ζητήσουμε από τα παιδιά να γράψουν τη δική τους ιστορία, με ήρωα ή ηρωίδα ένα παιδί, τηρώντας αρχικά τις αναλογίες του προβλήματος, στη συνέχεια όμως να βρουν τις δικές τους διαφορετικές εκδοχές για την υπέρβαση του προβλήματος, επιστρατεύοντας τις γνώσεις και τη φαντασία τους και προσπαθώντας να βρουν αναπάντεχα στοιχεία πλοκής, καθώς και τρόπους υπέρβασης του προβλήματος που δεν θα μοιάζουν με εκείνες των άλλων ομάδων. Η δουλειά των ομάδων θα αξιολογηθεί με διάφορα κριτήρια, όπως πρωτοτυπία και φαντασία ιδεών, λογοτεχνικού γραψίματος, επινόησης ενός ενδιαφέροντος και πειστικού τέλους της ιστορίας⁶. Έτσι, στο τέλος

της εργασίας τους, τα παιδιά θα έχουν σκεφτεί ποικίλες εκδοχές και τρόπους υπέρβασης του προβλήματος. Για την επιτυχία αυτού του μέρους της δραστηριότητας σημαντικό ρόλο παίζει η δική μας διαμεσολάβηση στις συζητήσεις και στα σχέδια των μαθητών μέσα στις ομάδες. Έχοντας μια γενικότερη άποψη για το πώς εργάζονται οι άλλες ομάδες και για τις δυνατότητες των μαθητών που συνθέτουν τις διαφορετικές ομάδες, μπορούμε να τους βοηθήσουμε ή να τους καθοδηγήσουμε να επινοήσουν ιδέες και να στραφούν σε περιοχές και διαδικασίες, που γνωρίζουμε ότι είναι διαφορετικές από εκείνες των άλλων ομάδων και συγχρόνως αξιοποιούν τις δυνατότητες των μελών τους.

Από την εμπειρία μας, τα παιδιά ξεκινούν με κοινότοπες εκδοχές για το τέλος της ιστορίας μερικές φορές μάλιστα, με ιδέες όχι και τόσο θετικής μορφής, όπως, για παράδειγμα, ένα κορίτσι, που κατέληξε να γίνει ωραίο μεγαλώνοντας και άρχισε να υιοθετεί σχεδόν εκδικητική συμπεριφορά, ή ενός μικρού νέγρου, που χρειάστηκε να φύγει από τον ξένο τόπο, όπως έφυγε και το «ασχημόπαπο» μαζί με τους κύκνους, όμως με τον προβληματισμό που θέτουμε, τις διαφοροποιούν από μόνα τους. Η όλη διαδικασία πάντως βοηθάει στην ανάπτυξη και την ωρίμανση των παιδιών από πολλές απόψεις: την εκφραστική-γλωσσική, την προσωπική, τη διαπροσωπική και την ηθική και δημιουργεί κατάλληλο έδαφος για την ενασχόληση και με άλλα παρόμοια θέματα, όπως είναι ο εθνοκεντρικός και ο φυλετικός ρατσισμός, τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.ά.

⁶ Η εργασία προσφέρεται και για χτίσιμο της ιστορίας με το συγγραφικό πακέτο “Multimedia Builder”, που παρουσιάζεται σε επόμενο κεφάλαιο και στη διεύθυνση: www.adraptis.com

Τις δραστηριότητες:

1. Ο εαυτός μου
2. Φράσεις που πληγώνουν
3. Κάρτες εξιλέωσης
4. Τι είναι ομορφιά

στο

Θα τις βρείτε και στη διεύθυνση: www.adraptis.com

Στόχοι: Οι δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της ώρας «Σχολική ζωή» ή στις ώρες της ενισχυτικής διδασκαλίας και του «ολοήμερου σχολείου» είναι πολλές και ποικίλες. Τα παρακάτω παραδείγματα βασίζονται σε ορισμένες απλές και στοιχειώδεις ιδέες, που έχουν στόχο:

- να γίνουν ικανά τα παιδιά να αξιολογούν πληροφορίες ως ακροατές και να λένε τη δική τους άποψη, στα πλαίσια του διαλόγου
- να ενισχυθεί η φιλιαναγνωσία και η κριτική ικανότητα των μαθητών
- ενίσχυση του σεβασμού της διαφορετικότητας του άλλου, της διαπολιτισμικής στάσης και αγωγής, στα πολυπολιτισμικά σχολεία που ζουν οι μαθητές
- ανάπτυξη του αυτοσυναισθήματος και των διαπροσωπικών σχέσεων
- ανάπτυξη της ψυχικής υγείας των μαθητών και πρόληψη των προβλημάτων που οφείλονται σε ορισμένα χαρακτηριστικά της παραδοσιακής σχολικής ατμόσφαιρας, όπως ο ανταγωνισμός, η κοινωνική σύγκριση με περιορισμένα αξιολογικά κριτήρια, η μαζικοποίηση της διδασκαλίας, η ετικετοποίηση και η περιθωριοποίηση των μαθητών κ.ά.

Κειμενογράφος και παιχνίδια: Με τη βοήθεια του Επεξεργαστή Κειμένου και των πινάκων του, οι μαθητές θα φτιάξουν τα δικά τους:

- σταυρόλεξα
- ακροστιχίδες
- κρεμάλες
- παιχνίδια με ιστορικές ερωτήσεις, γεωγραφίας, γενικών γνώσεων κλπ.

Φωτογραφίζω, θυμάμαι, γράφω: Τα παιδιά φέρουν φωτογραφίες, κείμενα, άρθρα, παρουσιάσεις, σημειώσεις και οτιδήποτε άλλο σχετικό με κάποιο σχολικό ή κοινωνικό και επίκαιρο θέμα που έχει από πριν καθοριστεί. Αφού παρατηρήσουν προσεκτικά το υλικό, ζητάμε από τα παιδιά να γράψουν στον κειμενογράφο τι γνωρίζουν, τι άκουσαν, τι αισθάνονται, ποιο είναι το πρόβλημα, τι λύσεις

προτείνουν κλπ.

Η διαφορετική προσέγγιση του θέματος από τους μαθητές εξασφαλίζει γόνιμες προϋποθέσεις για διάλογο.

Ηλεκτρονικό ημερολόγιο: Ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά έχει φτιάξει ένα φάκελο (folder), ο οποίος περιέχει αρχεία (files) με το ημερολόγιο κάθε μαθητή. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να γράψουν τη γνώμη τους για κάτι που τους έκανε εντύπωση, κάτι με το οποίο συμφωνούν ή διαφωνούν, μια ιστορία, ένα όνειρο που είδαν, μια ευχή που κάνουν, ένα ποίημα, ένα γράμμα ή ότι άλλο θέλουν. Κατόπιν, τα προτρέπουμε να αλλάξουν ημερολόγιο. Κάθε παιδί μπορεί να ανοίξει το αρχείο κάποιου άλλου, να διαβάσει τι έχει γράψει και να απαντήσει γραπτά. Να συνομιλήσουν δηλαδή μέσα από τις ηλεκτρονικές σελίδες.

Γνωρίζω τους συμμαθητές μου: Τα παιδιά ενθαρρύνονται να φέρουν οποιοδήποτε υλικό αναφέρεται στη χώρα προέλευσης κάποιων συμμαθητών τους, όπως: Αλβανία, Ρωσία, Ιράκ, Αίγυπτο και για κάποιους ανθρώπους, όπως τσιγγάνους, παιδιά με ειδικές ανάγκες κλπ. Αφού το υλικό διαβαστεί και τεθεί υπό συζήτηση, τα παιδιά καλούνται να γράψουν στον κειμενογράφο σκέψεις και απόψεις στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής στάσης και αγωγής στην παιδεία. Για παράδειγμα, μπορούν κάποιοι μαθητές να πάρουν συνέντευξη από τα παιδιά με διαφορετική χώρα προέλευσης ή πολιτισμό ζητώντας να τους δώσουν πληροφορίες για τον τόπο τους, να εκμυστηρευτούν σκέψεις και συναισθήματα σχετικά με τη ζωή τους στο περιβάλλον του σχολείου και της γειτονιάς κτλ και κατόπιν να κάνουν παρουσίαση της συνέντευξής τους στην τάξη, αφού συμφωνήσουν με τα παιδιά που έδωσαν τη συνέντευξη για ορισμένα στοιχεία, που ενδεχομένως δεν θα ήθελαν να ειπωθούν δημοσία. Μπορούμε επίσης να ζητήσουμε από τα παιδιά, αντί να κάνουν την παρουσίαση, να γράψουν ένα κείμενο σε μορφή σύντομης αυτοβιογραφίας, που θα περιλαμβάνει το περιεχόμενο της συνέντευξης, αλλά θα τα διηγείται το παιδί που την πήρε, προσπαθώντας να μπει στη θέση του παιδιού από άλλη χώρα. Στο τέλος, δείχνουν το κείμενό τους στα παιδιά που έδωσαν τη συνέντευξη και κάνουν τις απαραίτητες

διορθώσεις, στις περιπτώσεις που κάτι δεν κατανόησαν καλά. Το τελικό κείμενο, μπορεί να μπει στο αρχείο του εκθεσιακού υλικού της τάξης. Η δραστηριότητα αυτή καλλιεργεί την προσωπική και κοινωνική δεξιότητα της ενσυναίσθησης (empathy), κάτι που είναι πολύ σημαντικό για την υπέρβαση του εγωκεντρισμού, των στερεοτύπων και της φοβίας του Άλλου.

Έκθεση βιβλίου: Στην αρχή της σχολικής χρονιάς κάθε παιδί αναλαμβάνει να διαβάσει ένα βιβλίο και να το παρουσιάσει στην έκθεση βιβλίου που θα γίνει σε κάποια περίοδο σχολικών διακοπών. Τα παιδιά, εκτός από την πλοκή του έργου, θα γράψουν δικές τους κρίσεις και προτάσεις. Θα φτιάξουν στον Επεξεργαστή Κειμένου λεζάντες, ταμπέλες και σχόλια, ζωγραφιές στο ζωγραφικό πακέτο, θα βρουν σχετικές εικόνες, τις οποίες θα εκτυπώσουν και γενικά ό,τι άλλο νομίζουν ότι χρειάζεται για να ετοιμαστεί η παρουσίασή τους. Η βοήθεια του δασκάλου είναι απαραίτητη.

Φτιάχνω τις δικές μου ιστορίες: Οι μαθητές σχολιάζουν κάτι από την καθημερινή ζωή ή κάτι που τους έκανε εντύπωση από ένα βιβλίο ή κάποιο μάθημα, π.χ. περιβαλλοντική συμπεριφορά, οδική συμπεριφορά, εκλογές στην τάξη, τι σημαίνει να είσαι φίλαθλος, αθλητισμός, πρωταθλητισμός, επιπτώσεις του ρατσισμού κλπ.

Αφού γίνει συζήτηση στην τάξη για το τι σημαίνει "καρέ-καρέ" στην ιστορία και συζήτηση στις ομάδες για το ποιο είναι το μήνυμα, το σημαίνον και το σημαινόμενο, τα σημεία δηλαδή στα οποία πρέπει να επικεντρωθούν, τα μεταφέρουν σε κόμικς στο ζωγραφικό πακέτο και μετά στον Επεξεργαστή Κειμένου για να βάλουν "συννεφάκια", ή το ζωγραφίζουν στα μπλοκ τους και το μεταφέρουν στο ηλεκτρονικό τους κείμενο με σαρωτή, ή χρησιμοποιούν κάποιο πακέτο λογισμικού που τους δίνει τέτοια δυνατότητα. Εκτυπώνουν τις ιστορίες τους και τις βάζουν στον πίνακα ανακοινώσεων ή στολίζουν την τάξη.

Σχολικό «Λεύκωμα»: Τα τελευταία χρόνια αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο το γεγονός ότι η μαθησιακή διαδικασία συνδέεται στενά και με την ίδια την ανάπτυξη της συναισθηματικής ωριμότητας των παιδιών, των διαπροσωπικών σχέσεων και του ψυχοκοινωνικού κλίματος της σχολικής ομάδας. Οι φορείς της εκπαίδευσης και της αγωγής παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση υγιούς προσωπικότητας, ικανής να αντεπεξέλθει στη δια-

δικασία της μάθησης. Η ξεχωριστή αξία της κατασκευής ενός Λευκώματος, από την άποψη της γλωσσικής ανάπτυξης, έγκειται στο γεγονός ότι οι μαθητές μαθαίνουν να γράφουν για τον εαυτό τους και ενθαρρύνονται να αναζητούν διάφορες πηγές για τον εμπλουτισμό των ιδεών, των συναισθημάτων και των τρόπων της επικοινωνίας τους με τους άλλους. Είναι γνωστό πως τα παιδιά γράφουν και εκφράζονται πολύ καλύτερα για κάτι που γνωρίζουν καλά σε σύγκριση με ένα άγνωστο για αυτά θέμα.

Το «Λεύκωμα» είναι ένα μέσον έμμεσης προσωπικής επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών και ιδεών με τη γλώσσα της νεανικής κουλτούρας σε θέματα που απασχολούν τα παιδιά της ηλικίας των μαθητών. Μέσα από αυτό κάθε μαθητής γίνεται σημαντικός, αποκτά μια αξία θέση στη σχολική ομάδα και προβάλλει στοιχεία της προσωπικότητάς του, που το σχολείο συνήθως αγνοεί, ενώ παράλληλα βοηθείται να διαμορφώσει θετική εικόνα για τον εαυτό του. Παρ' όλο που θεωρείται ότι η δραστηριότητα αυτή δεν έχει αξιολογικούς γνωστικούς στόχους, πολλές φορές μάλιστα δεν είναι και αποδεκτή ως σχολική δραστηριότητα, ο δάσκαλος μπορεί να το χρησιμοποιήσει ως μέσο για την δια-μαθητική επικοινωνία για την εκπλήρωση ψυχο-κοινωνικών στόχων. Μία καινοτόμος μέθοδος ολιστικής προσέγγισης, των φαινομένων της αγωγής και των γνωστικών αντικειμένων, οφείλει να συμπεριλάβει στην υλοποίησή της και δραστηριότητες που θεραπεύουν τις παρενέργειες της παραδοσιακής σχολικής ζωής (περιθωριοποίηση, ανταγωνισμός, ετικετοποίηση, μαζικοποίηση, παραμέρισε του προσώπου ως ολότητας κλπ.). Μ' αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται, παράλληλα με την επιδίωξη της γνωστικής ανάπτυξης των μαθητών, που προβλέπεται από τα επίσημα προγράμματα σπουδών, και η ανάπτυξη δεξιοτήτων και διαπροσωπικών σχέσεων, η οικοδόμηση θετικού κλίματος μέσα στην ομάδα κ.ά..

Συζητούμε με τα παιδιά για τη μορφή του «Λευκώματος», έτσι ώστε να επιτρέπει αρχικά να γίνονται οι επιθυμητές αλλαγές στο περιεχόμενό του και αργότερα να δεθεί κατά τρόπο περισσότερο σταθερό και ευπαρουσίαστο. Μπορεί να εμπλουτιστεί από σύντομα χειρόγραφα κείμενα, φωτογραφίες και διακοσμητικές χειροτεχνίες των μαθητών, σχέδια, λεζάντες, πίνακες και κείμενα γραμμένα στον υπολογιστή κ.ά. Η ομοιομορφία στη δομή του και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν δεν είναι απαραίτητη. Ο υπολογιστής, με τις διευκολύνσεις του εκτυπωτή και του σαρωτή, μπορεί

να προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα στην όλη διαδικασία.

Τα ίδια τα παιδιά θα αποφασίζουν ποια από τα κείμενα που έγραψαν μπορούν να δουν το φως της δημοσιότητας μέσα στην τάξη και ποια θα προτιμούσαν να τα κρατήσουν για τον εαυτό τους, εντάσσοντάς τα στο προσωπικό τους «λεύκωμα» ή «φάκελο».

Ενδεικτικά θέματα, τα οποία μπορούν να διαπραγματευτούν οι μαθητές είναι:

- «γνωρίζοντας τον εαυτό μου και τους σημαντικούς άλλους» (Αυτοπαρουσιάσεις, φωτογραφίες, αφίσες, ασκήσεις, παιχνίδια, αναφορά σε επιτυχίες και συμπεριφορές πέραν της σχολικής επίδοσης)
- «αγαπώ τη διαφορετικότητά μου» (γράψιμο σεναρίων, δραματοποιήσεις)
- ασκήσεις αλληλο-αποδοχής. Γράφω από ένα προτέρημα και από ένα ελάττωμα των συμμαθητών μου»
- «γνωρίζω τους συμμαθητές μου»
- συμπλήρωση ανοιχτών προτάσεων σχετικά με διαφόρους κοινωνικούς προβληματισμούς
- Σκέψεις για το μέλλον
- Σημαντικά γεγονότα και αναμνήσεις από τη σχολική ζωή
- σχέδια και ζωγραφικές με σκηνές καθημερινότητας στην τάξη.

Φτιάχνω κόμικς:

Στόχος: Παρότρυνση για διάβασμα και αναζήτηση καίριων μηνυμάτων/ νοημάτων στα κείμενα

Οι μαθητές διαβάζουν μια ιστορία, ή ένα βιβλίο, ή συζητούν κάτι σε κάποιο μάθημα, ή σχολιάζουν κάτι από την καθημερινή ζωή, π.χ. περιβαλλοντική συμπεριφορά, οδική συμπεριφορά, αγωγή περιποίησης των δοντιών, εκλογές στην τάξη, τι σημαίνει να είσαι φίλαθλος ή ότι άλλο μπορεί να αναδειχθεί.

Αφού γίνει συζήτηση στην τάξη για το τι σημαίνει "καρέ-καρέ" στην ιστορία και συζήτηση στις ομάδες για το ποιο είναι το πιο "θερμό" σημείο ή τα πιο "θερμά" σημεία στα οποία μπορούν να επικεντρωθούν οι μαθητές, το μεταφέρουν σε κόμικς στο ζωγραφικό πακέτο και μετά στον επεξεργαστή κειμένου για να βάλουν "συννεφάκια", ή το ζωγραφίζουν στα μπλοκ τους και το μεταφέρουν στο ηλεκτρονικό τους κείμενο με σαρωτή, ή χρησιμοποιούν κάποιο πακέτο λογισμικού που τους δίνει

τέτοια δυνατότητα. Εκτυπώνουν τις ιστορίες τους και τις βάζουν στο άλμπουμ των κόμικς της τάξης

Γράφω ένα σενάριο

Στόχος: Η μετατροπή κειμένου σε διάλογο. Ενθάρρυνση της ενεργού ανάγνωσης. Ανάπτυξη δεξιοτήτων μετασχηματισμού των κειμένων και αυθεντικής έκφρασης.

Από κάτι που διάβασαν και τους αρέσει, κάθε ομάδα διαλέγει ένα περιγραφικό κομμάτι ή μια σκηνή για να γράψει ένα σενάριο στον επεξεργαστή κειμένου (με διαλόγους). Ο δάσκαλος τους εφιστά την προσοχή:

- στη σειρά που έγιναν τα πράγματα
- σε τεχνικές οραματισμού της σκηνής και οργάνωσης των στοιχείων της (ποιος, πού, πότε...) με προσπάθεια αφαίρεσης των επιμέρους στοιχείων και προβολής των κύριων χαρακτηριστικών τους
- στην ύπαρξη διαλόγου (=σενάριο).

Στη μεταφορά σε διάλογο των γεγονότων που έγιναν στο κείμενο ή δεν έγιναν, αλλά τα φαντάστηκαν οι ίδιοι

Κριτική για βιβλία ή ιστορίες που διάβασα

Στόχος: Να ενθαρρυνθούν να κρατούν σημειώσεις για κάτι που διάβασαν, να κάνουν κρίσεις και να λένε τη γνώμη τους. Επίσης να ενισχυθεί η φιλαναγνωσία και η κριτική ικανότητα των μαθητών.

Αφού διαβάσουν κάποιο βιβλίο, συμπληρώνουν ένα κείμενο που έχει από πριν ετοιμάσει ο δάσκαλος και το οποίο βρίσκεται σε ένα αρχείο. Στο αρχείο αυτό έχουν πρόσβαση όλοι οι μαθητές και το εμπλουτίζουν συνέχεια με νέες κριτικές για άλλα βιβλία. Το κείμενο μπορεί να είναι ως εξής:

ΔΙΑΒΑΖΩ
ΕΝΑ
ΒΙΒΛΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

Τίτλος βιβλίου ή ιστορίας

Συγγραφέας

Εκδόσεις

Για να το διαβάσω χρειάστηκα (χρονική διάρκεια)

Από το βιβλίο μου άρεσε περισσότερο..

Θα του έδινα βραβείο για την αξία του

Η εικόνα αυτή δείχνει